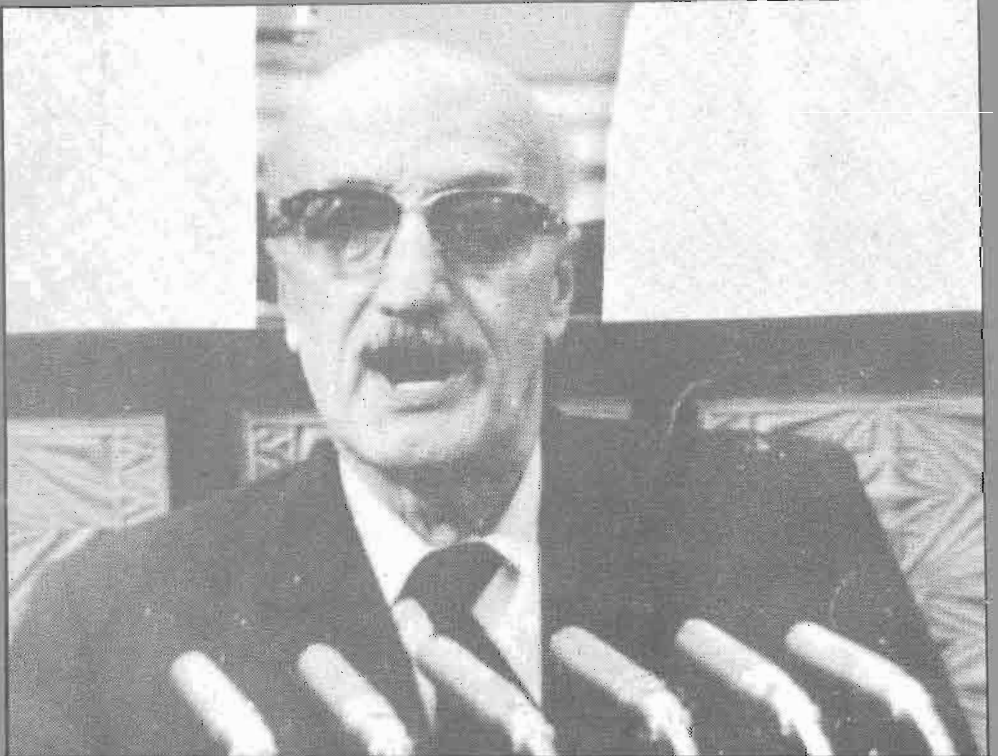
ürün

SOSYALİST DERGİ

AĞUSTOS 1977 38
YIL: 4 CİLT: 7

TKP Genel Sekreteri İ.Bilen'in "Unsere Zeit" ve "Neues Deutschland"da Yayınlanan Demeçleri

AYLIK DERGİ • YIL : 4 • SAYI : 38 • AĞUSTOS 1977 • 10 TL.

İÇİNDEKİLER

HABER — YORUM — İNCELEME

Sahibi: URAL ATEŞER • Yazı İşleri Müdürü: Selçuk UZUN • Yönetim Yeri: Divanyolu, Klodfarer Cad. No: 38/2, İSTANBUL • Yazışma ve Havale Adresi: P.K. 41 Sirkeci/İSTANBUL • İstanbul Dağıtımı: **TAN DAĞITIM**, Başmusahip Sokak, Tan Apt. No: 2, Cağaloğlu/İSTANBUL • Genel Dağıtım: **TEMEL DAĞITIM**, Necatibey Cad. Bilecik Pasajı, No: 27/29 Yenişehir/ANKARA • İzmir Dağıtımı: **EGE DAĞITIM**, 3. Beyler 850. Sok. 31/201, Kemeraltı/İZMİR • Abone Şartları: Yıllık 100, Altı Aylık 50 Lira. Dış Ülkeler için iki katıdır. • Dizgi - Tertip: BAŞARAN Matbaası • Baskı: UFUK Matbaası.

ÜRÜN Dergisi'nin büyük yarışması

BÜYÜK SOSYALİST EKİM DEVRİMİ'NİN TÜRKİYE'NİN EKONOMİK, TOPLUMSAL ve POLİTİK YAPISI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

1977 yılı BÜYÜK SOSYALİST EKİM DEVRİMİ'nin 60. yıldönümüdür. Dünyanın her yerinde devrimci güçler, tüm ilerici insanlık, tarihte yeni bir çığır açan, baskı, ezgi ve sömürünün kökünü kazıyan bu yüce devrimi coşkuyla kutluyorlar. Dünya proletaryasının büyük önderi Lenin'in ve Bolşevik Partisi'nin öncülüğünde gerçekleşen Büyük Sosyalist Ekim Devrimi'nin 60. yılı dolayısıyla ÜRÜN dergisi ödüllü bir yarışma düzenlemiştir.

- Yarışmanın konusu «BÜYÜK SOSYALİST EKİM DEVRİMİ'NİN TÜRKİYE'NİN EKONOMİK, TOPLUMSAL VE POLİTİK YAPISI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ»dir.

- Yarışma herkese açıktır. İsteyen takma ad kullanabilir.

- Yarışmaya katılacak araştırma ve inceleme yazıları daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış olmalıdır.

- Araştırma ve incelemeler normal daktilo kağıdına ve en az 7 kopya olarak yazılmalıdır. Yazılar 5000 sözcükten aşağı olmamalıdır. Yazıların uzunluğu konusunda bir üst sınır yoktur.

- Bu konudaki araştırma ve inceleme yazıları en geç 20 Eylül 1977 günü saat 17'ye kadar elimize geçmiş olmalıdır.

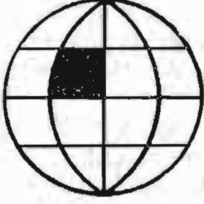
- Yarışma sonunda birinciye 10.000, ikinciye 5.000, üçüncüye 2.500 TL. ödül verilecektir. Ayrıca inceleme ve araştırması yarışma koşullarına uyan bütün yarışmacılar, dergimize bir yıllık ücretsiz abone edileceklerdir.

- Yarışma sonuçları dergimizin Kasım 1977 sayısında duyurulacaktır.

- Birincilik ödülünü kazanan araştırma ve uygun görülen öteki yazılar dergimizde ya da broşür ve kitap olarak ileride yayınlarımız arasında basılacaktır. Yayınlanacak araştırmalar için ayrıca uygun bir telif ücreti ödenecektir.

- Yarışma seçiciler kurulu: **Prof. Sadun Aren** (İktisatçı), **Ural Ateşer** (Ürün dergisi sahibi), **Şehamettin Bakırsan** (Çevirmen), **Oya Baydar** (Toplumbilimci - Yazar), **Tevfik Çavdar** (D.P.T. Uzmanı - Yazar), **Özlem Özgür** (İktisatçı - Yazar).

- Ürün okurlarını, tüm devrimci ve ilericileri insanlık tarihindeki bu en büyük kazanımı kutlamaya, en geniş biçimde bu yarışmaya katılmaya çağırıyoruz.

Kör Çıkmazdan Kurtulmanın Yolu

5 Haziran seçimlerinden sonra Cumhuriyet Halk Partisi'nin tek başına kurmayı denediği hükümet, Millet Meclisi'nden güvenoyu alamadı. Daha önceki dört başlı hilkat garibesi MC, safralarından birini atıp yeniden üç başlı bir ucube biçiminde ortaya çıktı. Demirel, Türkeş ve Erbakan'dan oluşan gerici - faşist karması ortaklık yeniden çatıldı.

Bundan önceki dört başlı MC, işbaşında bulunduğu 27 aya yakın sürede halka ölüm, gözyaşı ve yıkımdan başka bir şey getirmedi. Bu dönemde «314 siyasal cinayet, 2438 yaralama ve 4 bini aşkın patlama ve saldırı olayı meydana geldi.» (**Günaydın**, 25 Temmuz 1977) Bunlar sadece gazetelere yansıyan sayılar. Daha bilinmeyen, kıyıda köşede kalmış olanları da cabası.

Ekonomik düzeyde ise yağma ve vurgun alıp başını gitti. Sömürü alabildiğine yoğunlaştı. Sadece 1977 yılının ilk yarısında perakende fiyatlar % 26 yükseldi. Ev kiralarında bu artış % 46'ya çıktı. Son altı ay içinde dolaşımdaki para miktarı 10 milyar liralık bir artışla 60 milyar liraya fırladı. Ocak - Mayıs ayları arasında ihracat geçen yıla göre % 28 azalırken, ithalât % 22 arttı. Geçen yılın ilk beş ayında 908 milyon dolar olan dış ticaret açığı bu yıl 1 milyar 623 milyon doları buldu. (Dr. Halûk Cillov, **Milliyet**, 22 Temmuz 1977)

Öte yandan daha önceki yıllarda en büyük dış gelir kaynağı olan işçi dövizleri önemli ölçüde azaldı. Turizm sektörü ise, eskiye oranla, daha büyük bir açık verdi.

Amerikan tekellerinin çıkardığı «**Executive İntelligence Review**»nun «hizmete özel», yani gizli raporuna göre, MC'nin Maliye Bakanı Yılmaz Ergenekon seçimlerden hemen önce «Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'ndan emir almak üzere Waşington'a geldi. Chase Manhattan Bank yetkililerinden biri, Ergenekon'dan Türk parasının değerinin %75 oranında düşürülmesini istedi.» Amerikan bankerleri sözlerine şu tehdidi de eklediler : «Elbette % 75'lik bir oran gerekiyor. Oranın etkili ve yıkıcı olması lazım. Tüm ithalatın durması lazım. Şayet razı olmazlarsa, biz kendilerini işbirliğine zorlarız.»

«Hizmete özel» raporda devamla şöyle deniliyor :

«1970 yılında da Uluslararası Para Fonu, Türkiye'yi % 66 oranında bir devalüasyon yapmaya zorlamıştı. Bu devalüasyondan bir yıl bile geçmeden ordu yönetime elkoyarak Para Fonu'nun istediği kararları aldırmış ve uygulatmıştı.» (**Günaydın**, 25 Haziran 1977)

«Türkiye'nin bir an önce askeri bir yönetime kayması Para Fonu tarafından arzulanmaktadır. Nitekim Türk basınında çıkan bazı haberlerde ve Londra iş çevrelerinde, Türk hükümetinin Para Fonu'nun önerilerini kabul etmektense, borçları için moratoryum ilan etmeyi (yani iflas masasına yatmayı) tercih ettiği ileri sürülmüştür. Örneğin temmuz ayında (yani geçen ay) 2 mil 300 milyon dolarlık kısa vadeli döviz borcunun vadeleri gelmiştir. (**Günaydın**, 1 Temmuz 1977)

Yine aynı rapora göre, «Türkiye'nin döviz rezervleri 490 milyon dolara inmiştir. Bunun ancak 194 milyon doları nakittir. Bu miktar ise, ancak iki haftalık bir ithalâta yetecek kadardır.»

Yukarıdaki kısa tablodan da görüldüğü gibi, programının temeli ve tüm sermayesi komünizm düşmanlığı olan bu gerici - faşist ortaklık, ülkeyi ekonomik bakımdan tam bir batağa sürüklemiş, politik bakımdan kör bir çıkmazın içine sokmuştur. NATO'suyla, CENTO'suyla, yüzü aşkın ikili anlaşmayla emperyalist efendilerine göbeğinden bağlı olan bu vurguncular cephesi, ağır bunalımın yükünü eskisinden daha beter ölçülerde tüm emekçilerin üzerine yıkacaktır. İkinci bir MC demek, işsizlik ve enflasyonun katmerleşmesi, pahalılığın ateşten gömlek olması, yabancı ve yerli tekellerin yağmasının akıl almaz bir düzeye varması demektir.

Orduyu NATO'ya kıskıvrak bağlayan, Kıbrıs konusunda Birleşmiş Milletler kararlarını defalarca ve pervasızca çiğneyen, dış dünyada Türkiye'nin tam anlamıyla yalıtlanmasına yol açan bu uğursuz zihniyet, emperyalistlerin dümen suyundan çıkamaz. Onun bölgede dünya barışını daha öte tehlikelere sokan politikasını uygulamada bir uysal küçük ortak, bir maşa olmaya mahkumdur. Böyle bir hükümet, serüvenci, ülke çıkarlarını hiçe sayan dar görüşlü dış politikasıyla, ülkeyi büyük felaketlerin uçurumuna gözünü kırpmadan atabilecek cibilliyettedir. Yeniden çatılan bu gerici - faşist ortaklık, ülke içinde de, hiç kuşkusuz, demokratik güçler üzerindeki baskı ve terörü alabildiğince koyulaştırmaya çabalayacaktır.

Ülkeyi içine sürüklendiği ağır bunalımdan, bu kör çıkmazdan bugünkü dar parlamento aritmetiği içinde kotarılacak formüllerden hiçbiri çekip çıkaramaz. Hele hele tekelci sermayenin en bellibaşlı kesimlerinin öteden beri tezgahlamaya çalıştığı bir CHP - AP koalisyonu halkı bir süre daha aldatmak, oyalamak, bunalımı süreğenleştirmekten, üstelik CHP'nin kendi ölüm fermanını kendi eliyle imzalamasından başka bir anlama gelmeyecektir.

Türkiye'nin içinde bulunduğu ağır bunalımın kaynağında, gelişen üretici güçlerle ona ayakbağı olan üstyapı kurumları arasındaki uzlaşmaz çelişkinin gittikçe keskinleşmesi yatmaktadır. Bu çelişkinin kökünden çözümlenmesi, temelinde, bir devrim sorunudur. Bugünkü halk düşmanı düzeni, emperyalist çevrelere dayanan büyük burjuva - ağa ikilisini, bu sömürgen sınıfların egemenliğini ortadan kaldırma, sosyalizme açılan ileri demokratik bir düzeni her türlü araç ve yöntemlerle kurma sorunudur. Dayatan, ivedi sorun budur. Buna giden yolda herkes üzerine düşen görevi eksiksiz üstlenmek zorundadır.

Türkiye'de bugün başta parlamento olmak üzere üstyapı kurumları gerici burjuvazinin egemenliğindedir. Gerici burjuvazi,

siyaseti, işine geldiğinde elinin tersiyle itivereceği parlamentonun dört duvarı arasına hapsetmeye çabalıyor. Bu burjuvazi, aynı zamanda, Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddeleriyle, Siyasi Partiler ve Dernekler Kanunu'yla ve benzeri hükümlerle başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçilerin örgütlenme özgürlüğünün karşısına dikiliyor. Türkiye hâlâ Avrupa'da Komünist Partisi üzerindeki yasağın sürdüğü tek ülke durumundadır.

İşte böyle bir ortamda gerici burjuva partileri bloku karşısında, burjuvazinin liberal kanadı da parlamento içinde tek başına kalmaya mahkum ediliyor. Tutarlı bir ideolojiden doğal olarak yoksun bulunan ve kendi içinde bir örnek olmayan liberal burjuvazinin temsilcileri ise, kendilerini parlamentonun duvarları arasına hapsetmeyi kabullendikleri sürece, hiçbir çözüm getirmeyecek sahte formüllere, «neylersin, çaresizlik» deyip kolayca rıza gösterebiliyorlar.

Ne yazık ki, bu oyuna gelen salt liberal burjuvazinin temsilcileri olmakla kalmıyor. Kimi ilerici, hattâ sosyalist çevrelerde bile «MC'nin önü alınamazsa, CHP - AP koalisyonu tercih edilebilir alternatiftir» görüşü ileri sürülebiliyor.

Sermayenin sol kolu Maocu bozkurtlar ise, mal bulmuş mağribi gibi, CHP - AP koalisyonuna dört elle sarılıyorlar.

Bir yandan işçi sınıfının örgütlenmesinin önüne her türlü engeli diken, Türkiye Komünist Partisi üzerindeki yasağı sürdüren gerici burjuvazi, öte yandan, kendi işine gelen, yapay bir parlamento içi ve parlamento dışı muhalefet anlayışını körüklüyor.

İşçi sınıfı ve demokratik güçler, gerici burjuvazinin bu oyununa gelmeyeceklerdir. İşçi sınıfı bakımından sorun, burjuvazinin birbirinin karşısına dikmeye çalıştığı yapay bir parlamento içi ve dışı muhalefet ayrımı değildir. İşçi sınıfı bakımından sorun, devrime giden yolda, hem parlamento dışındaki geniş kitlelerin direnişini örgütlemek, hem de eldeki tüm olanaklarla, kendi temsil istemi de dahil, parlamento içindeki tüm yurtsever güçlerin bu direnişe omuz vermesini sağlamaktır. Kısacası, tek bir toplumsal muhalefeti örgütlemek, bu muhalefeti aynı yatakta bir sel halinde biriktirip, baş düşmana karşı yöneltmektir.

Bugün Türkiye'yi bu politik çıkmazdan kurtaracak, demokratik özgürlüklerden yana bir hükümeti işbaşına getirecek güçler vardır. Bu güclerin başında işçi sınıfımız geliyor. Emekçi köylüler, öğretmenler, memurlar, teknik elemanlar, ilerici gençlik ve kadın hareketi, yurtsever subay ve erler, işçi sınıfımızın başını çektiği bu ulusal demokratik direnişin potansiyel unsurlarıdır. Böyle bir direnişte CHP'ye ve legal sosyalist akıma da önemli ödevler düşüyor. CHP yöneticileri, ilerici güçler arasında tabanda gelişen diyaloga, eylem birliğine yüz çeviremezler.

«DGM'yi ezdik, sıra MESS'de» belgisiyle iki aya yakın bir süredir grevde olan 40 bin Maden - İş üyesi işçi, dostun, düşmanın gözleri önünde şanlı bir direniş örneği gösteriyorlar. Yurtseverliğin, demokratlığın mihenk taşı, bu direnişe her yolla omuz vermektir.

Anti - emperyalist, anti - faşist direnişin öncülüğünü yapan işçi sınıfımız, şimdi genel grev hedefine yöneliyor. Genel grevi, sarı sendikacıların ağzında boş bir söz olmaktan çıkarıp hayata geçirmek, DİSK, Türk - İş, bağımsız tüm sendikaların eylem bir-

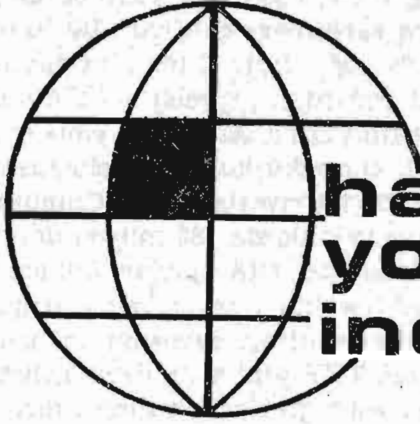
liğiyle, tüm demokratik örgütlerin disiplinli, bilinçli, örgütlü dayanışmasıyla gerçekleşebilir.

Bu yolda kurulan 1 Mayıs Komiteleri'ne, demokrasi komitelerine, Maden - İş'le Dayanışma Komiteleri'ne sahip çıkmak, bunları daha da geliştirmek gerek. Tüm bu komitelerin birleştirilmesi, kökleri her yere uzanan tek bir Demokrasi ve Dayanışma Komitesi'nin oluşturulması, bunların her fabrikaya, köye, mahalleye, okula yayılması önde duran ivedi görevdir. Tabandaki bu gelişmenin ulusal düzeyde eşgüdümünü sağlamak, Ulusal Demokratik Cephe'nin omurgasını oluşturmada ileri bir adım olacaktır. Tüm demokratik kuruluşlar tabandaki bu gelişmeye ayak uydurmak, bu hareketi baş düşmana karşı tek bir yumruk olarak yönlendirmek ödeviyle karşı karşıyadırlar.

İkinci bir MC'ye geçit vermemenin, hiçbir çözüm getirmeyecek kısır formüllere saplanıp kalmamanın, demokratik özgürlüklerden yana bir hükümeti işbaşına getirmenin yolu, tüm demokratik kuruluşların, kişilerin böylesi bilinçli, disiplinli, örgütlü eylem ve güçbirliğinden geçiyor.

Kör çıkmazdan kurtulmanın başkaca bir yolu yoktur.

ürün

TKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri İ. Bilen'in «Neues Deutschland» da yayınlanan demeci

NEUES DEUTSCHLAND

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri İ. Bilen'in seçimlerden hemen önce Almanya Sosyalist Birlik Partisi (ASBP) Merkez Komitesi organı «Neues Deutschland» gazetesinde (3 Haziran 1977) bir demeci yayınlanmıştır. Demecin çevirisini aynen yayınlıyoruz.

ND : Seçimler öncesinde Türkiye'de politik durumun karakteristik çizgileri nelerdir?

Bilen : Türkiye'de ekonomik, politik, sosyal ve moral bunalım gittikçe derinleşiyor. Türkiye, enflasyon, pahalılık ve işsizliğin artış hızı kapitalist ülkeler arasında en yüksek olanlardan biridir. NATO harcamaları, silahlanma masrafları, dış borçlar, uluslararası tekellerin ve yerli ortaklarının yağması ülke ekonomisini çökertti. Bugünkü hükümet ortaklığı, yerli - yabancı büyük sermaye çevreleri-

nin sömürü ve talanını devrimci güçlere, başta işçi sınıfına karşı kanlı saldırılarla, faşist yöntemlerle yürütmeye çalışıyor. Bu baskı seçim kampanyası sırasında daha da yoğunlaştı. Çünkü bu düzeni yürütmek isteyen çevreler, normal yollardan seçimlerde çoğunluk sağlama olanaklarını tamamen yitirmişlerdir. Amerikan emperyalistleri seçimlerde, kendilerine bağlı bugünkü hükümeti oluşturan politik grupların kazanması için çaba harcıyorlar. ABD Cumhurbaşkanı Carter, Demirel hükümetine yakınlarda 180 milyon dolarlık ek bir kredi açtı. Amerikan diplomatları, CIA ajanları hükümeti ellerinde tutan politikacılara akıl hocalığı yapıyor, seçim bölgelerini dolaşıyorlar. Bu süre içinde işçi sınıfının savaşımı da hızla yükseldi. Sınıf sendikacılığı güçlendi. TKP yeni atılımlarla gelişti. Konferansını yaptı. İşçi sınıfı zincirleme grevlerle, yığınsal direnme hareketleriyle bütün halkın ulusal, demokratik haklarını savunan, anti - emperyalist, anti - faşist savaşımın başını çeken güç olduğunu gösterdi. İstanbul'daki 1 Mayıs gösterileri, egemen, gerici çevrelerin kanlı saldırılarına karşın, işçi sınıfının sınıf bilincini, örgütlü gücünü gösteren görkemli bir eylem oldu.

ND: Seçimlerde karşılıklı yer alan en önemli politik güçler hangileridir?

Bilen : Seçim kampanyası en çok burjuvazinin iki kolu, başlıca AP ile CHP arasında, sert ve zaman zaman kanlı çatışmalar halinde geçiyor. Yabancı sermayenin, yerli işbirlikçi burjuvazinin başta gelen temsilcisi olan AP yöneticileri yanında başka politik gruplar da yer alıyor. Bunların en önemlileri, açıkça nasyonal sosyalist ve faşist ilkeleri savunan MHP ile teokratik ilkelere bağlı aşırı gerici MSP'dir. Bunların karşısında, genellikle tekeller dışı ulusal burjuvaziyi, orta tabakaları temsil eden CHP yer alıyor. CHP yöneticilerinin anti - faşist ve belli bir ölçüde anti - emperyalist tutumları da vardır. Faşist yasaların kaldırılmasından, demokratik hakların genişletilmesinden yanadırlar.

Seçimlere TİP de katılıyor. Demokratik olmayan koşullar altında bu partinin seçimlerde önemli bir sonuç elde edeceği sanılmıyor.

ND: TKP seçimlerde nasıl bir programla ortaya çıkıyor?

Bilen : TKP illegal durumda olduğundan seçimlere resmen katılamıyor. Fakat aktif olarak seçim kampanyasının içindedir. Başlıca amacı, bugünkü gerici, işbirlikçi ortaklığı devirmek, demokratik haklardan yana bir hükümeti işbaşına geçirmektir. Bunun için de TKP, oyların bölünmesine, seçimlerin boykot edilmesine karşıdır.

TKP'nin seçim platformundaki başlıca istemler şunlardır: Ulusal bağımsızlığın güçlendirilmesi, emperyalistlerle bağlanan aşağılayıcı anlaşmaların bozulması, topraklarımızdaki Amerikan, NATO üslerinin kaldırılması, barışçı, tarafsız bir dış politikanın uygulanması, bütün komşularımızla, başta Sovyetler Birliği'yle içten dostluk ilişkilerinin kurulması, yabancı sermayenin, dış ticaretin devletleştirilmesi, faşist yasaların, TKP'ye konan yasağın kaldırılması, grev ve sendikalaşma haklarına konan kısıtlamaların kaldırılması, lokavtın yasaklanması, demokratik bir toprak reformunun uygulanması, orta tabakaların, esnaf ve zanaatçıların korunması, Kürt halkına özgürlük ve eşitlik haklarının tanınması, faşist cinayetleri düzenleyenlerin cezalandırılması, devlet organlarının faşist ve gericilerden temizlenmesi.

TKP, bu amaçlara ulaşabilmek için bütün demokratik, anti - faşist, anti - emperyalist, yurtsever parti ve akımlar arasında eylem birliğini öneriyor, bunun için savaşıyor.

«Özgürlük Savaşımında Türk Komünistleri»

Türkische Kommunisten im Kampf für die Freiheit

TKP-Generalsekretär I. Bilen über die Lage nach den Wahlen

Federal Almanya'da yayınlanan UNSERE ZEIT gazetesi Viyana'da Türkiye Komünist Partisi (TKP) Genel Sekreteri İ. Bilen ile seçimlerin sonuçları konusunda özel bir görüşme yapmıştır (11 Haziran 1977). Yazının çevirisini aynen yayınlıyoruz.

UZ: Türkiye'deki egemen çevreler TKP'nin parlamento seçimlerine katılmasını engellediler. Bu olgu göz önünde bulundurulduğunda, seçimlerin ne denli serbestçe yapıldığı söylenebilir?

Bilen : Türkiye Komünist Partisi 57 yıllık varlığının 55 yılında illegal çalışma koşulları altında savaşım vermeye zorlanmıştır. Bugün Avrupa'da yasak olan tek komünist partisi, TKP'dir. Bu nedenle TKP seçimlere legal olarak katılamamıştır. Bu nedenle, bu seçimlerin burjuva parlamentarizmi ölçülerinde bile demokratik ve serbestçe yapıldığını söyleyemeyiz.

Ama TKP tüm bu yasaklara karşın, seçim platformuyla ve parti örgütü aracılığıyla seçimlere aktif olarak katılmıştır. Partimizin seçim platformunun özü, burjuva partileri arasında bir ayrım yaparak, seçimlerde, aşırı gericilerle, faşistlerle ve emperyalizmle işbirliği içindeki politikacılardan oluşan Demirel koalisyonunun yenilgisini hazırlamaktı.

TKP, faşist önlemlere karşı olan ve demokratik özgürlükleri savunan ulusal burjuva partisinin kazanmasını yeğlemiştir. Bu nedenle halkı kitlesel olarak seçimlere katılmaya ve oyların bölünmemesine çağırmıştır. Seçmenleri bu amaca yönelik harekete geçirmiştir.

Demirel hükümeti 26 aylık iktidar döneminde anayasal hakları daha da kısıtladı ve egemenliğini kanlı faşist yöntemlerle ayakta tuttu. 1 Mayıs saldırısı, bu gelişmenin tepe noktasıydı. İstanbul'daki 1 Mayıs gösterilerine karşı düzenlenen saldırı 60 kişinin ölümüne, yüzlercesinin yaralanmasına ve tutuklanmasına yol aç-

tı. Bu saldırı hükümet, CİA, MİT (Türk gizli polisi), faşist komandolar ve Maocular tarafından ortaklaşa düzenlenmişti.

Bu saldırının bir amacı, işçi sınıfını ürkütmek ve seçim savaşımının dışında tutmaktı. Bir başka amacı da, ulusal burjuvazinin ileriye yönelik kesiminin, onun seçimlere katılan partisinin etkisini kırmaktı. Faşist komandolar, Maocular ve gizli polis, CHP'nin seçim gösterilerine ortaklaşa saldırılar düzenlediler. Hatta CHP Genel Başkanı Ecevit'e suikastler yapıldı.

Tüm devlet aygıtı, polis, ordu, kitle haberleşme araçları gerici - işbirlikçi burjuvazinin elindeydi. Soruşturmaları CİA danışmanları yürütüyordu. Gerici partilere bunlar yol gösteriyorlardı. Bu partilerin yöneticileri yerli ve yabancı tekellerden malî yardım aldılar. Böylece seçim kampanyalarını büyük mali olanaklarla rahatça yürütebildiler. Anadolu'daki geniş halk kitlelerinin bilinçsizliğinden ve feodal ilişkilerin kalıntılarından yararlandılar. Büyük toprak sahipleri ve şeyhlerle anlaşmalar bağladılar ve bunlar aracılığıyla köy emekçilerinin oylarını çeldiler. Tüm bunlar seçimlerin demokratik olmadığını, serbestçe yapılmadığını göstermektedir.

UZ : Seçim sonuçlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bilen : Seçimlerde ilerici güçler belirli başarılar kazanmışlardır. Ancak bu koşullar altında yapılan seçimler, geniş emekçi kitlelerinin istemlerini yansıtamaz. Halkımız, yabancı boyunduruğundan, NATO köleliğinden, Amerikan emperyalizmi ve Batı Alman tekellerinin tahakkümünden, talanından kurtulmak istemektedir. İşçi sınıfının, geniş emekçi kitlelerinin bu ulusal istemlerini TKP dile getirmiştir. TKP bunun savaşımını vermektedir, bunun savaşımını verecektir. Seçimlerde bu, somut olarak ifadesini bulmuştur. Seçmenler TKP'nin sesine, çağrısına kulak verdiler.

Öte yandan CHP, halk kitlelerinin aktif atılımlarına kendini uydurmak zorundaydı. Sonuçta, kutuplaşma, parlamentodaki güçlerin karşılıklı yeralımı daha da belirginleşti. En çok oyu CHP aldı. Öte yanda Demirel'in AP'si sağ oyları yuttu, bazı partileri iflas ettirdi. MSP'nin milletvekili sayısı 24'e düştü. Ötekiler iki ya da üç sandalye elde edebildiler. Ne var ki, işbirlikçi burjuvazi, vurucu gücü olan MHP'ye, sandalye sayısını 3'den 16'ya çıkarmada yardım etti.

Bu durumda hiçbir parti tek başına istikrarlı bir hükümet kuramaz. Fakat büyük partilerin uzlaşmaları ve küçüklerle anlaşmaya girmeleri olanak dışı değildir.

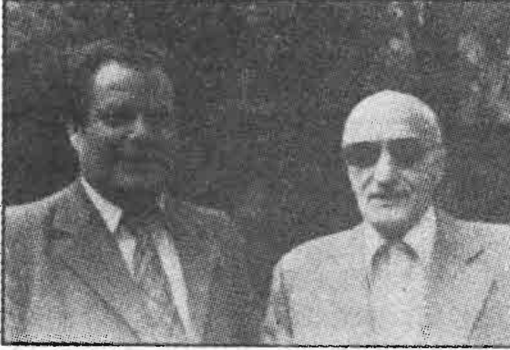
UZ: Şu anda ülkenizin demokratik güçleri ve komünistlerinin önünde bulunan en önemli sorunlar ve görevler sizce hangileridir?

Bilen : En önemli görev, seçimlerdeki görece başarıyı güvence altına almak ve ileri bir adım için kullanmaktır. TKP seçim sırasında emekçi seçmen kitlelerinin dayanışmasını oluşturmak için savaşım verdi. Kazanımları sağlama bağlamanın güvencesi, bu savaşımları daha da ileri götürmede yatıyor.

İşçi sınıfının birliğini sağlamak ve tüm anti - emperyalist ve anti - faşist güçlerin eylem birliğini oluşturmak gereklidir. Bu eylem birliği, TKP'nin ulusal bağımsızlık ve ileri demokratik bir düzen savaşımının temel taşıdır. Buna ulaşmak için TKP'nin fabrikalarda, kitlelerin içinde, kentte ve kırda örgütlenerek güçlenmesi gereklidir. TKP bunu yapmaktadır.

Şimdi yeni bir hükümet oluşturuluyor. Eski gerici - faşist hükümetin partileri iktidarı elden çıkarmak istemiyorlar. Bunu açıkça söylüyorlar. Demirel seçim sonuçlarının açıklanmasından hemen sonra, Ankara'daki Amerikan Büyükelçisiyle bir görüşme yaptı. Faşist tırmanış tehlikesi seçimlerden sonra da uzaklaşmış değildir. Demirel takımının ve faşist Türkeş'in bu isteklerinin gerçekleşmemesi, ancak halk kitlelerinin parlamento dışındaki, CHP'li milletvekillerinin de parlamentodaki aktif savaşımlarıyla önlenebilir. Savaşım sona ermemiştir.

Türkiye Komünist Partisi ve Alman Komünist Partisi'nin Ortak Bildirisi

DKP Başkanı H. Mies
ile
TKP M.K. Genel Sekreteri İ. Bilen

Zusammenarbeit im Geist des Internationalismus

Kommuniqué über eine Begegnung der TKP und der DKP

26 Mayıs 1977 günü Türkiye Komünist Partisi (TKP) ve Alman Komünist Partisi (DKP) temsilcileri arasında Düsseldorf'da dostça bir karşılaşma yapıldı. Karşılaşmaya TKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaş ile DKP Genel Başkanı H. Mies yoldaşın yanısıra TKP Politbürosu'nun bazı üyeleriyle DKP İkinci Başkanı Hermann Gautier yoldaş ve parti sekreteri Heinz Schröder yoldaş katıldılar.

Her iki partinin temsilcileri, barış, özgürlük ve sosyalizm savaşının ve uluslararası komünist ve işçi hareketinin birliğinin güçlendirilmesi sorunları üzerinde görüş değiştokuşunda bulundular.

Her iki partinin temsilcileri, 1976 Haziran ayında yapılan Avrupa Komünist ve İşçi Partilerinin Berlin Konferansı'nın, bütün barışsever ve ilerici güçleri,

— Avrupa'da güvenliği güçlendirmek ve silahsızlanma hedefiyle etkili önlemler almak ve bu yoldan yumuşama sürecini derinleştirmek için,
— faşizmin kökünü kazımak, demokrasiyi ve ulusal bağımsızlığı savunmak için,
— halklar arasında karşılıklı yarara dayanan işbirliğini geliştirmek ve halkların daha iyi anlaşmasını sağlamak için,
— bütün dünyada barış ve toplumsal ilerleme için,

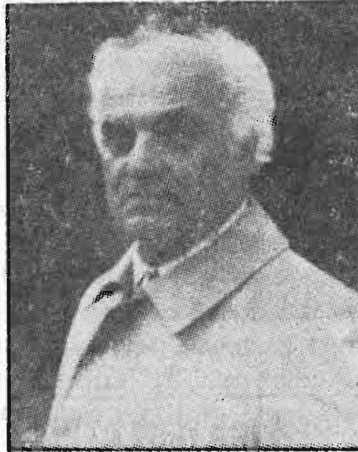
aktif savaşa yönelten çağrısının kıt'amız halklarının geleceği açısından büyük önem taşıdığını vurguladılar.

TKP ve DKP gerek birbirleriyle uyum içinde uluslararası eylemlerde, gerekse kendi eylemlerinde halklarının ulusal çıkarları için Berlin Konferansı belgesinde saptanan ödevlerin gerçekleştirilmesi yolunda bundan böyle de kendi paylarına düşen katkıda bu-

lunacaklardır. Her iki parti, her zaman proletarya enternasyonalizmi ruhuna bağlı kalarak, kardeş partilerin Marks, Engels ve Lenin'in yüce fikirleri temelinde, barış, ilerici toplumsal dönüşümler ve sosyalizm için savaşta, her partinin eşit haklara sahip olmasını ve bağımsızlığını sürdürerek, yoldaşça işbirliği ve dayanışmalarını güçlendireceklerini belirtirler.

Her iki parti, silahsızlanma ve halkların barış içinde yanyana yaşaması konularında ülkelerinin yapıcı katkılarda bulunmasını kesinlikle isterler. NATO'nun, silahlanma giderlerini artırmakla, yalnız emekçilerin sırtına yeni yeni yükler bindirmekle kalmayan, aynı zamanda barış için büyük bir tehlike taşıyan yeni kararlarını protesto ederler. Her iki parti, ülkelerinde yumuşama sürecinin düşmanı olan güçlerin, yumuşama politikasını, Helsinki Konferansı kararlarının tam olarak gerçekleşmesini ve devletlerarası ilişkilerin daha iyileşmesini engelleme, böylece yeniden bir gerginlik ve çatışma ortamı yaratma çabalarına karşı çıkarlar. Belgrad'da, Helsinki Konferansı'nın ardından yapılacak olan konferansın olumlu bir şekilde geçmesi için girişilen bütün çabaları destekleyeceklerini bildirirler.

TKP ve DKP, Yakındoğu çatışmasının haklı ve tam bir çözüme bağlanmasını, bunun için İsrail birliklerinin 1967'de işgal ettikleri tüm Arap topraklarından geri çekilmesini, bu bölgedeki bütün devletlerin bağımsızlık, güvenlik ve toprak bütünlüğünün, Filistin halkının ulusal bir devlet kurmasını içeren yasal haklarının sağlanmasını savunurlar.

TKP Politbüro Üyesi
Ahmet Saydan

Her iki parti, Kıbrıs hakkında, bloklar dışı Ada Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına, egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı gösterilmesini öngören Birleşmiş Milletler kararlarının, barışın sağ-

lanması için hemen gerçekleştirilmesini isterler. Kıbrıs sorununun Birleşmiş Milletler denetiminde, iki toplum arasında anlamlı ve yapıcı görüşmeler yoluyla barışçı bir çözüme ulaşmasını, her iki halk grubunun, Kıbrıslı Rumların ve Türklerin çıkarlarına uygun bir çözüm bulunmasını desteklerler.

Her iki parti, gerek Türkiye'de, gerekse Federal Almanya'da, biçim ve boyutları başka başka da olsa, üretim kapasitesinin tam olarak işletilmemesi, enflasyon, fiyat artışı ve işsizlik gibi kapitalizmin bunalımlarının belirleyici çizgilerinin var olduğunu saptarlar. TKP ve DKP, halkların, sömürü ve savaşların olmadığı, barış, özgürlük ve ilerlemenin egemen olduğu bir yaşama kavuşmaları için savaşırlar. Sosyal güvenlik, çalışma, meslek eğitimi ve eğitim hakkı gibi onurlu bir yaşam için en gerekli insan haklarının güvence altına alınmasını isterler. Bunalımdan, geniş halk yığınlarının çıkarlarına uygun olan demokratik bir çıkış yolu bulmak ve sosyalizme giden yolu açmak için savaşırlar.

TKP ve DKP tüm dünyada baskı altında olan, zindanlarda yatan komünistler ve öbür anti - emperyalist güçlerle dayanışmalarını duyururlar. Bütün ilerici güçler için demokrasi ve özgürlük isteminde bulunurlar. Şili halkının özgürlük savaşını desteklerler. Afrika'nın güneyinde ilerici güçlerin yanında saf tutar, Güney Afrika halkının ırkçılığa karşı demokrasi savaşımını desteklerler. Her iki parti, Birleşmiş Milletlerin Güney Afrika hakkında aldığı kararların gerçekleştirilmesini, bu yoldan ırkçı çevrelerin konumlarının zayıflatılmasını kesinlikle savunurlar. Namibya'nın egemenliği ve bağımsızlığını içeren anlaşmaya bağlı kalınmasını ısrarla isterler. TKP ve DKP, Angola ve Mozambik halklarının savaşımına kardeşçe bağlılıklarını belirtirler. Her iki parti, bu ülkelere gerici güçlerin saldırılarını sert bir şekilde kınarlar. Rodezya ırkçı rejiminin Mozambik'e karşı yürüttüğü askersel eylemleri hemen durdurmasını isterler ve bu ülkedeki özgürlük savaşçılarıyla dayanışmalarını duyururlar. TKP ve DKP, ülkelerinin hükümetlerinin, faşist ırkçı rejimlere verdikleri desteği kesmelerini isterler.

Her iki parti, Avrupa Komünist ve İşçi Partilerinin Berlin Konferansı'nın sosyalist ülkeler hakkındaki görüşünü pekiştirirler. Sosyalist ülkeler gelişmeleri boyunca emekçilerin maddi ve kültürel gereksinimlerini gittikçe daha iyi karşılamakla ve barış içinde yanyana yaşamayı içeren dış politikalarıyla dünya çapında verilen barış ve toplumsal ilerleme savaşında seçkin bir rol oynuyorlar. Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkeler dünya devrim sürecinin güç kaynağı ve ulusal kurtuluş hareketlerinin temel dayanağıdır. Bundan 60 yıl önce, Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi ile başlayan bu süreç karşısında gerici güçler günümüzde anti - komünizmi ve onun başlıca biçimi olan anti - sovyetizmi gittikçe daha çok kulla-

nıyorlar. Onların amaçları komünistlerin ülkülerini, sosyalist ülkelerin serpilip gelişmesini halk yığınlarının gözlerinde küçük düşürmek ve işçi hareketinin, barışsever, demokratik güçlerin güçbirliğini bozmaktır. Bu arada, dünyadaki en gerici güçlerle ıslah olmaz bir ortaklığa girmiş olan Pekin yöneticilerinin, Maocuların desteğini yanlarında bulmaları utanılacak bir şeydir. TKP ve DKP, halklarının çıkarlarını savunurken anti - komünizmin ve anti - sovyetizmin her türüne kesinlikle karşı çıkarlar ve ülkelerinin Sovyetler Birliği ve öteki Sosyalist ülkelerle iyi ilişkiler kurmaları için savaşırlar. İnsanlık tarihinde yeni bir dönemi, kapitalizmden sosyalizme geçiş çağını açan Büyük Oktobr Sosyalist Devrimi'nin 60. yıldönümü dolayısıyla her iki partinin yaptıkları girişimler bu çabanın bir göstergesidir.

TKP, Federal Almanya'da emekçilerin çıkarları için yürüttükleri savaşta, DKP ile dayanışmasını duyurur. Federal Almanya'da komünistlerin ve öbür ilerici güçlerin uğradığı her türlü baskıya, farklı davranışa, anti - demokratik meslek yasağı politikasına karşı çıkar.

DKP, 55 yıldan beri yasak olan, bugün Avrupa'da yasak tek komünist partisi kalan Türkiye Komünist Partisi'nin yasal haklarına kavuşmasını kesinlikle savunur. DKP, Türkiye'deki faşist terörü protesto eder, tüm ilerici ve demokratik güçlerle dayanışmasını duyurur. DKP, TKP ile Türkiye'de demokratik hakların gerçekleşmesinin Avrupa kıt'asında güvenlik ve ilerleme açısından büyük önem taşıdığı görüşünü paylaşıyor. DKP, Federal Almanya'da haklı istemleri için savaşan Türkiyeli işçilerle omuz omuza dayanışma içinde olduğunu belirtir.

TKP ve DKP, Federal Almanya'daki Türkiyeli işçilere seslenir, onları Alman işçi arkadaşlarıyla birlikte ortak sosyal ve demokratik hakları için savaşa çağırırlar.

TKP ve DKP aralarındaki kardeşçe işbirliğini daha da geliştirmek için anlaşmaya vardılar.

(Unsere Zeit, 4 Haziran 1977)

SOSYALİZME AÇILAN İLERİ DEMOKRATİK BİR DÜZENİ DEVRİMCİ YOLDAN KURMAK İÇİN İLERİ!

Ölümünün 9. yılında

Reşat Fuat Baraner'i Coşkuyla Anıyoruz

Reşat Fuat Baraner, Türkiye işçi sınıfının kendi bağrından yetiştirdiği unutulmaz bir savaşeridir. Daha 1918 yılında İstanbul Üniversitesi birinci sınıf öğrencisi iken, Nobel Barış Ödülü'nün Lenin'e verilmesini öneren komitede yer almıştır. O, buradan işçi sınıfı partisine ilk adımlarını atmış ve ölünceye dek, 42 yıl boyunca, parti saflarında gürz sallamıştır.

Baraner, Mustafa Suphilerden sonraki kuşaktandır. Partinin Leninci ilkelerini oportünistlere, likidatörlere karşı ardıcıl olarak savunmuştur. Türkiye işçi sınıfı, bu yüce proleter enternasyonalistini, bu unutulmaz savaşçısını 1968 yılı Ağustosunda yitirdi. Onu ölümünün 9. yılında saygı ve coşkuyla anıyoruz.

Baraner, çok çetin, engebeli bir savaş yolundan geçmiştir. Birçok kez tutuklanmış, ağır işkencelere uğramıştır. Bir keresinde gür saçlarından tavana asılmıştır. 20 yıl ağır hapis cezası giymiş, zindanlarda yatmış, sürgün edilmiştir.

Baraner, işçi sınıfı partisinin her tür savaş ve çalışma yöntemini şaşmaz bir ustalıkla uygulamıştır. Uzun yıllar Parti'nin Politik Büro üyesi olmuş, parti sekreterliği yapmıştır. Lenin Okulu'ndan çıkan Baraner, birkaç dil bilirdi. Marks, Engels ve Lenin'in birçok yapıtlarını dilimize o kazandırmıştır. Engels'in **«Anti-Dühring»**ini Türkçeye çevirmiştir. Ayrıca değişik tarihlerde birçok elkitabı yayınlanmıştır. **«Kızıl İstanbul»**, **«Kızıl Samsun»** gibi İl Komiteleri gazeteleri onun girişimiyle çıkmıştır. Partinin işçi sınıfıyla, geniş kitlelerle kopmaz bağlar kurması için savaşmış, temel örgütlere, fabrika komitelerine özel bir ilgi göstermiş-

tir. Sınıf düşmanlarına, parti düşmanlarına karşı amansız davranmış, çelik disiplinle bağlı olmuştur.

Reşat Fuat Baraner, ülkemiz üzerinde emperyalizmin, onunla işbirliği yapan burjuva hükümetlerinin zorbalıklarına karşı sürekli savaşmıştır. Hitler Almanyası'ndan gelen baskıya, Amerikan emperyalistlerinin Anadoluda çöreklenmelerine karşı tüm ilerici güçlerin eylem birliği için verilen örgütlü savaşı yönetmiştir. **«En Büyük Tehlike»** adlı elkitabı, faşizme karşı savaşta tarihsel bir belgedir.

Baraner, 1944 yılında Ankara Garnizon mahkemesi önünde, işçi sınıfımızın «dününü, bugününü, yarınını, o en ince hüneri»ni dobra dobra savunmuş, egemen güçleri duvara dayamıştır. Baraner, bundan tam 33 yıl önce askeri mahkeme önünde «biz Türkiye'de gerçek demokrasi düzeni istiyoruz... Türkiye Komünist Partisi serbest bırakılmalıdır» diye haykırmıştır.

Baraner'in bu haykırışı, bugün Türkiye işçi sınıfının, emekçilerin gösterilerinde, 1 Mayıs'larda, tüm ülkede boydan boya yankılanıyor, sada veriyor.

Fransız komünistlerinin ilk resmî Türkiye ziyareti

«TKP'ye özgürlük!»

Temmuz ayı başlarında yurdumuza gelen Fransız Komünist Partisi'nden üç kişilik bir delegasyon Ankara ve İstanbul'da çeşitli temaslarda bulunmuşlardır.

Avrupa Parlamentosu İkinci Başkanı Gerard Bordu, Paris Senatörü Catherine Lagatu, FKP Enternasyonal Bölüm Dairesi yetkililerinden Roger Trugnant'dan oluşan delegasyon üyeleri 6 Temmuz günü İstanbul Tabip Odası'nda bir basın toplantısı yapmışlardır.

FKP temsilcileri, basın toplantısında, «Türkiye Komünist Partisi'nin çağrısıyla Türkiye'ye gelen ilk resmî Fransız heyeti olduklarını» belirtmişler, İstanbul'da ilerici sendika, gençlik, kadın ve öğretmen kuruluşlarını ziyaret ettiklerini söylemişlerdir. Fransız delegasyonu ayrıca MAN fabrikasına giderek MESS'e karşı direnen Maden-İş'li işçilerle dayanışmalarını ifade etmişlerdir.

Fransız Komünist Partisi Temsilcileri Grevci İşçilerle tanışıyorlar.

FKP yetkilileri Ankara'da Cumhuriyet Senatosu Başkanı Sırrı Atalay, İçişleri Bakanı Necdet Uğur, Millî Savunma Bakanı Esat Işık, Avrupa Ortak Pazar Karma Komisyon Üyesi AP Sena-

törü Kâmran İnan, Turizm ve Tanıtma Bakanı Altan Öymen, gazeteci Uğur Mumcu ve Adil Özkol ile görüşmüşlerdir.

Basın toplantısında,

«Bizim Türkiye'ye gelmemiz siyasi bir olay sayılabilir. Çünkü Fransız Komünist Partisi'nin Türkiye'ye gönderdiği ilk resmi delegasyon biziz» diyen Gerard Bordu, sözlerini daha sonra özetle şöyle sürdürmüştür :

«Bizim burada bulunmamız, Türkiye'deki gelişmelere bağlı sayılabilir. Dışardan bakıldığında, şimdiki gelişmeler, Türkiye'nin geleceği için önemli gelişmelerdir. Aslında amacımız, çeşitli ülkelerin durumları hakkında bilgi edinmektir. Son yıllarda çeşitli ülkelerde yeni yeni durumlar meydana gelmektedir. Asya, Afrika, Latin Amerika, İspanya, Portekiz ve Yunanistan'daki gelişmeleri izledik. Bizce Türkiye gelişmenin dışında kalmamıştır. Bu ülkelerde tüm demokratik güçlerin gelişmesini görüyoruz. Bizce bu gelişmelerin en önemlisi son seçim sonuçlarıdır. Edindiğimiz izlenimler sonunda, Türkiye'de demokratik ilerlemenin arayışını bulduk. Türk halkının böyle bir gelişmeyi istediğini kesinlikle söyleyebiliriz. Türkiye'deki resmi temaslarımızın dışında başka temaslarımız da oldu. Örneğin ilerici sendika temsilcileri ile temas ettik, grevde olan, grev yerindeki bazı işçilerle de temas kurduk. Bu arada Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin bir delegasyonu ile görüştük. Bu temaslar sonucunda ilişkilerimizi daha da sıklaştırmak ihtiyacını duyduk.»

Basın toplantısında gazetecilerin sorularını da yanıtlayan FKP temsilcileri, bir gazetecinin «Türkiye'de TKP temsilcilerinden kimlerle, nerede ve ne zaman görüştünüz?» şeklindeki bir sorusuna şu karşılığı vermişlerdir :

«Gönül isterdi ki, bu görüşme basın ve TV önünde yapılabilsin. Ancak, bu sorun hakkında pek çok resmi ve özel kişilerle görüştük. 141 - 142. maddeler hakkında da konuştuk. Bazı kişiler bu maddelerin olduğunu, ancak uygulanmadığını bildirdiler. Biz de sorduk, madem bu maddeler uygulanmıyor, o halde neden kaldırılmıyor? Yüksek düzeyde yaptığımız görüşmelerde bu maddelerin tüm şiddet olaylarına karşı kullanıldığını bildirdiler. Biz de bu maddeler aşırı sağ ve aşırı «sol» hareketlerine karşı uygulanmıyor da niye TKP'ye karşı uygulanıyor? Karşılığını verdik. Yarın bu maddeler kalktığında bu sorunuzun cevabını ancak verebiliriz. Tüm demokratik Avrupa'da komünist partisinin yasak olduğu bir tek ülke vardır, o da Türkiye'dir. Bu durum bir an önce değişmeli ki, yeni ilişkiler kurulabilsin.» **(Milliyet, 7 Temmuz 1977)**

——— «•» ———

Nusaybin Grevinin 50. Yılı

Bundan tam elli yıl önce, işçi sınıfımız tarihinin en şanlı savaşımlarından birisini, Nusaybin grevini gerçekleştirdi. Ülke emperyalist orduların işgalinden kurtulalı çok olmamıştı. Silahlı ve örgütlü işçi sınıfı, o günün koşullarının zorunlu kıldığı, ilk önce gerilla türü, daha sonra düzenli bir savaş vererek ulusal bağımsızlığın yeniden elde edilmesinde en önemli rolü oynamıştı. Ama ulusal kurtuluştan hemen sonra, burjuvazi işçi sınıfına saldırmakta gecikmemiş, işçi sınıfının siyasal partisini yasaklamıştı. Bunun yanı sıra, bir sınıf sendikası niteliğindeki Amele Teali Cemiyeti üzerindeki baskılar günden güne yoğunlaşıyordu. Egemen sınıflar, gittikçe güçlenen işçi sınıfı hareketini baskı altına alıp zayıflatmaya vargüçleriyle uğraşıyorlardı.

İşte bu ortamda, Adana - Nusaybin demiryolu işçileri 1927 ağustosunda greve çıktılar. Grevin görünürdeki nedeni bayram arifesinde işçilere avans ödenmemesiydi. Ama grevi yürüten işçi liderleri 31 tane istek saptadılar. Bunlar arasında, sendikanın tanınması, keyfi işten çıkarmalara son verilmesi, ücretli tatil ve ücretli izin haklarının kabul edilmesi, fazla mesaiye zamlı ücret ödenmesi, iş kazalarının ve iş hastalıklarının bedava tedavisi, şirket işçileri herhangi bir konuda suçladığında işçilere kendi avukatları tarafından savunma hakkının tanınması gibi ileri, kalıcı istekler de vardı.

850 işçinin grevi 20 gün boyunca sürdü. İşveren durumundaki Fransız şirketi, grevi kırmak için türlü yollara başvurdu. Paralı grev kırıcılara trenleri çalıştırtmaya yeltendi. Grevciler eşleri ve çocuklarıyla rayları tuttular. Emperyalizmin yerli işbirlikçileri grevi kaba kuvvetle bastırmak istediler. Demiryolu işçileri kanlı saldırılara karşı yılmadan direndiler. İşbirlikçi zorbalar grevi ancak kan dökerek ve çok sayıda işçiyi tutuklayarak bastırabildiler. Nusaybin demiryolu işçilerinin emperyalist sermayeye ve ülkedeki işbirlikçilerine karşı direnişi ülkemiz işçi sınıfı tarihine şanla yazıldı.

Bugün Türkiye işçi sınıfı hareketi çok daha güçlü. Emperyalizm ve yerli işbirlikçileri işçi sınıfının örgütlü siyasal ve sendikal hareketi üzerindeki baskıyı sürdürüp artırmak için büyük bir çaba ve telaş içindeler. Faşist çeteler, her soydan ve boydan bozguncular, provokatörler yoluyla, işçi sınıfı hareketinin gittikçe daha hızla güçlenmesini engellemeye uğraşıyorlar. Nusaybin grevcilerinin özverili ve ardıcıl direnişi, günümüzde faşizme ve sömürüye karşı kavga veren tüm işçi sınıfı savaşerlerine, daha insanca bir yaşam için savaşım yürüten tüm emekçilere örnek oluyor.

Sakko ve Vanzetti'nin idamlarının 50. yıldönümü

«.......
Burjuvazi,
kavgaya davet etti bizi
davetleri kabulümüzdür!
.......»

Sakko ve Vanzetti, Amerikan plütokrat * gericiliğinin A.B.D. işçi sınıfına karşı 1917'den itibaren başlattığı canavarca haçlı seferinin iki ölümsüz kurbanıdırlar.

Olayın geçtiği dönemin genel koşulları içinde değerlendirilirse, Sakko ve Vanzetti'nin ne için acımasızca öldürüldükleri daha iyi anlaşılabilir.

1917 Büyük Ekim Devrimi, tüm dünyada olduğu gibi A.B.D.'de de çok büyük bir yankı bulmuştu. Dünyayı yerinden sarsan «10 Gün» A.B.D.'yi de yerinden sarsmıştı. Sosyalist Devrimin itici gücünden kaynaklanan yoğun ve inanılmaz büyüklükteki bir grev ve iş bırakma dalgası tüm A.B.D.'yi kaplamıştı. Örneğin, sadece 1917 yılında A.B.D.'de 1 milyondan fazla işçinin katıldığı tam 4300 grev yapılmıştı. Özellikle de A.B.D. sanayiinin can damarı olan demir - çelik üretimi alanında başlayan ve 350 bin demir - çelik işçisinin katıldığı grev, Pittsburg'dan yayıla yayıla Vaşington'daki Kongre Sarayı'nın duvarlarına kadar ulaşmıştı. Tek bir sözle, genel ve yaygın grev dalgası, A.B.D.'nin politik rejimini tehlikeye düşürmeye başlamıştı.

---

* **Plütokrat:** Zenginlerin egemenliğine dayanan.

Öte yandan, A.B.D. Komünist Partisi'nin kurulması ve sadece işçilerin değil, fakat milyonlarca emekçi ve aydının da, A.B.D.' nin genç Sovyet devletine müdahalede bulunmasına karşı çıkışı kıtasal bir boyut kazanmıştı.

İşte böyle bir dönemde, A.B.D. egemen sınıfları «Kızıl Panik» dedikleri büyük bir anti - komünist kampanyayı başlattılar.

Bu kampanyada kimler yoktu ki? Amerikan Emek Federasyonu'nun satılmış işçi aristokratları, Mc Carthy'nin öncülü savcı Palmer'le elele vermişler, Wall Street bankalarının yöneticileri «Amerikan Lejyon»unda kümelenen gerici askeri çevreleri ve Ku-Kluks-Klan'ı * canla başla finanse eder olmuşlardı. Doğal olarak tekellerin hizmetindeki büyük basın da bu kampanyanın vazgeçilmez bir ögesiydi.

Artık, tekelci sermayenin ve uşaklarının çıkarlarına ters düşen her şey ve herkes bir ölüm hedefi olmuştu. Grevler, profesyonel cani birliklerince kanla - ateşle kırılıyor, başta A.B.D. işçi sınıfının politik örgütü olmak üzere tüm ilerici ve demokratik kuruluşlar ve örgütler yasa - dışı çalışmaya zorlanıyor, kültür ve eğitim alanlarında tam anlamıyla bir «cadı kazanı» kaynatılıyordu.

Plütokrat gericilik, işçi sınıfına, emekçi kitlelere ve ilerici aydınlara karşı giriştiği bu savaşımı başlıca iki koldan yürütüyordu. Birincisi, en geniş anlamda terör ve baskı dalgası; ikincisi ise, özellikle işçi sınıfını ve emekçileri hedefleyen, ulusal ve ırksal ayrılıkları körükleyip kızıştırma.

Diğer bir deyişle, egemen çevreler, işçi sınıfı ve emekçi kitleleri bir yandan terör ve baskı altında tutarken, diğer yandan da bunları birbirlerine düşürüp parçalamayı amaçlıyorlardı. Beyaz işçi zenci işçiyle, İtalyan kökenli işçi Polonya kökenli işçiyle karşı karşıya getirilmeye çalışılıyordu. Anglo - Sakson kökenli işçiler ve emekçiler, hele hele «bir kaç kuşağı aşkın Amerikalı» olurlarsa «has Amerikalı», yeni göçetmiş işçiler ise «ikinci sınıftan» insanlar durumuna sokulmaya çalışılıyordu.

İşte Sakko ve Vanzetti olayını bu genel çerçeve içinde değerlendirmek gerekiyor. Çünkü, Sakko ve Vanzetti olayı, bu «Kızıl Paniğin» iki temel karakteristiğini birleştiren bir olaydır. Bir yandan, Sakko ve Vanzetti'nin kişiliğinde tüm A.B.D. işçi sınıfına ve emekçi halkına gözdağı verilmek isteniyordu, diğer yandan ise, Sakko ve Vanzetti'nin İtalya'dan yeni göçetmiş işçiler olduklarından yararlanılarak, işçi sınıfı ve emekçi kitleler arasında bölücülük tohumları yeşertilmeye çalışılıyordu. Oysa ummadıkları bir şey başlarına gelecekti. Kağıt üstündeki üstünlükleri, o ana kadar adı duyulmamış fakat sınıflarının sağlam iki temsilcisi, Sakko ve

* **Ku - Kluks - Klan** : Amerika'daki ırkçı bir yarı - gizli örgüt.

Vanzetti tarafından yıkılıverecekti. Gerçi sonunda bu iki işçi sınıfı savaşçısını öldürmeyi başaracaklar, fakat bu ölümle bizzat kendi kendilerini tüm dünyanın gözüönünde kan içici canavarlar olarak damgalatacaklardı. Şimdi bu olayı daha yakından izlemeye çalışalım. .

15 Nisan 1920'de Masaçusets eyaletinin South - Braintree adlı küçük bir kentinde bir ayakkabı fabrikası işçilerinin aylıklarını ödemek üzere götüren bir veznedar soyguncular tarafından öldü-

Sakko ve Vanzetti, demir parmaklıklar arkasında

rülmüş ve paralar çalınmıştı. Olayla hiçbir ilgisi olmayan ve hatta olay günü South - Braintree kentinde bile bulunmadıkları kesinlikle saptanan iki göçmen İtalyan işçi, Sakko ve Vanzetti, ne ile suçlandırıldıklarını bile anlamadan —tutuklandıklarında İngilizceyi doğru dürüst bilmiyorlardı ve mahkemede dil bilmeyişlerinden büyük ölçüde yararlanıldı— tutuklandılar.

Azılı işçi sınıfı düşmanlarından oluşturulan jüri ve mahkeme heyeti, kendi türettiği bir alay yalancı tanığa başvurduktan sonra kararını verdi: Sakko ve Vanzetti suçlu görülmüştür ve elektrikli sandalyede idam edileceklerdir. Tarih 14 Temmuz 1921'dir.

Fakat bu canice kararın alınışından Sakko ve Vanzetti'nin idam edildikleri 22 Ağustos 1927'ye kadar **tam altı yıllık bir sınıf savaşımı destanı** adım adım, saat saat, gün gün oluşmuştur.

Tutuklandıklarında bir deri işçisi olan Nicola Sakko ve uzun bir işçilik geçmişi olan ve son olarak işporta ile balık satan Bartolomeo Vanzetti, A.B.D. plütokrat gericiliğine, onun sadık kölesi olan yargı kurumuna karşı ölümüne bir savaşıma girerler.

Bu ölümüne savaşım aynı zamanda zamana karşı bir yarıştır da.

Sakko ve Vanzetti, önce dilini bile doğru dürüst bilmedikleri ülkenin dilini öğrenirler, hukuk mekanizmasını incelikleriyle kavrarlar ve kendilerinin olayla hiçbir ilgileri bulunmadığını, tanıkların yalancı tanıklık yaptıklarını kanıtlarlar. Fakat bununla da kalmazlar. Bu olayın aslında kendilerini aştığını, temel nedenin, A.B.D. işçi sınıfına bir gözdağı verilmesi olduğunun altını çizerek olayın sınıfsal kökenini aydınlatırlar. Örneğin Vanzetti mahkemede, sınıfsal bilinç ve onurundan aldığı desteğe dayanarak şöyle konuşur :

> «Biliyorum ki, verilen karar bir sınıfın öteki sınıf aleyhinde, zengin sınıfın zulüm görenler aleyhinde verdiği bir karar olacaktır... İnsanlara zulüm ediyorsunuz, gaddar davranıyorsunuz, bunları öldürüyorsunuz. Bizimle öteki milletlerden olanlar arasında bir uçurum vücuda getirmeğe yelteniyorsunuz, birbirimizden nefret edelim diye. İşte bu yüzden ben bugün buradayım, bu tahta sırada oturuyorum. Çünkü, ben zulüm edilen sınıfım. Siz ise, zulüm eden sınıfsınız...
>
> «... Ben ne dün, ne bugün suçluyum, ne de yarın suçlu olmama, suç işlememe imkan vardır... Hem masum olduktan başka, bütün ömrümde, ne para çaldım, ne adam öldürdüm, ne kan döktüm... Bana yüklenen iki suçu işlemek, hırsızlık etmek, adam öldürmek, kan dökmek şöyle dursun, suçu, cinayeti yeryüzünden kaldırmak için bütün ömrüm boyunca mücadele ettim Şimdi diyeceğim ki, masum olduktan, ömrümde hiç bir suç işlemedikten, resmi kanunun ve resmi ahlakın mahkum ettiği suçlar aleyhinde bütün ömrümce mücadele ettikten başka, resmi ahlak ile kanunun kabul ettiği ve hakkı gösterdiği suçu işledim, yani insanın

insan tarafından sömürülmesi aleyhinde de mücadele ettim. Bana bir suçlu gözü ile bakılmasının sebebini, bir süre sonra idam edilmem hakkında karar verilmesinin sebebini başka yerde değil, işte bunda aramak lazımdır...

«... Ben işlediğim cinayetlerden dolayı değil, inançlarımdan, inandığım fikirlerden dolayı ıstırap çektim. Ama, size kesin olarak söyleyeyim ki, beni iki defa öldürseniz, ben de dünyaya iki defa gelebilsem, böyle bir şey mümkün olsa, hayatımı evvelce nasıl kurdumsa, yine öyle kurardım.»

Ve işte bu iki yürekli işçi sınıfı savaşçısı böylesine zorlu, böylesine saygın, böylesine ölümsüz bir savaşım vere vere hem kendileri ilerlediler ve hem de sınıflarının büyük gücünü tekrar tekrar kanıtladılar. Bu savaşım elbette ki yankısız kalmadı ve zaten kalamazdı da. Ülke içinde ve ülke dışında büyük bir kitle desteği bir deniz gibi kabarmaya başladı.

A.B.D.'nin bütün köşelerinden Boston'a akın eden binlerce işçi, emekçi, öğrenci, aydın, A.B.D.'nin Uzak - Batısından Atlantik kıyısının milyonluk kentlerine kadar, Apalaş'ların unutulmuş köşelerinden Yeni - Meksiko'nun çöllerine kadar her köşesinde dürüst, aydınlık, emekten yana ne kadar toplumsal güç, örgüt ve tek tek kişiler varsa protestolarını yükselttiler; Nev-York'tan Roma'ya, Londra'dan Bombay'a, Moskova'dan Paris'e, Varşova'dan Sidney'e, Rio-de-Janeiro'dan Tokyo'ya kadar milyonlar tek bir ağızdan, tek bir yürekten «Sakko ve Vanzetti Öldürülmemelidir!» belgisini bayrak yaptılar, insanlık onurunu ve emeğin saygınlığını bir avuç kan dökücüye karşı savundular.

Fakat kana susamış ve gözü dönmüş A.B.D. plütokrasisi * bu seslere kulaklarını tıkadı, insana onur ve saygınlık veren ne varsa onu savunan bu çağrıları görmedi, kendi sınıfsal yapısının azgın ve kudurmuş dürtüleriyle hareket etti. Sakko ve Vanzetti 22 Ağustos 1927'de elektrikli sandalyede idam edildiler.

Bir boğuk ağlayış, hıçkırık ve üzüntü dalgası, tüm dünyanın aydın ve ilerici emekçi insanlığını boydan boya bir elektrik akımı gibi geçti. Kentler değil, ülkeler değil fakat boydan boya kıtalar bu acı haberle sarsıldı.

«Herkes kendince işte böyle ağlıyordu. Ama, gözleri kuru olanlar, ağlamaktan başka yapılacak bir şeyleri olanlar da vardı. Bunlar bu olayın hatırasını her zaman yüreklerinde taşıyacaklarına, bu hatıraya sadık kalacaklarına yemin ettiler. Bu cinayeti de yazıp, insanlığın ilk kaynağına, ilk kölenin sırtına indirilen ilk kırbaca kadar inen alacak verecek hesabını bir daha gözden geçirdiler ve bu gözleri kuru olan insanlar kendi içlerinden dediler ki: 'Ağlamaktan daha iyi yapılacak işler var, gözyaşlarından daha güçlü silahlar var.'»

---

* **Plütokrasi**: Zenginlerin egemenliği.

Uluslararası işçi sınıfı savaşımının bu iki ölümsüz savaşçısının anısını, Türkiye işçi sınıfının politik örgütünün savaşeri ve yüce enternasyonalist Nazım Hikmet'in dizeleriyle selamlıyalım :

ÖNSÖZ

Yuvarlanıyor, iri, sıcak damlalar
bakır yanaklarımızdan!
Yuvarlanıyor iri sıcak damlalar
kalbimize!
Kalbimiz artık dar geliyor bize!
Kopararak
kanlı sargıları
yaramızdan
sokaklarda haykırmadayız
hep bir ağızdan!
Dişi bir kaplanız ki biz,
kara saplı bir hançer deldi yavrularımızın göğsünü!
Dişi bir kaplanız ki biz
dişlerimizde taşıyoruz altın başlı yavrularımızın ölüsünü.
Kin'in kızıl gözlü sarı alnına
saldık sevginin beyaz çiçekli örgüsünü!..
Kan geliyor kainatın rengi bize!
Yuvarlanıyor iri sıcak damlalar
bakır yanaklarımızdan
kalbimize!.

HİKAYE

Onların cebinde fırkamızın bileti yoktu.
Onlar, kurtuluşun kapısına varmayı,
ferdin cesur hamlelerinden uman
iki saf ve namuslu çocuktu!
Ne milyonların rehberiydi onlar,
ne de inzibatlı bir inkilap ordusunun askeri!
İhtilalin sıra neferiydi onlar,
İhtilalin namuslu iki neferi.
Yanıyordu kanlarında şavkı İtalya güneşlerinin.
Koştular temiz esmer alınlarla hayatın sesine,
dövüştüler yanında dövüşen kardeşlerinin.
Yeni dünyada düştüler eski zulmün pençesine!
Yedi yıl ölümün karşısında gülerek durdular.
Elektrikli iskemleye
kadife bir koltukmuş gibi oturdular.

Yürekleri dört bin volta yedi dakka dayandı,
yandı yürekleri
yedi dakka yandı!...
Cani değildiler, kurban gittiler bir cinayete,
kurban gittiler dolarların emrindeki adalete!.
Hayatlarında olmadılarsa da kitlelerin rehberi,
ölümleriyle şâhâ kaldırdı kitleleri
ihtilalin neferi!...

KISSADAN HİSSE

Burjuvazi,
katletti içimizden ikimizi
bu iki ölü ölmeyen iki ölümüzdür!
Burjuvazi,
kavgaya davet etti bizi
davetleri kabulümüzdür!
Biz nasıl bilirsek hep bir ağızdan gülmesini,
biliriz öylece yaşamasını, ölmesini.
Hepimiz - birimiz için,
birimiz - hepimiz için!..

12 Ağustos 1927
Moskova

Lenin ve Parti Programı

Temel SAATÇIOĞLU

Parti programları işçi sınıfının devrimci partisinin amaçlarını, görevlerini ve bu görevlerin gerçekleştirilmesinin yöntemlerini belli ve somut bir tarihsel dönem için belirleyen teorik belgelerdir. «Program, partinin amaçladığı ve uğrunda savaştığı herşeyin kısa, açık ve kesin bir şekilde ifade edilmesidir».

Marks ve Engels'in program çalışmaları bu konudaki bilimsel temelleri ortaya koymuştu. Lenin program konusundaki çalışmalarına başlarken, bu temellerden yola çıktı, bunları daha da geliştirdi ve netleştirdi. Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi (RSDİP)nin **programının hazırlanması,** Lenin'in **«yeni tip» bir marksist işçi sınıfı partisi** için yürüttüğü savaşımın ayrılmaz bir parçası olmuştur.

Lenin, parti programı için yaptığı çalışmalara daha 1890'larda başladı. Cezaevinde 1895 ve 1896 yıllarında yazdığı «Sosyal Demokrat Partinin Program Taslağı ve Açıklaması» ve 1899'da Sibirya'da sürgündeyken kaleme aldığı «Programımız» ve «Partimiz İçin Bir Program Taslağı» makaleleri bu konudaki ilk çalışmaları oldu. Öte yandan marksizmin hasımlarına ve işçi sınıfına ters ideolojilere karşı yürüttüğü kararlı savaşımda ortaya çıkan birçok eserinde de, Lenin, parti programına ilişkin birçok temel saptamayı ortaya koymuştur. Bu eserlerin, **Rus marksistlerinin ideolojik ve örgütsel birliğinin sağlanmasına** büyük katkıları olmuştur.

Parti programının hazırlanmasında Lenin'in ilk büyük eseri olan «Halkın Dostları Kimlerdir ve Sosyal Demokratlara Karşı Nasıl Savaşım Verirler?» önemli bir rol oynamıştır. Lenin bu eserinde, sübjektif idealist bir bakış açısına sahip olan Narodniklerin liberal görüşlerini mahkum etmiştir. Marksizmin Rusya koşullarında uygulanamaz olduğunu ve Rusya'da işçi sınıfının varlığını tartışan Narodnikler, **işçi sınıfının,** Marks ve Engels tarafından belirlenen **kapitalizmin mezarını kazmak ve yeni sınıfsız toplumu kurmak görevini** yerine getirmesinin söz konusu olmadığını ileri sürüyorlardı. Narodnikler, eski köylü sosyalizminin görüşlerini çok-

tan kapitalist yola girmiş olan Rusya koşullarına uygulamak istiyorlardı.

Lenin bu görüşlere karşı çıkarak Rusya'daki kapitalist gelişmenin varlığını ispatladı ve ülkeyi istenen sosyalizme ancak ve ancak işçi sınıfının götürebileceğini gösterdi. Bu yol Marks ve Engels'in bütün ülkelerin işçilerine gösterdiği yoldu, proletaryanın burjuvaziye karşı sınıf savaşımından geçiyordu. Lenin'in bu görüşleri, marksizm - leninizmin gösterdiği sosyalizm yolunun yerine başka yollar ya da revizyonist modeller geçirmek isteyen bütün anti marksist çabaların çürütülmesi açısından güncelliğini ve geçerliğini hâlâ korumaktadır.

Lenin bu eseriyle **işçi sınıfının öncü rolünü** teorik olarak temellendiren ilk Rus marksisti oldu. Gene **işçi - köylü bağlaşıklığı** ilk olarak bu eserde getirildi. Lenin ikili bir yapıya sahip olan küçük burjuvaziye karşı işçi sınıfının tavrını da bu eserinde belirledi. Böylece, işçi sınıfı partisinin küçük burjuvaziye ve köylülüğe karşı tavrı bilimsel olarak temellendiriliyordu. **İşçi sınıfının burjuva demokratik devrimdeki öncülüğünün**, hegemonyasının sağlanması açısından bu tavrın belirlenmesi son derece önem taşıyordu.

Lenin'in program çalışmalarında, «legal marksistler»e karşı yürüttüğü savaşım da önemli bir yer tutar. Bunlar proletarya sosyalizmini reddediyor, marksizmi devrimci içeriğinden arındırarak savunuyorlardı. Bu, özünde liberal burjuvazinin bakış açısından başka birşey değildir. Legal marksistlerin lideri Struve'nin görüşlerinin eleştirilmesi ile Lenin'in revizyonizme karşı yürüttüğü savaşım, proleter sosyalizm ile burjuva liberalizmi arasına kesin bir çizgi çekti, gelişen işçi sınıfı hareketini kendi denetimi altına almaya çalışan burjuva liberalizmini etkisizleştirdi.

«SOSYAL DEMOKRAT PARTININ PROGRAM TASLAĞI VE AÇIKLAMASI»

Lenin daha 1895'de devrimci bir partinin ilk çekirdeğini oluşturmuştu. Petersburg'daki ileri işçilerle birlikte oluşturduğu **«İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Savaşım Birliği»** adlı örgütün deneylerinden, Lenin daha sonra Sibirya'da sürgündeyken yürüttüğü program çalışmalarında çok yararlandı. Lenin ilk program taslağını 1895 - 1896 yıllarında cezaevindeyken yazdı. «Sosyal Demokrat Partinin Programı Taslağı ve Açıklaması» adını taşıyan bu eserin program bölümü 1895 Aralığında, açıklamalar bölümü ise 1896'nın Haziran ve Temmuz aylarında yazıldı. Program üç bölümden oluşuyordu. Birinci bölüm teorikti ve programın diğer bölümlerinin hangi görüşlerden kaynaklandığını belirtiyordu. Bu bölümde Rusya'da kapitalizmin gelişmesi tahlil ediliyor ve işçi sı-

nıfının modern toplumdaki yeri inceleniyordu. Bu bölümde **Rus proletaryasının nihai amacı ile birlikte önündeki ilk görev** de belirleniyordu. Lenin işçi sınıfının nihai amacının **sosyalizmin kurulması** olduğunu vurguluyor ve bu yolda ilk görev olarak **Çarlığın yıkılmasını** koyuyordu. Aynı bölümde Rus proletaryasının, niteliği ve amaçları açısından **uluslararası işçi sınıfı hareketinin bir bölümü** olduğu da vurgulanıyordu. Lenin'in bütün program çalışmaları proleter enternasyonalizminin fikirleriyle doludur.

İkinci bölümde partinin görevi ve Rusya'daki diğer siyasal akımlar karşısındaki tavrı belirleniyordu. Lenin, partinin görevlerini belirten program maddesinin en önemli bölüm olduğunu yazıyordu. Lenin bu görevi şöyle belirlemişti : **Rus işçi sınıfına, işçilerin sınıf bilincini geliştirerek, örgütlenmelerini teşvik ederek ve onlara savaşım amaç ve görevlerini göstererek bu savaşımda yardımcı omak.**

Diğer akımlara karşı tavır da şöyle belirleniyordu: Parti kendini işçi hareketinden **ayırmadan**, Çarlık otokrasisine ve feodal kalıntılara karşı çıkan her toplumsal hareketi destekler.

Lenin üçüncü bölümde partinin pratik istemlerini dile getiriyordu. Bunlar gerek işçilerin gerekse köylülüğün istemleriydi. Köylüler için getirilen istemler, özellikle feodal kalıntıların tasfiyesine ve böylece kırsal alanlarda sınıf savaşımının gelişmesine ve işçi - köylü bağlaşıklığının pekişmesine yönelikti.

Lenin'in bundan sonraki birçok eseri de gene program konusuna dolaylı olarak değiniyordu. 1897'de yazdığı «Rus Sosyal Demokratlarının Görevleri» adlı broşür, ekonomistlere karşı kaleme aldığı makaleler ve sürgünde yazdığı büyük eseri «Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi» bunlar arasında sayılabilir. Bütün bu eserlerin anakonusu işçi köylü bağlaşıklığı ve olgunlaşmakta olan burjuva demokratik devrimde proletaryanın hegemonyası ilkeleriydi.

«PROGRAMIMIZ» ve «PARTİMİZ İÇİN BİR PROGRAM TASLAĞI»

1899'da Lenin iki önemli makale yazdı: «Programımız» ve «Partimiz İçin Bir Program Taslağı». İlk makalede Lenin Rus marksistlerinin Marks ve Engels'in öğretisine sonuna kadar bağlı kalacaklarını vurguluyordu. Bu yıllarda uluslararası sosyal demokrat harekette birçok yalpalamalar başgöstermişti. Özellikle Bernstein'cıların revizyonist girişimleri hız kazanmıştı. Bu açıdan Lenin'in tavrı önem kazanıyordu. Revizyonist saptırmalara karşı Lenin, Marks'a dayanarak devrimci sosyalist partinin görevini şöyle belirliyordu: **Proletaryanın sınıf savaşımını örgütlemek ve savaşımı yönetmek.** Bu savaşımın nihai amacı siyasal iktidarın

proletarya tarafından fethedilmesi ve sosyalist toplumun örgütlenmesidir.

İkinci makalede, Lenin'in devrimci hareketin o zamana kadar geliştirdiği bütün programlardan ve Marks'ın öğretisinden nasıl yararlandığı açıkça görülür. Lenin hem büyük bir ustalıkla Marks'ın öğretisini Rusya'nın özgül koşullarına yaratıcı bir şekilde uyguluyor, hem de gerek uluslararası işçi hareketinin, gerekse Rus işçi hareketinin o tarihe kadar geliştirdiği bütün parti programlarını eleştirici bir şekilde ele alıp, ince eleyip sık dokuyarak, bunlarda işe yarar ne varsa alıp yararlanıyordu. Lenin bu taslakta, Plekhanov'cu «Emeğin Kurtuluşu» grubunun 1895'de çıkardığı program taslağı ile Alman Sosyal Demokratları'nın 1891 Erfurt programını kendine esas almıştı. Marks'ın Gotha programına ve Engels'in Erfurt programına getirdiği eleştiriler, Lenin için ayrıca yol gösterici olmuştu. Lenin Erfurt programının kendilerine çok yararlı olduğunu açık açık söylüyor, fakat hazırladığı taslakta Rusya'nın özgül koşullarına uygun geliştirmeleri de yapıyordu. Lenin bu çalışmasıyla, Rus proletaryasının özel ulusal görevleriyle, bütün ülkelerin işçilerinin aynı temel uluslararası görevini birleştirmeyi son derece açık bir şekilde başarıyordu. Lenin bu özellikleri, **siyasal görevlerdeki ve savaşım araçlarındaki farklılıklar ve kapitalizm öncesi düzene karşı savaşımın koşulları** olarak belirliyordu. Uluslararası görev ise sosyalizmin kurulmasıydı. Plekhanov'cuların taslağının da bilimsel olduğunu söyleyen Lenin, yalnız bunu Erfurt programına yaklaştırmak için bazı değişikliklerin yapılması gerektiğini söylüyordu. Özellikle Plekhanov'cuların program taslağındaki «yasaları temsili sistem olmadan doğrudan halkın yapması» ve «üretim kooperatiflerine devlet yardımı yapılması» konularına karşı çıkıyordu.

Lenin parti programının şu özelliklere mutlaka sahip olması gerektiğini vurguluyordu. Parti programı :

1) Rusya'nın ekonomik gelişmesinin temel niteliğini ortaya koymalı;
2) Kapitalizmin yoksulluğun artmasına ve işçilerin başkaldırmasına yol açtığını göstermeli;
3) Sosyal Demokrat hareketin temelinin sınıf savaşımı olduğunu anlatmalı;
4) Hareketin uluslararası niteliğine işaret etmeli, hareketin nihai amaçlarını ifade etmeli ve bunların gerçekleşmesinin önkoşulu olarak siyasal iktidarın işçi sınıfı tarafından elegeçirilmesini göstermeli;
5) Sınıf savaşımının siyasal niteliğini göstermeli;
6) Rus mutlakiyetçiliğinin işçi sınıfının önündeki başlıca engel

olduğunu açıklamalı ve bu yüzden partinin önündeki ilk görevin siyasal özgürlüğü sağlamak olduğunu belirtmeli;

7) Partinin, mutlakiyetçiliğe karşı savaşım veren bütün diğer partileri ve halk kesimlerini destekliyeceğini ifade etmeli;
8) Temel demokratik istemleri saymalı;
9) İşçi sınıfının yararına olan istemleri; ve
10) Köylülüğün yararına olan istemleri temellendirmelidir.

İşte 20. yüzyıla girerken, Lenin bu şekilde parti programının anahatlarını ortaya koymuş bulunuyordu. Lenin, bir yandan Rus marksistlerinin örgütsel birliği için savaşım verirken, bir yandan da program çalışmalarını yürütüyordu. Bu savaşım, baştan beri narodniklere, ekonomistlere, legal marksistlere ve Bernstein'cılara karşı sürdürdüğü savaşımdan ayrılmıyordu.

PARTI PROGRAMININ HAZIRLANMASI

Lenin marksist görüşlerini İskra'da ve «Ne Yapmalı»da savunmaya devam etti. Partinin, tarihsel görevini yerine getirebilecek bir niteliğe kavuşması için, mutlaka marksist bir programa sahip olması gerektiğini düşünüyordu. Lenin'in insiyatifi ile İskra yazı kurulunda bir program hazırlanması kararlaştırıldı. Lenin'in önerisi üzerine, İskra yazı kurulu, Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin programının teorik bölümünün Plekhanov, tarım bölümünün ise Lenin tarafından yazılmasını karara bağladı.

Ocak 1902'de Plekhanov'un taslağı hazırdı. Plekhanov burada sosyal devrimin siyasal önkoşulu olarak proletarya diktatörlüğünü kabul ediyordu. Lenin bu taslağın bazı bölümlerine karşı çıktı. Örneğin taslakta, kapitalizmin çelişkilerinin derinleşmesiyle, işçi sınıfının sadece hoşnutsuzluğunun artmadığı, ayrıca işçi sınıfının kapitalist boyunduruktan kendi gücüyle kurtulabileceği fikrinin de yaygınlaştığı ileri sürülüyordu. Lenin, bu fikrin kendiliğinden oluşamıyacağını, tersine **parti tarafından işçi sınıfına götürülmesi gerektiğini** söylüyordu. Ne var ki Plekhanov, Lenin'in bu yapıcı eleştirilerini dinlemedi, hazırladığı taslakta gerekli düzeltmeleri yapmayı kabul etmedi. Bunun üzerine Lenin, 1902 yılının Şubat ayı başında kendisi bir taslak hazırlamak zorunda kaldı. Birkaç gün sonra bu taslağa üç düzeltme ekledi. Bu düzeltmeler küçük üreticilerin, özellikle köylülüğün kapitalizm koşullarındaki iflasını ve yoksullaşmasını daha açık bir şekilde dile getiriyordu. Lenin bu taslağı 1890'ların sonundaki program çalışmaları üzerine kurmuştu.

Plekhanov da ikinci bir taslak hazırlamak zorunda kalmıştı. Lenin bunu da sıkı bir eleştiriye tabi tuttu. Lenin bu eleştiride Marks'ın Gotha programına ve Engels'in Erfurt programına ge-

tirdikleri eleştirileri dikkate alıyordu. Engels, Erfurt programında iki bağdaşmaz şeyi birleştirme çabasını eleştirmişti: Programın, «hem program, hem de program açıklaması olması mümkün değildir», diyordu. Programın mümkün olduğu kadar kısa ve kesin olması gerekiyordu. Lenin buna dayanarak Plekhanov'un taslağının kabul edilemez olduğunu söylüyordu. Çünkü bu, **savaşım içindeki bir partinin programı** değil, tersine bir ilkeler bildirisi olmuştu.

Plekhanov'un hazırladığı program taslağında bundan başka genel bir kapitalizmden söz ediliyor ve Rusya'da kapitalizmin giderek egemen üretim tarzı haline geldiği anlatılıyordu. Lenin ise, Rusya'daki kapitalizmin evriminin, bunun oluşturduğu çelişkilerin ve yoksulluğun programda yer alması gerektiğini vurguluyordu. Rusya işçi sınıfı, Rusya'daki kapitalizme karşı savaşım veriyordu, onun için bunun somutlanması gerekiyordu. Genel bir kapitalizmden söz etmek yeterli değildi. Ayrıca kapitalizmin, feodal artıklara rağmen egemen üretim tarzı olduğunun söylenmemesi, Lenin'e göre, proletaryanın, programını gerçekleştirmek için daha beklemesi gerektiği sonuçuna götürecekti.

Lenin, programda işçi sınıfından «emekçi ve sömürülen kitleler» olarak söz edilmesine, böylece diğer emekçi kesimlerin içinde eritilmesine karşı çıkıyordu. Plekhanov'da böyle ifadeler vardı, örneğin proletaryanın sınıf savaşımı yerine sık sık «emekçi ve sömürülen kitlelerin sınıf savaşımı»ndan söz ediliyordu. Lenin ise, bir kere, **işçi sınıfı ile diğer emekçi kesimler arasındaki ayrımın** vurgulanmasından yanaydı. Çünkü **işçi sınıfının özel bir rolü, tarihsel bir görevi** vardı. O diğer emekçi kesimlerden farklıydı. İkinci olarak, diğer emekçi kesimleri kendi başına devrimci ilan etmek de yanlıştı. Bilim, küçük burjuvazinin ve köylülüğün ikili bir yapıya sahip olduğunu ve bunların **ancak proletaryanın bakış açısında yer aldıklarında devrimci olduklarını** söylüyordu. Lenin bu konuya özel bir önem gösteriyordu.

Plekhanov ikinci taslağında proletarya diktatörlüğünden de vazgeçmişti. Lenin bunu da kesin olarak eleştiriye tabi tuttu, tek gerçek devrimci sınıfın sadece proletarya olduğunu vurguladı ve Manifesto'ya atıfta bulundu. **Proletarya diktatörlüğünden vazgeçmek, devrimden, işçi sınıfının nihai hedefinden vazgeçmek anlamına geliyordu.**

Lenin'in bu eleştirileri, onun program sorununu son derece ciddiye aldığını ve oportünizme, sızmak için en küçük bir delik bile bırakmaya niyetli olmadığını gösteriyordu. Lenin bununla ilgili olarak **soyut ve bulanık formülasyonlardan dikkatle kaçınmak** gerektiğini, **partinin programında ne yapmak istediğini son derece açık bir şekilde dile getirmesi gerektiğini** söylüyordu. Ör-

neğin Lenin, taslaktaki «bütün ezilen insanlığın kurtuluşu» ifadesine karşı çıktı. Bunun yerine şöyle denmesini önerdi: «sınıf farklılıklarının ve bundan kaynaklanan eşitsizliğin kaldırılması».

İskra yazı kurulunda, iki ayrı program taslağının gelmiş olması üzerine, tek bir program oluşturmak için, Vera Sasuliç'in önerisiyle, bir koordinasyon komisyonunun kurulması kararlaştırıldı. Kurulan komisyon, çalışmalarına Plekhanov'un hazırladığı taslağı temel aldı, fakat Lenin'in önerileri ve eleştirileri de dikkate alındı. Lenin komisyonun hazırladığı program taslağı için de bazı notlar kaleme aldı, eleştiri ve öneriler getirdi. Lenin'in burada özellikle üzerinde durduğu konu, **işçi sınıfının özel tarihsel konumunun hiç bir yanlış anlamaya yada saptırmaya meydan vermiyecek bir şekilde konulmasıydı.** Önce işçi sınıfının tek başına ele alınması, sonra diğer emekçi kesimlerle olan ilişkisi ve onların hepsinin kurtarıcısı olduğunun belirtilmesi gerekiyordu. Çünkü işçi sınıfı ancak kendi ayrı, özgül sınıf çizgisini kararlı bir şekilde izlerse, diğer halk kesimlerine de öncülük edebilir, onları kurtuluşa götürebilirdi.

Komisyon Lenin'in önerilerinin en önemlilerini hazırladığı taslağa aldı, böylece gerçekten marksist bir program taslağı oluşmuş oldu. Lenin'in eleştiri ve önerileri işçi sınıfının savaşımının ilkesel sorunları ile ilgiliydi. Bunları özellikle şu konularda toplayabiliriz: Rus kapitalizminin özellikleri, işçi sınıfının demokratik hareketteki öncü rolü, işçi sınıfı ile diğer emekçi kitleler, özellikle köylülük arasındaki ilişkiler, bunların devrime hazırlık aşamasındaki önemi. Bu konulardaki fikir ayrılıkları, başlıca, proletaryanın hegemonyası konusuna farklı yaklaşımlardan kaynaklanıyordu. Program tartışmalarının merkezinde bu sorun yer alıyordu. Bütün diğer konulardaki ayrılıklar, bu sorundan kaynaklanıyordu.

Ayrılıklar iki önemli konuda ortaya çıkmıştı, köylülük sorunu ve ulusal sorun. **Lenin tarım ve köylülük sorununu, sosyalizm için savaşımla birleştiriyordu.** Burjuva - demokratik devrimde ve sosyalist devrime geçişte işçi sınıfının hegemonyasından yana olduğu için, kırsal alanlarda iki türlü sınıf karşıtlığı olduğunu tespit ediyordu. Bir yandan kır proletaryası ile köy burjuvazisi arasındaki çelişkiler, bir yandan da bütün köylülüğün büyük toprak sahiplerine karşı savaşımı. Lenin birinci çelişkinin daha rahat gelişebilmesi, sosyalist perspektifin gerçek olabilmesi için, öncelikle ikincinin çözülmesi, Çarlık otokrasisine son verilmesi gerektiğini vurguluyordu. Program tartışmalarında bu konu toprağın millileştirilmesi istemine yer verilip verilmemesi şeklinde ortaya çıktı. Proletarya'nın sınıf açısını kavramayan Plekhanov ve diğerleri buna karşı çıkarken, Lenin nihai hedef ile öndeki görevi bir-

leştirmenin gerçekçi yolu olarak millileştirmenin gerektiğinde programda yer almasını savundu. Lenin aynı zamanda bu istemin gündeme getirilmesinin zamanının da çok dikkatli seçilmesi gerektiğini söylüyordu. Lenin, toprağın millileştirilmesi köylülerin çıkarına olduğu için, hatta köylüler tarafından savunulduğu için, bu isteme ilke olarak karşı çıkılmasının aslında işçi sınıfının öncü rolünden, burjuva demokratik devrimde köylülükle bağlaşıklığından vazgeçmek anlamına geleceğini söylüyordu.

Ulusal sorun üzerindeki fikir ayrılıkları da gene sonunda gelip bu konuya dayanıyordu. Lenin'in bu konudaki programa ilişkin görüşleri şöyleydi: Proletarya milliyetine bakılmaksızın bütün vatandaşların hak eşitliğinden yanadır. Proletarya aynı devlet içinde yaşayan ulusların öz belirleme hakkını savunur. Fakat öz belirleme özgürlüğü için savaşımı kayıtsız şartsız desteklemek, işçi sınıfının ulusal öz belirleme için getirilen **her istemi desteklemesi anlamına gelmez. Marksistler**, bütün diğer demokratik istemlerde olduğu gibi **ulusal öz belirleme istemini de, proleter sınıf savaşımının çıkarlarına tabi kılarlar.** Lenin'e göre en önemli konu, proleter hareketin birliğiydi, bütün ulusların işçilerinin bağlaşıklığıydı. Çünkü politik ve ekonomik ve dolayısıyla ulusal kurtuluş için tek yol buydu, bütün ulusların işçilerinin birliğiydi. Yahudi proletaryasının **ayrı bir parti**ye sahip olmasının gerekli olup olmadığı konusundaki tartışmaya katılan Lenin, bunu şiddetle reddediyor, aynı Rus Çarlığının içinde yaşayan **bütün ayrı ulusların işçi sınıflarının örgütsel birliğini** savunuyordu. Rusya burjuvazisinin karşısına **tek ve merkezi bir savaşım örgütü** olarak çıkılmalıydı, dil ve milliyet ayırımı yapmadan bütün proletaryaya dayanmalıydı. Teorik, pratik, taktik ve örgütsel sorunların ortak bir şekilde çözülmesiyle, Rus Çarlığı içindeki ayrı ayrı milliyetlerden oluşan proletaryanın kaynaşması sağlanacaktı.

II. PARTI KONGRESI VE PROGRAMIN KABUL EDILMESI

RSDİP'nin programı bu aşamalardan geçerek hazırlandı. Lenin bu hazırlıkta belirleyici bir rol oynadı. Hazırlanan taslak Rus ve dünya proletaryasının devrimci savaşım deneylerinin bilimsel bir özetiydi. Program taslağı Haziran 1902'de İskra'da yayınlandı. Rusya'daki parti örgütlerinde tartışıldı ve benimsendi. Ağustos 1903'de toplanan RSDİP II. Kongre'sinde taslak kabul edilerek kesinleşti.

Program taslağı Kongre'de tartışmasız kabul edilmedi. Taslak hazırlanırken üzerinde görüş ayrılıkları beliren konularda, özellikle marksist partinin öncü rolü, proletaryanın nisbi ve mutlak yoksullaşması, proletarya diktatörlüğü, ulusların öz belirleme

hakkı ve işçi - köylü bağlaşıklığı konularında uzun tartışmalar oldu. Program taslağı üzerine yapılan tartışmaların dokuz oturum sürdüğünü söylersek, Lenin'in, görüşlerini kabul ettirmek ve devrimci bir programın ortaya çıkmasını sağlamak için nasıl güçlü bir savaşım verdiğini anlamak kolay olur.

Lenin'in bu direşken tavrı sonunda Kongre'deki çeşitli oportünist gruplar yenilgiye uğradılar. Kongre bütün bu konularda Lenin'in görüşlerini benimsedi. Böylece Marks ve Engels'in programatik belgelerinden sonra, RSDİP Programı ile **uluslararası işçi hareketinin tarihindeki ilk devrimci program** ortaya çıkmış oldu. Burada proletarya diktatörlüğü sorunu açık ve net bir şekilde dile getirilmişti. Böylece RSDİP II. Kongresi, yeni tipteki ilk parti olarak Bolşevik Partisi'ne sağlam bir temel oluşturmuş ve Rusya'da Çarlığın ve kapitalizmin yıkılmasının yolunu anahatlarıyla ortaya koymuştu.

RSDİP 1903 Programı, asgari ve azami programların bütünlüğünden oluşur. Programın teorik bölümü bunların temellendirilmesine ayrılmıştır. Önce proletaryanın kurtuluş hareketinin uluslararası niteliği belirtilir ve Rus Sosyal Demokrasisi dünya proletarya ordusunun bir bölüğü olarak tanımlanır, bütün ülkelerin sosyal demokratları ile aynı nihai amacı taşıdığı vurgulanır.

Daha sonra kapitalizmin nitelikleri derinlemesine ele alınır ve bunun uzlaşmaz çelişki ve sınıf karşıtlıklarının sosyalist devrime yol açacağı gösterilir. İşçi sınıfının tarihsel özgörevi anlatılır. Proletaryanın sosyal devriminin, üretim araçlarındaki özel mülkiyetin yerine toplumsal mülkiyeti geçireceği; toplumsal üretim sürecini refahın artması ve toplumun çok yönlü gelişmesi amacıyla planlı bir şekilde örgütleyeceği; toplumun sınıflara bölünmesine son vereceği; ve her türlü sömürüyü ortadan kadıracağı belirtilir. Proletarya diktatörlüğünün, siyasal iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi ve sömürücülerin direnişini bastırmak olarak, bu sosyal devrimin vazgeçilmez önkoşulu olacağı vurgulanır.

Programda işçi sınıfının bağımsız bir siyasal partiye sahip olması gerektiğinin önemi de vurgulanır. Parti, proletaryanın sınıf savaşımını bütün biçimleriyle yöneten ve proletaryanın bakış açısına geldikleri takdirde, bütün diğer emekçi kesimleri de saflarına çağıran örgüttür.

Teorik bölümde, Rusya'daki egemen üretim tarzının kapitalizm olduğu belirtilir ve buradan azami programın, sosyalizme geçişin, sınıf farklılıklarının kaldırılmasının teorik temeli çıkarılır. Aynı bölümde feodal kalıntıların varlığına ve özellikle Çarlığa dikkat çekilir. İşçi sınıfının önündeki ilk görev olarak, Çarlığın devrilmesi ve yerine demokratik bir cumhuriyetin geçirilmesi ile

bu kalıntıların, tasfiye edilmesi belirlenir. Bu, proletaryanın asgari programının ana maddesidir. Fakat asgari programın bütün istemleri azami programla ayrılmaz bir şekilde bağlanmıştır. Asgari program azami programın gerçekleştirilmesine bağımlıdır, ona bağlıdır, bunu amaçlar, ve kolaylaştırır. Asgari programdaki istemlerin gerçekleşmesi, azami programın yerine getirilmesini kolaylaştırır, bu amaca hizmet eder. Böylece **demokrasi için savaşım** kopmaz bir şekilde **sosyalizm için savaşıma** bağlanır.

Asgari programın tek tek istemleri RSDİP programının pratik istemler bölümünde yer alır. Bu bölüm üç parçadan oluşur. Birinci bölümde devlet düzenini ilgilendiren genel demokratik istemler vardır. İkinci bölümdeki istemler işçi sınıfının beden ve ruh varlığının korunmasını ve yeteneklerini geliştirmesini amaçlar, üçüncü bölümdeki istemler köylülüğün sorunlarını kapsar.

Programın son bölümünde Lenin'ci, proletaryanın demokratik devrimdeki hegemonyası görüşü şöyle dile gelir: «Önündeki politik ve ekonomik amaçlar için savaşım veren Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi, Rusya'daki mevcut sosyal ve politik düzene karşı çıkan muhalif ve devrimci her hareketi destekler.»

PROGRAMIN GERÇEKLEŞMESİ

Lenin'in belirleyici katkısıyla oluşan bu program, Rusya işçi sınıfına devrimin yolunu gösterdi. Bolşevik partisinin elinde, Çarlığa ve kapitalizme karşı güçlü bir silah oldu. Lenin'ci görüşlerin üstünlüğü ve gerçekçiliği 1917 Ekim Devrimi'nin utkusuyla bir kere daha kanıtlandı. Lenin'in programda yer alması için öylesine büyük çabalar gösterdiği ilkeler bütünlüğü, devrimin utkuya ulaşmasında tayin edici bir faktör oldu. **1903 Programı devrime kadar görev yaptı.** Lenin'in büyük dehası, her konuyu öylesine açık ve kesin koymuştu ki, 1903'de kesinleşen program 1917'ye kadar canlı kaldı.

1917 Ekim Devrimi ile Rusya işçi sınıfının görevleri değişti. Şimdi artık sosyalizmin kuruluşuna geçiliyordu. Çarlık ve arkasından burjuvazinin iktidarı yıkılmış, yerine proletarya diktatörlüğü olarak Sovyet iktidarı kurulmuştu. Artık yeni bir programa ihtiyaç vardı.

1919 PROGRAMI

Bu nedenle 1919'da toplanan Rusya Komünist Partisi (Bolşevik) VIII. Kongresi yine büyük ölçüde Lenin tarafından hazırlanan yeni bir program kabul etti. İşçi sınıfı artık iktidardaydı. Yeni program Sovyetler Birliği koşullarında sosyalizmin en kısa ve sağ-

lıklı yoldan nasıl kurulacağını gösteriyordu. Giriş bölümünde emperyalist dönemin özellikleri ve buna bağlı olarak Ekim Devrimi'nin utkusu ile proleter komünist devrimler çağının başladığı belirtiliyordu. Daha sonra proletarya diktatörlüğünün, küçük burjuva kesimlerin sayıca çoğunlukta olduğu Rusya koşullarında, görevlerini yerine getirmesi için ne yapması gerektiği madde madde sayılıyordu. Bu görevler şu alanlarda yoğunlaşmıştı: Genel siyasal, ulusal ilişkiler, askerlik, yargı, halk eğitimi, dini ilişkiler, ekonomi, tarım, dağıtım, bankacılık, maliye, konut sorunu, emeğin işgücünün korunması ve sosyal bakım, halk sağlığı.

Dünya tarihinde ilk defa işçi sınıfı iktidara gelip burada kalmayı başarmıştı ve ilk defa sosyalizmi kurmaya başlamıştı. Buna rağmen bolşeviklerin ikinci programı yani Lenin'in çizdiği sosyalizmi kurma planı, ilk olmanın getirdiği bütün olanaksızlıklara rağmen, amaca götürücü bir program oldu.

Yeni program proletaryanın uluslararası kurtuluş hareketinin geride bıraktığı dönemin kısa bir tanımlaması ile başlıyordu. Sovyet ülkesinde proletarya diktatörlüğünün kurulması ile birinci parti programının getirdiği temel görev yerine getirilmişti. Parti şimdi yeni görevlerle karşı karşıyaydı. İşçi sınıfı diktatörlüğünün devleti daha da sağlamlaşmalı ve sosyalist toplum kurulmalıydı. Yeni programda, gerek ilk programdaki gibi kapitalizmin serbest rekabetçi döneminin, gerekse son aşaması olan emperyalist döneminin tahliline yer verilmişti. Aynı şekilde Rusya'daki sosyalist Ekim Devrimi'nin kurallılığı ve kaçınılmazlığı gösterilmişti.

Yeni program bütün bir kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminin görevlerini belirliyordu. **Burada sovyet demokrasisi demokrasinin en yüksek biçimi olarak** tanımlanır.

Ekonomik bakımdan en önemli tespit, üretici güçlerin mümkün olan en büyük hızla gelişmesi için herşeyin yapılması gerektiğiydi. Burjuvazinin mülksüzleştirilmesinin tamamlanması ve merkezi bir planın yapılması gerektiği saptanıyordu. Yerel ve küçük sanayinin kooperatifleştirilmesi, bunlara devlet desteğinin sağlanması, bütün bu önlemlerle makineli büyük üretime geçişin hızlandırılması kararlaştırıldı. Lenin, bütün bunları yapmak için emekçilerin sosyalist disiplininin ve kişiliklerinin gelişmesinin belirleyici olduğunu, bu konuda sendikalara büyük görev düştüğünü belirtiyordu.

Tarım alanında hem sovhoz ve kolhozların kurulması ve geliştirilmesi, hem de küçük üreticilerin bir kısmının, varlığını daha uzun bir süre sürdüreceği göz önüne alınarak, bunların devlet tarafından desteklenmesi programa alınmıştır. İşgücünün korun-

ması, sağlık, konut, eğitim ve daha birçok konuda programda somut önlemler belirlitiyordu.

Lenin'in öncülüğünde hazırlanmış olan bu program dünya tarihinde **sosyalizmin kuruluşunun ilk programı** oldu. Ve Lenin'ci partisinin öncülüğünde Sovyet işçi sınıfı ve halkı, bu programı da uyguladı. Lenin'ci parti programı tarihsel gelişmenin ihtiyaçlarına cevap verici bir niteliğe sahip olduğunu ispatladı. Sovyetler Birliği'nde **sosyalizm, programın gösterdiği gibi kuruldu**, güçlendi ve kökleşti.

1961'de toplanan SBKP 22. Kongresi'nde komünist toplumun kuruluşuna başlamak için kabul edilen üçüncü programda, «Sovyetler Birliği'nde sosyalizm tam ve kesin olarak zafere ulaşmıştır, ikinci parti programı da yerine getirilmiştir» deniyordu.

Lenin, Marks ve Engels'in getirdiği temel görüşleri uluslararası işçi hareketinin savaşım deneyleriyle birleştirerek Rus proletaryasının savaşım programlarını oluşturmuştur. Lenin'in devrimci bir program oluşturma çalışmaları, her zaman yeni tipte bir işçi partisi kurma uğraşı ile birlikte yürümüştür. Bu savaş cephesinde Lenin, bir yandan da işçi sınıfına ters akımlarla güçlü bir savaşım vermiş, proletaryanın bilimsel görüşlerini bunlara karşı savaşında maddeleştirmiştir. Lenin'ci program ilkeleri günümüzde de, gerek sömürünün ortadan kaldırılması, gerekse sömürüsüz toplumun kuruluşu açısından güncelliğini ve geçerliğini korumakta, bizlere yol göstermektedir.

1903- 1919 - 1961

BAĞIMSIZ, EMPERYALİZMİN HARPÇİ BLOKLARINDAN, NATO'DAN ÇIKMIŞ, İLERİ DEMOKRATİK TÜRKİYE İÇİN, İŞÇİ SINIFININ, KÖYLÜLERİN, DİĞER ORTA KATMANLARIN ULUSAL DEMOKRATİK CEPHESİNİ KURMA YOLUNDA İLERİ!

Propaganda ve Ajitasyonun Temel İlkeleri

Selâmi ÖZER

Lenin daha 1905'te şöyle diyordu: «Proletaryanın özel ve bağımsız bir partisi olarak diğerlerinden ayrılmamızın bütün anlamı, tüm işçi sınıfını mümkün olduğu kadar yüksek derecede sosyal demokrat bilinç düzeyine çıkarmak için sürekli olarak ve yorulma bilmeden bu marksist çalışmayı yapmamızda, herhangi bazı siyasal fırtınaların, bunlar en güçlü siyasal fırtınalar bile olsa —hele siyasal dekorasyon değişikliklerinin hiç— bizi bu çalışmadan alıkoyamamasında yatar. Bu çalışma yapılmadan siyasal faaliyet zorunlu olarak bir oyun şeklinde yozlaşırdı.»

Lenin burada işçi sınıfını bilinçlendirme çalışmasını, işçi sınıfı partisinin temel belirleyici bir niteliği olarak tanımlıyor. Bunu şöyle de açıklamak mümkün: Modern sınıflı toplumda, hele bunun emperyalist aşamasında, sömürenler ve sömürülenler arasındaki uzlaşmaz karşıtlık, çok küçük bir azınlıkla büyük yığınlar arasındaki bir savaşım olarak yürüyor. Ülkemizde işbirlikçi tekelci burjuvazi, nüfusun yok denecek kadar bir azınlığını oluşturuyor. Ezilen ve sömürülen halk ise on milyonlarla sayılıyor. Bu durumda sömürünün devam etmesi ancak bu milyonların bilinçsiz kalmasıyla mümkün olabiliyor. Öte yandan işçi sınıfının nihai amaçlarına varabilmesi de ancak üyelerinin büyük bir çoğunluğunun sınıf bilincine ulaşmasıyla olabilir. Bu durumda işçi sınıfı partisinin bütün çalışmalarında ideolojik savaşım temel bir yer tutar.

İdeolojik savaşımın özü, marksist - leninist görüşlerin propagandasının yapılması, bunların yaygınlaştırılması ve burjuva ideolojisi ile revizyonist ve oportünist görüşlere karşı uzlaşmaz ve atak bir savaşım yürütülmesidir. İşçi sınıfının ideolojisi olan marksizm - leninizm ancak burjuva ideolojisine ve onun çeşitli biçimlerine karşı savaşım içinde kitleleri kavrar. Bu nedenle ideolojik savaşımı, işçi sınıfının ve diğer emekçi kesimlerin kafa ve kalplerini kazanmak için burjuva ideolojisine karşı yürütülen bir savaşım olarak da tanımlıyabiliriz.

Parti propaganda ve ajitasyonu bu savaşımın en temel aracıdır. Parti propagandası şu temel ilkeden hareket eder: İşçi sınıfının

sosyal ve ulusal kurtuluş savaşımı, ancak önceden düşünülmüş, tasarlanmış, amaca yönelik, planlı yani kısaca bilinçli olarak yürütülürse amacına ulaşabilir. Bu da ancak bu savaşımda yer alanların toplumsal gelişmenin kurallı gidişini, toplumsal gelişme yasalarını kavramaları ve bu gelişmenin savaşım açısından pratikte neyi gerektirdiğini önceden görmeyi bilmeleri ile mümkündür. **Kısaca savaşerlerinin sınıf bilincine sahip olması, marksist - leninist ideolojiyi kavramaları ve bunu uygulama yeteneğine sahip olmaları gerekir.**

Sınıf bilinci kitlelerde de, bireylerde de **kendiliğinden oluşmaz, savaşım içinde öğrenilir.** Öğretmenlik görevi ise doğrudan parti propagandasına düşer. **Partinin öncülüğü ve yol göstericiliği dışında ideolojik çalışma yürütmek mümkün değildir.** İşçi sınıfının partisinin ideolojik çalışması, ki Lenin'e göre marksist - leninist partilerin tüm çalışmalarının temel özü budur, ajitasyon - propaganda bütünlüğünde ifadesini bulur. Ajitasyon ve propaganda bir bütünün ayrılmaz iki parçasıdır.

PROPAGANDA VE AJITASYONDAN NE ANLIYORUZ

Propagandayı, diyalektik - materyalist dünya görüşünün temelden kavratılması için yürütülen çalışmalar olarak tanımlıyabiliriz. Propaganda siyasal, felsefi, ekonomik, bilimsel öğretilerin, görüş ve fikirlerin sistematik bir şekilde yayılmasıdır. Marksist - leninist propaganda sömürü ilişkilerinin üstünü örtmeyi amaçlayan burjuva propagandasının tersine, doğanın ve toplumun objektif gelişme yasalarından yola çıkar ve bilimsel teoriyi ve politikayı, işçi sınıfı partisinin strateji ve taktiğini, uluslararası komünist hareketin deneyim ve savaşımlarını iletir, yayar. İşçi sınıfı partisinin strateji ve taktiğinin gerçekleşmesinin zorunluluğunu kavratır ve bu doğrultuda yol gösterir.

Sosyalist fikirlerin geniş kitlelere, onları sınıf savaşımına sokma doğrultusunda iletilmesi, sosyal ve siyasal gerçeklerin sistematik şekilde kitlelere açıklanması çalışmalarını ise **ajitasyon** olarak tanımlıyabiliriz. Ajitasyon ve propaganda ideolojik savaşımın birbirini tamamlayan iki ayrı biçimidir.

Propaganda çalışmalarını genel olarak **parti propagandası** ve **kitle propagandası** olarak ikiye ayırabiliriz. Partinin kendi kadrolarının siyasal eğitimi için sürdürdüğü çalışmalara parti propagandası denir. İşçi sendikaları, gençlik ve kadın örgütleri, vb. gibi kitle örgütlerinde, daha geniş yığınlara sosyalist dünya görüşünü kavratmak için sürdürülen çalışmalara, partisiz işçilere ve aydınlara yönelik propaganda çalışmalarına kitle propagandası diyoruz. Kitle propagandasının da ancak parti doğrultusunda yürütü-

lünce başarılı olacağı düşünülürse, parti propagandasının merkezi ve belirleyici bir öneme sahip olduğu hemen görülür.

İşçi sınıfının kurtuluşu ancak kendi eseri olacaktır, kitlelerin savaşımıyla sağlanacaktır. Bunun için mümkün olan en çok sayıda işçinin ve işçi sınıfının bakış açısına gelmeyi kabul eden diğer emekçi kesim üyesinin sınıf bilincine ulaşması vazgeçilmez bir koşuldur. Sınıf bilincinin yerleşmesi, sosyalist fikirlerin yayılması, az sayıda bir çevreden geniş kitlelere doğru bir yön izler. Propaganda çalışmalarında bu olgu hiçbir zaman gözden kaçırılmaz. Öteyandan propaganda salt kişileri bilgi sahibi etmeyi değil, aynı zamanda onlarda **sosyalist tavrın** ve **devrimci ahlakın** yerleşmesini de amaçlar.

ÜLKEMİZDE SINIF BİLİNCİNİN GELİŞMESİNİ ZORLAŞTIRAN FAKTÖRLER

Propaganda ve ajitasyon çalışmaları, ancak burjuva ideolojisinin ve diğer çağdışı ideolojilerin kitleler üzerindeki etkisinin yıkılmasıyla başarılı sonuçlar verebilir. Ülkemizde bunların etkinliği son derece fazladır. Bir kere emperyalist - kapitalist bir propaganda sürekli gündemdedir. Burjuvazi kitlelerin uyanışını engellemek, sömürüyü gizlemek için her yola başvurmaktadır. Bu konuda çok çeşitli araçlardan alabildiğine yararlanma olanaklarına sahiptir. Bilim ve tekniğin gelişmesiyle her gün yeni yeni araçları devreye sokabilmektedir. Kitle «haberleşme» (uyutma diye okuyun) araçlarını denetimi altında tutuyor. Radyoyu, televizyonu, büyük basını kendi gerici dünya görüşünün borazanı yapmış durumda. Sınıf çelişkilerinin keskinleştiği günümüz koşullarında **burjuva propagandasının temel özü anti - komünizmdir**. Komünizmi bir tehlike, komünistleri vatan haini, uluslararası komünist hareketi ülkemizi yutmaya hazırlanan bir ejderha, işçi sınıfı partisini bir anarşi ve kötülükler merkezi olarak göstermek için her yola başvuruyor. Emperyalist güçler, bunların gizli açık servisleri kendisine bol yardım ve malzeme sağlıyor. Burjuva propagandası kitlelerin sosyal ve siyasal gerçekleri görmesini engellemek için çok yaygın ve sistematik bir uyutma, kafa karıştırma, düşünceleri bu dünyanın gerçeklerinden uzaklaştırıp hayal alemlerine çekme çalışması sürdürüyor. Basını, modayı, seyir sporunu, lotaryacılığı, dini, daha birçok şeyi bu amaca koşuyor. Burjuvazinin kitlelerin kafa ve kalplerini mühürlemede böylesi sayısız ve üstün araca sahip olması, işçi sınıfının propaganda ve ajitasyon çalışmalarının hem önemini artırıyor, hem de bunun koşullarını zorlaştırıyor.

Kapitalist sömürü ilişkileri insanlarda bireycilik fikrini alabildiğine geliştiriyor, «Gemisini kurtaran kaptan» görüşü bilinçsiz kitlelerin yaşama ve davranma biçimine egemen oluyor. Özellikle işçi sınıfının dışındaki halk kesimlerinde, bireycilik, aşılması zorunlu bir engel oluyor. Dinsel ideoloji ve ahlak anlayışı kitlelerin bilinçlenmesinin önünde duran başka bir engeldir. Şovenizm, milliyetçilik (gerek ezen ulus, gerekse ezilen ulus milliyetçiliği) kitlelerin kafasını saran başka bir çember oluyor. Burjuvazi halkın dini inançlarını ve milliyetçi duygularını alabildiğine istismar ediyor, istediği gibi yönlendiriyor, manipule ediyor. Bütün bunlar marksist - leninist propaganda ve ajitasyonda halkın dini duygularına çok dikkatli ve yapıcı bir şekilde yaklaşmayı, milliyetçiliğin karşısına proletarya enternasyonalizmi ve sosyalist yurtseverlik fikirlerini hiç bir yanlış anlamaya olanak vermeyecek bir şekilde savunarak çıkmayı gerektiriyor.

Özellikle son dönemlerde ülkemizde faşist ideoloji, burjuva ideolojisinin yozlaşma ve çürümesinin bu son aşaması, artan bir etkinlik kazanıyor, kendine belli bir kitle tabanı oluşturuyor. Burjuva beslemesi sapık akımlar, maocu - goşist görüşler, reformist ideoloji belli bir etkinlik taşıyor. Üstelik sol maskeli bütün bu akımlar, marksist - leninist ajitasyonun kazanımlarını belli ölçüde ve kısmen saptırabiliyor, doğru bilinçlenme yolundaki bazı kesimleri işçi sınıfının çıkarlarına ters yollara sürükleyebiliyorlar. İşçi sınıfının örgütlü gücünün henüz ulaşamadığı kesimlerdeki uyanışı, burjuvazinin çıkarına hizmet eden kanallara sokabiliyorlar.

Özel mülk sahipliği olgusu özellikle küçük burjuva kesimlerde bilinçlenmeyi engelleyen başka bir unsur oluyor. Burjuva propagandasının ustalıklı koşullandırmasıyla özel mülk sahibi olma hayalleri işçi sınıfının belli kesimlerinde de etkili olabiliyor.

Hepsinin ötesinde işbirlikçi tekelci burjuvazi çok çeşitli araçlarla kitlelerin içinde bulunduğu durumu, ruh hallerini, duygu ve inançlarını istismar ediyor, kendi çıkarına bir yola yöneltebiliyor.

En önemlisi, **141 ve 142. maddeler, Türkiye Komünist Partisi'ne konan yasak, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin bilinçlenmesinin önündeki en büyük engel olmaya devam ediyor.**

MARKSIST - LENINIST FIKIRLERIN ÜSTÜNLÜĞÜ

Bütün bunlara rağmen, işçi sınıfımız hızlı bir bilinçlenme içinde, marksist - leninist fikirler artan ölçüde kitleleri kavrıyor, işçi sınıfının kurtuluşu yolunda özveriyle savaşıma atılanların sayısı ve niteliği hızla artıyor, yükseliyor. Bu gelişme daha da güçlenecektir.

Çünkü, marksizm - leninizm gerçekçidir, dünyayı ve toplumu olduğu gibi görür, hayale ve aldatmacaya yer tanımaz, bilimsellik ile tutkun taraflılığı hayat içinde birleştirir;

Çünkü, marksizm - leninizm işçi sınıfını ve tüm emekçileri uykudan ve düşünce köleliğinden kurtarır, bunun yerine bilimsel, bağımsız, özgür ve gerçekçi bir dünya görüşü getirir;

Çünkü, marksizm - leninizm toplumsal gelişmenin yasalarını ortaya serer ve sınıflı sömürü toplumunun tüm halkın yararına nasıl sömürüsüz ve savaşsız bir topluma dönüşebileceğini gösterir;

Çünkü, marksizm - leninizm insanlara bir anlam taşıyan ülküler ve onurlu bir gelecek gösterir.

Bu yüzden marksist - leninist fikirler üstündür, işçi sınıfının ve emekçilerin durum ve çıkarlarına, gerçek ihtiyaçlarına cevap verme ve yaşama gücüne sahiptir. Bütün engellere rağmen her geçen gün toplumda daha da yaygınlaşmaları, kitleleri kavrayarak maddi bir güç haline gelmeleri bundandır.

İşte, marksist - leninist fikirlerin bu üstünlüğü, bütün çetin koşullara rağmen parti propaganda ve ajitasyonunun ardıcıl sürdürülmesinin, şimdiki ve ilerdeki başarıların güvencesidir.

MARKSİZM - LENİNİZME BAĞLILIK

Propaganda ve ajitasyonun başarılı sonuçlar verebilmesi için marksist - leninist dünya görüşüne sıkı sıkıya bağlı kalması gerekir. Önemli olan şu üç konuda yetkinliğin sağlanmasıdır; **Teorik düzey:** Propagandanın teorik düzeyi mutlaka yüksek olmalıdır. Yüksek derken anlatmak istediğimiz, üst düzeyde olması değil, marksist - leninist teoriye uygun olması, bu teorinin bütün kazanımlarından yararlanabilmesi, ideolojik taviz ve saptırmalara yer vermemesidir. Yetkin bir teorik düzey vazgeçilmezdir. **İçerik:** Propagandanın içeriğinin, ele alınacak konunun iyi saptanması önem taşır. Ne, ne zaman anlatılacak, ne kadar anlatılacak? Bu soruların cevabının bilimsel olarak verilmesi gerekir. **Yöntem:** «Nasıl?» sorusunun cevabının bulunmasıdır. Bir kere propaganda ve ajitasyonun kendine özgü yöntemleri vardır. Bu yöntemlerin farklı koşullarda farklı kullanılışları vardır. Bütün bunlar özenle ele alınıp, işlenmesi gereken niteliklerdir. Propaganda herşeyden önce toplumsal bir faaliyettir. Yürütenlerle, propagandanın kendisine yöneldikleri arasındaki toplumsal bir faaliyet ve sınıf düşmanına karşı bir savaşımdır. Onun için yöntem konusu, elverişli ve etkili yöntemin seçilip kullanılması dirimsel önem taşır.

Propaganda ve ajitasyon ancak bu üç konuda da yetkinlik sağlanırsa etkili olur. Örneğin teorik düzey istediği kadar yüksek

olsun, bilimsel olsun, içerik son derece iyi seçilmiş olsun, yöntem aksıyorsa, ihtiyaca cevap vermiyorsa, hiçbir işe yaramaz.

Bir de şunu vurgulamakta yarar var: Propaganda ve ajitasyon kayıtsız kişilere yönelen bir faaliyet değildir. Yani iş şöyle yürümez: Kimse «sosyalist fikirler doğrudur, iyidir, haydi biz bunları yayalım, herkes öğrensin, bilinçlensin, taraftarımız artsın» diyerek propaganda yapmaz. Tersine **marksist - leninist propaganda ve ajitasyon bir ihtiyaca cevap verir**. Sınıflı toplumun koşulları her geçen gün daha çok sayıda insanın hoşnutsuzluğunu artırıyor, onları yeni bir düzen arayışı içine sokuyor. Sınıf çelişkilerinin keskinleşmesi her geçen gün daha çok insanın olan biteni olduğu gibi öğrenmek ihtiyacını duymasını sağlıyor. Bu yüzden propaganda kayıtsız, durağan insanlara değil, tersine, bir arayış içinde olan insanlara yönelen bir parti faaliyetidir. Marksist - leninist fikirlerin üstünlüğü de zaten bu arayışa gerçek bir cevap verebilmesinde, arayış içindekilerin çıkarlarına uygun bir cevap verebilme yeteneğinde yatar.

Bu yüzden propaganda çalışmaları canlı bir faaliyettir. İki taraf, yani propagandayı yapan tarafla bunun yöneldiği taraf, canlı bir ilişki ve karşılıklı etkileşim içindedir. Her canlı organizmada olduğu gibi, parti propaganda ve ajitasyonunda da belli özgül yasa ve kurallar, ilkeler vardır. Bunlara uyulduğu sürece ideolojik savaşım yaşama ve yaşatma gücünü korur ve geliştirir.

Marksizm - leninizm bir bilimdir ve bu yüzden bir bilim olarak ele alınmalıdır. Diyalektik materyalist dünya görüşünün yayılması ve propagandasının yapılması da bu yüzden kendi başına bir **bilim** ve aynı zamanda bir **sanat** olarak ele alınmalıdır.

TEMEL ILKELER

Marksist - leninist propagandanın temel ilkelerini üç ana başlıkta toplayabiliriz: **Bilimsellik, taraflılık** ve **pratiğe bağlılık.** Şimdi bu ilkeleri kısaca açıklamaya çalışalım.

BILIMSELLIK

Propaganda, sosyalizmin biliminin, çağımızın bu tek gerçek devrimci teorisinin kitleler içinde yayılmasını, maddeleşmesini amaçladığı için, bilimsel olmak zorundadır, bir bilim gibi ele alınmayı gerektirir. Marksist - leninist dünya görüşü kendi içinde bütünsel bir yapı taşır, iç tutarlılığa ve uyuma sahiptir, her öğesi diğerlerini tamamlayıcı ve onlarla uyuşan bir niteliğe sahiptir. Bu yüzden böyle bir dünya görüşü, ancak marksizmin bilgi teo-

risine, bilimin yasalarına ve yöntemlerine dayanan, bilimsel bir şekilde örgütlenmiş ve yürütülen bir propagandayla yayılabilir.

Burjuva propagandasının tersine, işçi sınıfının propagandası **bilimseldir, objektiftir** ve **gerçeklere sadıktır.** Gerçeği araştırır ve öğretirken objektif, gerçekçi davranır; olayları, olguları ve süreçleri işine geldiği gibi değil, olduğu gibi ele alır. Dünyayı değiştirmek için yola çıkanların gönüllü birliğinden oluşan proletaryanın devrimci hareketi, önce bu dünyayı tanımak ve olduğu gibi tanıtmakla görevlidir. Değiştirilecek şey önceden tanınmadan, bilinmeden değiştirilemez de. Bu kesindir. Onun için bilimsel olmanın önkoşulu, **olan biteni olduğu gibi gösterebilmek**tir.

Fakat objektif olmak, tarafsız olmak anlamında bir objektivizme düşmek demek değildir. Tersine bilimsel propaganda, olayları, olguları ve süreçleri eski ile yeni arasındaki savaşım açısından ve yeninin yanında taraf tutarak ele alır. Sadece ânı değil, geleceğe giden gelişme sürecini de ortaya koyar. Belirleyici olan her zaman objektif koşullardır. Bu yüzden bilimsellik tarafsız bir objektivizmin olduğu kadar, hayalci bir subjektivizmin de can düşmanıdır. Çünkü subjektivizme prim tanımak, iradenin herşeyi çözeceğine inanmaya götürür, objektif koşullardan uzaklaştırır. Gerek tarafsızlık, gerekse böylesi bir hayalcilik propagandanın devrimci - değiştirici niteliğinin kaybolmasına yol açarlar.

Bilimsel bir bilinç ancak, burjuva ideolojisine, revizyonizme, objektivizme, subjektivist görüşlere ve dogmatizme karşı sürekli savaşım içinde oluşur ve pekişir.

Gerçekçi olmanın yolu, olayları bütünlüğü içinde ele almakla mümkündür. Olayları bir bütünün parçaları olarak değil de, ayrı ayrı, birbirinden tecrit edilmiş bir şekilde ele alma, gerçeğin gözden kaçmasına yol açar. Halbuki bilimsel olmanın gereği, olguları, olayları ve süreçleri bütünlüğü içinde öğretebilmek, kavratabilmektir.

Bilimselliğin başka bir önkoşulu da **gerçeklere sadakattir. Bilimde yalanın ve uydurmanın yeri yoktur.** Olmayanı var gibi göstermek, kitlelere, kolay yoldan kazanmak amacıyla onların anlık durumlarına uygun yalan ve çarpıtmalarla yaklaşmak son derece zararlıdır Bilimsel propaganda, ne olayları ne de adına işlev gördüğü hareketi olduğundan başka türlü göstermekten dikkatle kaçınır. Çünkü gerçek devrimcidir ve yalanı bir gün mutlaka ortaya çıkarır. Parti propaganda ve ajitasyonu, sadece bugünkü kitlelerin kafa ve gönüllerini kazanmak için değil, onları yarın için, yarınki en sonuncu savaşım için örgütlemeye yardımcı olmak için yürütülüyor. Onun için burada yalana ve dolana hayat hakkı tanınmaz.

PARTİZANLIK

Daha önce de belirttiğimiz gibi, marksist - leninist propaganda taraf tutar, partizandır, işçi sınıfının tarafını tutar. Partizanlığı devrimci savaşımın her aşamasında, günlük pratik çalışmalardan, belirleyici savaşlara kadar her anında kararlı ve yanılmaz bir şekilde işçi sınıfının bakış açısını, onun dünya görüşünü, tavrını dile getirmek, onun çıkarlarını temsil etmek ve bunların gerçekleştirilmesi için savaşım vermek olarak tanımlayabiliriz.

İşçi sınıfı partisinin savaşımı partizan bir savaşımdır, işçi sınıfının tarafını tutar. Sosyalist propaganda da bu yüzden taraflıdır. Kendini tarafsız, sınıflar üstü, bütün ulusun sözcüsü gibi gösteren, aslında domuzuna taraflı olan, sömürü ve baskının tarafını tutan burjuva propagandasının tersine, işçi sınıfının propagandası, taraflı olduğunu açık açık söyler, ona gücünü veren de budur. **İşçi sınıfı sosyalistleri amaçlarını ve niyetlerini hiçbir zaman gizlemezler.** Çünkü onların amaç ve niyetleri kitlelerin çıkarlarına uyan, buna hizmet eden amaçlardır. Üstelik bu amaçlar, geri döndürülemez tarihsel toplumsal ilerlemenin gidişine uygun düştükleri için, tarih tarafından aklandıkları için haklıdırlar da.

Propagandanın bilimselliği ile taraflılığını birleştiren de bu niteliğidir. Toplumsal gelişmenin bilimsel yasaları, bu gelişmenin işçi sınıfının nihai amacına doğru ilerlediğini gösteriyor. Bilimin gösterdiği yolla, marksist - leninistlerin amaçları tam bir uygunluk içindedir.

Partizanlık, gerek ülkedeki gerekse uluslararası plandaki olayları sınıfsal bir yaklaşımla ele almak, bunları işçi sınıfının çıkarları açısından yorumlamak ve her olayın ulusal ve uluslararası plandaki işçi sınıfı hareketine ne getirdiğini saptamak zorundadır. Bu, aynı zamanda, diğer tarafın ve onun koltuk değneklerinin, burjuva ideolojisinin, revizyonizmin, her türlü oportünizmin görüşlerine karşı ardıcıl bir savaşımı da gerektirir.

Propaganda, toplumdaki olayların özünün kavranmasını ve bilinmesini sağlamak zorundadır. Öte yandan atılan her adımın, girişilen her somut savaşımın, alınan her önlemin sosyal sonuçlarının da önceden görülebilmesi gerekir. Her somut adımı ele alırken şu soruların cevabının mutlaka bulunması gerekir: Bu kime yarıyor, hangi sosyal güçlere yararı var, ne kadar yararı var, atılan bu adım işçi sınıfının nihai amaçlara ulaşmasına bir katkı sağlıyor mu?

Bugün Türkiye'de, verdiği yüz liralık ücrete karşılık her işçiden üçyüz liralık artı - değer çekip alan ve milyonlarca işçinin karşısında otuz - kırk büyük şirket olarak bulunan tekelci burjuvazi, bu muazzam sömürüyü sürdürebilmek için boş durmuyor.

İşçi sınıfını kendi haline bırakmaya hiç de niyetli değil. İdeolojik alanda da bu tespit geçerli oluyor. Burjuvazi, işçi sınıfı ideolojisinin karşısına her gün yeni engeller çıkarıyor, bir sürü uydurma teorileri, sahte ve aldatıcı ütopyaları piyasaya sürüyor, maocusunu, troçkistini, reformistini sahte peygamberler olarak besliyor, arka çıkıyor. Faşist ideolojiyi kitlelere yeni bir kurtarıcı gibi tanıtıyor.

Bütün bu ideolojik saptırma girişimlerinin etkisiz kaldığını kimse söyleyemez. O zaman burjuva ideolojisinin bu çeşitli biçimlerine karşı saldırı biçiminde bir ideolojik savaşımın ne kadar önemli olduğu hemen görülür. Sınıflı toplumda parti propaganda ve ajitasyonu böylesi bir atak karakter taşır, burjuva ideolojisi ile sürekli savaş durumundadır. Ve bu savaşta yer almayan tek bir kavram varsa, o da uzlaşma, taviz kavramıdır. İşçi sınıfı ideolojik savaşımdan hiçbir zaman taviz veremez. İdeolojisi onun kanı, canıdır. Burjuvaziye ideolojik taviz vermek demek, ona teslim olmak demektir, onun maskarası olmak demektir.

Lenin şöyle diyordu: «Her zaman proleter ideolojiyi, bilimsel sosyalizmin öğretisini, yani marksizmin propagandasını yapmak, onu yozlaştırmalardan korumak ve sürekli geliştirmek. Hangi moda ve parlak giysiye bürünürse bürünsün, her türlü burjuva ideolojisine karşı yorulma bilmeden savaşmak zorundayız.»

PRATIĞE BAĞLILIK

Propaganda hiçbir zaman soyut olamaz, her zaman somuttur. Somutun tanımı ise, sınıf savaşımının pratiğidir. Propaganda her zaman bu pratiğe yönelir, onu yönlendirmeye çalışır. Bu yüzden her zaman pratiğe bağlıdır.

Öte yandan propagandanın gerçek özü, yani bilimsel olup olmadığı, partizan olup olmadığı, bütün bunlar ancak gerçek hayata, sınıf savaşımına uygulandığında görülebilir, anlaşılabilir. Bilimsel ve taraflı olması da, ancak gerçek pratiğe doğru bir şekilde bağlanabilmesiyle mümkündür.

Propagandanın pratikle bağlanması gereği, doğrudan işçi sınıfının devrimci hareketinin bizzat bir pratik olmasından kaynaklanır. Bu yüzden propaganda, sınıf savaşımının o andaki aşamasının gereklerine uygun bir nitelik ve içerik taşımak zorundadır. Teori ile pratiğin birleştirilmesi mutlaka sağlanmak zorundadır.

Teori ile pratiğin birleştirilmesi durağan, donmuş bir şey değil, tersine, sürekli yaratıcı bir çalışma gerektiren bir eylemdir. Marksist - leninist teori sürekli gelişen, zenginleşen bir **hazinedir**. Bu hazinenin bütün zenginliklerinin kitlelere aktarılması gerekir. Öte yandan sınıf savaşımının pratiği de sürekli gelişen ve değişen

bir süreçtir. Bu durumda teori ile pratiğin propagandada birleştirilmesi, teorinin tüm zenginliklerinin pratiğin ihtiyaçlarına göre, uygun biçim ve anda iletilebilmesi yaratıcı bir çalışmayı gerektirir. Bu koşullarda teori ile pratik arasındaki bağ sürekli yeniden kurulur ve geliştirilir.

İki noktaya özel dikkat gösterilir: Öncelikle, teorik çalışmanın, sınıf savaşımının acil istemlerinden, ihtiyaçlarından ayrılmasına, uzaklaşmasına olanak tanımamak. Bu önemlidir, çünkü tersi durumda teorinin sorunları soyutlaşır, spekülasyon alır başını yürür, giderek teorik çalışma amaç haline gelir. İkinci olarak, teori ile pratik arasındaki bağı tek yanlı, sınırlı bir şekilde kurmamak gerekir. Amaç olayların tümünün ve bunların genel gidişinin bir bakışta görülebilmesinin sağlanmasıdır.

Teori ile pratik arasındaki bağı kurarken, asıl belirleyici olan nitelik, ele alınan her konuda, sonunda mutlaka işçilere ve sosyalistlere nasıl bir tavır takınılması gerektiğinin işaret edilmesidir. Teorinin eylem kılavuzu olarak tanımlandığını düşünürsek, propaganda da her zaman eylem yolunu göstermekle yükümlüdür.

Marksist - leninist propaganda ve ajitasyon bilimsellik, taraflılık, pratiğe bağlılık ilkelerini **aynı anda ve bir bütün olarak** gerçekleştirmek zorundadır. Bunlardan bir tanesi bile eksik olursa, ne diğer ilkeler tam olarak uygulanmış olur, ne de propaganda sınıfsal amacını yerine getirebilir.

*
* *

Lenin şöyle diyor: «İşçi sınıfını tümüyle, insanlığın her türlü baskıdan kurtuluşunun savaşçıları olarak yetiştirmek gerekir; her zaman bu sınıfın yeni yeni kesimlerini eğitmek gerekir; onlarla konuşabilmek ve onların güvenini kazanabilmek için, onları uyumlu ve sabırlı bir şekilde sosyal demokrat bilinç düzeyine çıkarabilmek için, bütün bunları yapabilmek için, bu sınıfın en geri en az gelişmiş, bizim bilimimizle ve hayatın bilimiyle en az ilişki kurmuş temsilcilerine ulaşmayı becerebilmek gerekir. Öğretimiz kuru bir dogma olmamalıdır; yalnızca kitap aracılığıyla değil, aynı zamanda proletaryanın bu en geri ve en az gelişmiş kesimlerinin günlük yaşam savaşımına katılma yoluyla da aktarılmalıdır.»

Türkiye Tarımında Toprak Mülkiyeti Rejimi ve Sınıf Savaşımı

Kerim AKSU

1. TÜRKİYE TARIMININ GENEL GÖRÜNÜMÜ

Türkiye nüfusunun yarısından çoğunun (%58) geçimini tarımdan sağladığı, ulusal gelirin önemli bir kısmının (%30'a yakın) tarımdan geldiği, ihracatın büyük bir kısmını (%70) tarımsal maddelerin karşıladığı düşünülürse, tarımın Türkiye'nin genel sorunları içerisindeki yeri ve önemi kolaylıkla değerlendirilecektir.

Ülke nüfusunun büyük bir kısmının köylerde yaşaması, ülke ekonomisinin içinde bulunduğu durumu ve aşamayı açıklıkla göstermeye yarıyan ölçütler arasında sayılabilir. Bu; ülkenin kırsal kesimlerinde görülen «kaçış»a, köyden kente doğru yönlenen «merkezkaç» eğilimlere elverişli bir çıkış noktası, bir mahreç bulunamamış olduğunu belirten bir göstergedir. Ancak yine de, Tablo: 1'den görülebileceği gibi, köylerden gelen baskı sürmekte ve ekonomik, sosyal bakımdan elverişli olmayan mahreçler, çıkışlar yaratmaktadır.

TABLO : 1

Yıl	Kent Nüfusu(%)	Kır Nüfusu(%)
1927	16.4	83.6
1950	18.5	81.5
1960	26.3	73.7
1970	35.4	64.6
1995[1]	75	25

Kaynak : Genel Nüfus Sayımı, DİE, 1965
[1] 6.5.1975 tarihli Cumhuriyet Gazetesi

Bu durum, belli ölçüde olsa da, bağımlı ve çarpık bir gelişim gösterse de, kentlerde sanayileşme doğrultusunda bazı girişimlerin yavaş yavaş ortaya çıktığını düşündürmektedir. Ancak bu olgu, genel istihdam durumuyla birlikte ele alınarak değerlendirilebilir (Tablo: 2).

TABLO : 2

Genel İstihdam Durumu (Erkek+Kadın,15-64 yaş) (bin olarak)

	1972	1973	1974	1975(2)	1975(3)	1977(4)
I. İşgücü arzı (1)	14320	14670	15010	15430	15330	16080
II. İşgücü talebi	13595	13946	14050	14320	14340	14980
Tarımda fiilen çalışanlar	8760	8760	8700	8670	8670	8600
Tarım dışı	4620	4920	5200	5520	5520	6197
Bilinmeyen	130	130	130	130	130	133
Yurtdışına giden işçi	85	136	20	0.3	20	50
III. Tarımdışı işgücü fazlası(I-II)	725	724	960	1110	990	1100
IV. Tarımda en faal mevsimdeki işgücü fazlası	850	840	800	750	750	700
V. Toplam işgücü fazlası(III+IV)	1570	1564	1760	1860	1740	1800
VI. İşgücü fazlası oranı (%)	11.0	10.66	11.7	12.1	11.4	11.2

(1) Toplam işgücü arzından Ordu+Jandarma sayısı ile yurtdışına gönderilen işgücü düşülmüştür.

(2) 1975 yılı fiili gerçekleşme durumu (yıl ortasına göre)

(3) 1975 yılı DPT Program Tahmini (yılbaşı itibariyle)

(4) 1977 tahmini

Tablodan anlaşıldığı gibi, tarımda fiilen çalışanlar sürekli düşüş, buna karşılık tarım dışında çalışanlarsa sürekli artış göstermektedir. Bu tablo, bir yandan, kentlere kaçışı, öte yandan kentlerdeki lumpenleşme oranının artışını ortaya koymaktadır; bu açıdan, kırsal alanın itmesine yanıt verebilecek ölçüde bir «çekiş» in olmadığı ve gittikçe de, bu olanağın azaldığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca, 8. satırda belirtilen «tarımda en faal mevsimdeki işgücü fazlası»nın pek fazla birşey ifade etmekten yoksun olduğu görülmektedir. Aslında, istatistik «veriler»e göre azalma eğilimi gösteren 'işgücü fazlası', tarımsal alandaki makinalaşma, vb. gibi entansifleşme (yoğunlaşma) araçlarının yayılmasıyla karşılaştırıldığında, gizli işsizlik olgusunun aydınlığa kavuşmasıyla, hiç de azalır görülmemektedir. Örneğin, 1970 yılında 105.865 olan traktör sayısı 1974'de 200.466'ya çıkmıştır. Sözkonusu devrede, traktör sayısındaki **artış** %100'e yakındır. Oysa 1972 - 75 devresinde, «tarımda en faal mevsimdeki işgücü fazlası» **azalış** oranı %12 dolaylarındadır.

Tarımsal yapıyı ve bu yapının dış görünüşünü aydınlatan başka bir çizelge, Tablo: 3'de verilmiştir. Burada; işlenen alan, iş hayvanı sayısı, iş hayvanıyla işlenen alan, traktör sayısı ve traktörle işlenen alan gösterilmektedir.

TABLO : 3

Yıl	İşlenen alan (bin hektar) Toplam	Ekilen	Nadas	Çift hayvanları sayısı	Hayvanla işlenen alan(bin ha)	Çift başına işlenen alan(ha)	Traktör sayısı	Trak.ile işlenen alan(bin ha)(1)
1955	20998	14205	6793	2.563.878	17977	7.0	40282	3021
1960	23264	15305	7959	2.647.695	20104	7.6	42136	3160
1970	24296	15591	8705	2.167.555	16356	7.5	105865	7940
1974	24627	16121	8506	1.952.900	9592	4.9	200466	15035

(1) Her traktör için 75 hektarlık(ha) iş kapasitesi kabul edilmiştir.

Kaynak : Tarım İstatistikleri Özeti 1974,DİE

Tablo, ülke tarımının belirli bazı özelliklerini hemen yansıtmaktadır; şöyle ki: 1) Özelikle 1970'lerden itibaren, ekilebilir toprakların hemen tamamının kullanıldığı görülüyor. Bu durumda, yaygın tarımdan yoğun tarıma geçme zorunluğu ortaya çıkmış ve tarımda, yavaş da olsa, kapitalist ilişkilerin gelişmesine zemin hazırlanmıştır. 2) Tarımda hayvan sayısı ve çift hayvanı başına işlenen alan sürekli olarak düşmüş, buna karşılık, traktör sayısı ve traktörle işlenen alan sürekli olarak artmıştır. Bu da, az önce belirtilen eğilimin başka bir kanıtıdır. Sözkonusu eğilim, daha uzun bir zaman aralığı içinde, daha net olarak gözlenebilmektedir. Tablo: 4'de at, eşek ve sığır gibi çeki hayvanı olarak kullanılan hayvanların 1937, 1955 ve 1974 yıllarındaki miktarları verilmiştir.

TABLO : 4

Yıl	At sayısı (bin)	Eşek sayısı (bin)	Sığır sayısı (bin)	Ekilen alan(ha) başına (yaklaşık) At say.	Eşek say.	Sığır say.
1937	1057	1685	8766	0.10	0.16	0.87
1955	1219	1698	11059	0.08	0.11	0.77
1974	878	1522	13387	0.05	0.09	0.82

Kaynak : Tarım İstatistikleri 1934-1937
Tarım İstatistikleri Özeti 1974(son 3 sütun tarafımızdan hesaplanmıştır)

Anlaşılabileceği gibi, sığır sayısı hariç, at ve eşek gibi çeki gücünden önemli ölçüde yararlanılan hayvanların sayısı, 1937 ile 1974 arasında mutlak olarak azalmıştır; sığır sayısında belli bir artış görülmekteyse de, ekilen alan başına oranlanırsa, bu sayının da, oransal bakımdan, azaldığı ortaya çıkar. Bu eğilimlerin, özellikle, kırsal alanda kapitalistleşme belirtilerinin yoğunluk kazanmaya başladığı 1950'lerden sonra hızlandığı da tablodan görülmektedir. Bu bulguyu, makinalaşmanın izlediği seyri şematize eden Tablo: 5'deki veriler tamamlamaktadır.

TABLO : 5

1933 ve 1973 Yılında Tarımsal Araç ve Gereçler Sayısı

Yıl	Traktör sayısı	Pulluk sayısı	Biçer-döver sayısı	Balya makinesi s.
1933	1132	266214	---	160
1973(Ege)	34338	332249(1)	351	874(2)
1974(Türkiye)	200466	1380068(1)	10796	3032(2)

(1) Tekerleksiz demir pulluk, tek tekerlekli, çift tekerlekli ve döner kulaklı pulluk sayısı toplamı.

(2) Elle, hayvanla, motörlü, otomatik çalışan balya makinaları toplamı.

Kaynak : Tarım İstatistikleri 1928-1936
Tarımsal Yapı ve Üretim 1971-73
Tarım İstatistikleri Özeti 1974

Durum son derece açıktır: Tarımda kullanılan bazı önemli araç ve gereçler bakımından 1933 Türkiyesi'ni, yalnız başına, 1973 Ege Bölgesi bile geride bırakacak ölçüde, tarımsal makinalaşmada gelişme olmuştur. Elbette, bu gelişim eşitsiz, dengesiz ve adaletsizdir; ancak bir bütün olarak kırsal Türkiye'nin hızla makinalaştığı da yadsınmaz bir gerçektir ve bu da, tarımın yoğunlaştığını belli ölçüde kanıtlamaya yeter.

Bu olgulara paralel olarak, tarımdaki işgücü de geliştirilmiş ve eğitilmiştir. Tarımsal işgücünün verimliliği ve böylelikle de, tarımsal artık - değer oranı çoğaltılmıştır. Bu, tüm kapitalist ülkelerde gözlenen gelişimlerle atbaşı gitmektedir. «İşgücü prodüktivitesi heryerde artmıştır. 1950 - 1970 yılları arasında tarım işçisi başına düşen işlenebilen arazi Kuzey Amerika'da %90, Batı Avrupa'da ve Japonya'da ise %55 artmıştır. ABD'de 30 yılda bir işçinin mısır üretiminde harcadığı zaman 108'den 8'e, buğdayda ise 67'den 11 saate düşmüştür.» (K. Bilgiç, «Tarımda Düzen», **Tarım ve Ticaret** Dergisi, C. 4, S. 42, s. 6 - 7). Kapitalist ülkelerde, işgücünün verimliliğinin artışından yalnızca bir avuç patron, top-

rak ağası, vb. yararlanmaktadır; artık - ürün, artık - değer olarak onların cebine akmaktadır.

Bu durum, yani, tarımsal girdilerin artırılması ve emek üretkenliğinin çoğaltılması, Tablo: 6'da bazı örnekleri verilen bir verim artışına yol açmıştır.

TABLO : 6

Bazı Bitkilerde Verim Artışları (Kg/Ha)

Yıl	Buğday	Tütün	Pamuk	Ş.Pancarı
1935	833	676 (1)	202 (1)	11302 (1)
1955	977	693	251	18269
1974	1257	475 (2)	714	30507

(1) 1937 yılına ait.

(2) Geçicidir. Bu yıla ait olan sayı 'geçici' olmasına karşın, 1970 yılı için verilen sayının da düşük (456) olmasından, tütün veriminin azalış gösterdiği sonucu çıkarılabilir. Ancak bu azalışın asıl nedeni, geniş alanların tütün ekimine ayrılarak kötü tohum kullanılmasında aranmalıdır.

Kaynak : Tarım İstatistikleri 1928-1936
Tarım İstatistikleri 1934-1937
Tarım İstatistikleri Özeti 1974

Bütün bu verilerin de doğruladığı gibi, tarımda kapitalizm, kendi altyapısını geliştirerek, egemenliğini pekiştirmektedir. Tarımsal alanda kapitalizmin gelişimi, karmaşık biçim ve süreçler geçirmekte ve esas olarak Marksist yazında Prusya tarzı denilen gelişim yolunu izlemektedir. Eski dönemin toprak ağaları, emek - yoğun süreçlerden, sermaye - yoğun süreçlere geçiş halindedirler; yeni dönemin kapitalistleri olmak eğilimindedirler. Bunlar, giderek daha fazla, büyük burjuvaziyle, büyük sermayeyle çitişiyorlar. Konferans Raporu'nda da belirtildiği gibi, «burjuvazi, toprak ağalarıyla hem sürtüşe, hem uyuşagelmiştir. Bunlar, birbirlerine, ödün vere vere sarmaştılar. Sonra, Marşal 'Planı'yla Amerikan emperyalizmi Türkiye'de toprak beylerini de destekledi. Ve böylece, büyük burjuvaziyi ve ağayı da yedeğine aldı. Bunlara dayanıyor. Onlar da Amerikalı ağalarına.»

İşte, Türkiye kırında kapitalizm böylesine bir yol izledi; toprak ağalarının kimi ülkelerde uyguladığı genel yöntemleri de uygulamakla birlikte, özgün bazı yolları da denedi.

Kapitalizmin, geri kalmış yörelerdeki geri üretim ilişkileriyle çitişip ortaya koyduğu bu durum, üstyapıyı, mülkiyet ilişkilerini de doğrudan etkiledi.

2. TÜRKİYE'DE TOPRAK MÜLKİYETİ REJİMİ

Türkiye'de, genel olarak mülkiyet düzenindeki eşitsizlik, tarımda da ve bu arada, en başta, toprak mülkiyetinde de bütün açıklığıyla gözlenebilir. Bir yanda üretim araçlarının (ve tarımda başta gelen üretim aracı olan toprağın) bir avuç kişide, bir avuç asalakta yoğunlaşması, öte yandan geniş kitlelerin, emekçi yığınların yoksullaşması ve giderek proleterleşmesi, sözkonusu sürecin temel karakteristikleridir.

Özellikle toprak mülkiyeti açısından bu durumun yeni birşey olmadığı söylenebilir. İlkel yöntemlerle hazırlanmış ve muhtemelen bazı hatalar barındırıyor olsa da, 1913 yılına ait sayılar, çiftçi ailelerinin %1'inin toprağın % 39'una sahip olduğunu, 80 bin ailenin de topraksız olduğunu göstermektedir (Tablo: 7).

TABLO : 7

Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Tarımda Toprak Mülkiyeti

	Tarımdaki aile sayısı	Çiftçi ailelerin yüzdesi (%)	Toprak miktarı (ha)	Toprağın yüzdesi
Derebeyi	10000	1	3000000	39
Toprak ağası	40000	4	2000000	26
Orta ve az topraklı köylü	870000	87	2700000	35
Topraksız köylü	80000	8	--	--

Kaynak : İ.Cem, Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi

Görüldüğü gibi, toprak dağılımındaki eşitsizlik daha T.C. devleti kurulmazdan öncesine, Osmanlı toprak rejimine dayanmaktadır. Bazı yazarların ve araştırıcıların öne sürdüğü «Âdil Osmanlı toprak rejimi» savları, bizce, tümüyle dayanıksız ve hatalı tezler olmaktan ileri gitmez. Burada bu konuya değinmeyeceğiz.

Toprak mülkiyetindeki dengesizlikler, T.C. devletinin kuruluşundan bu yana nasıl bir gelişim izledi? Bu gelişimi aydınlatmak için, 1952, 1963 ve 1970 yıllarında toprağın dağılımıyla ilgili bazı tablolar çizmek gerekecektir.

Yoksul köylüler grubunu oluşturan 1-50 dönüm toprağa sahip olan * ailelerin sayısı 1.570.000, toplam tarım ailelerine ** oranı

* Bazı kaynaklarda, 1-20 dönüm toprağa sahip olan köylüler «yoksul köylü» olarak nitelendirilmektedir. Oysa, bu girişim, orta köylülüğün niceliğini yapay olarak şişirmekte ve yoksul köylülüğün niceliğini de kü-

%62,1 olarak belirlenmektedir. Bunlar, tüm tarımsal arazinin ancak %18,6'sını işlemektedirler. Öte yandan, 500 dönümden fazla toprağa sahip ailelerin sayısı 38.000 ve bunların toplam tarım ailelerine oranı %1,5 olup, işledikleri toprak ise tüm tarımsal arazinin %24,8'idir. Ayrıca, 700 dönümden fazla toprağa sahip olan işletmeler dikkate alınırsa, bu oranlar, sırasıyla, %0,8 ve %19,6 olarak kaydedilebilir. ***

1952 Sonbahar Anketi'ne (Tablo: 8) göre, herbir çiftçi ailesine ortalama 77 dönüm toprak «düşmektedir». Ancak, bu ortalamanın her bir kategoriye göre değişeceği de hemen anlaşılmaktadır. Nitekim, yoksul köylüler için bu ortalama 23 dönümdür. 700 dönümden fazla toprağı ellerinde tutan toprak ağaları için ise, 181 dönümdür.

TABLO : 8

1952 Sonbahar Anketi

Aile işletme sahası (dönüm)	Aile sayısı (bin)	%	İşletme Sahası (ha) (bin)	%
1-20	773	30,6	836	4,3
21-50	797	31,5	2790	14,3
51-75	336	13,3	2097	10,8
76-100	216	8,6	1915	9,9
101-150	168	6,7	2108	10,8
151-200	92	3,6	1648	8,5
201-300	68	2,7	1712	8,8
301-500	39	1,5	1520	7,8
501-700	17	0,7	1015	5,2
700'den fazla	21	0,8	3811	19,6
		100,0		100,0

çümsemektedir. Bizce, 50 dönüm uygun bir tavandır. Gerçekten de, İ. Cem'in belirttiği gibi, «uzmanların 'verimli ve akla uygun işlenmesi, üretimin optimale yaklaşması' için çeşitli bölgelerde tarım birimine koydukları asgari genişlik sınırları», 50 dönüme kadar olan topraklarda, genellikle, optimal bir işletme kurulamayacağını göstermektedir. Bu 'asgari sınırlar,' bölgelere göre şöyledir: Marmara Bölgesi ve Batı Anadolu 75 - 100 dönüm; Güney ve Güneydoğu 120 dönüm; Karadeniz Bölgesi 120 dönüm; Orta Anadolu 200 - 300 dönüm; Kuzeydoğu 600 dönüm.

** Topraksız aileler belirtilmemiştir. 1950 Sayımına göre, tarımda 1 milyon aile topraksızdır.

*** 1952 Sonbahar Anketi, bildirime dayandığı için, eksik ve hatalıdır. Bu noktanın da hesaba katılması gerekir.

1963 yılındaki istatistik veriler de, toprak mülkiyetindeki dengesizliğin sürdüğünü ve daha da şiddetlendiğini ortaya koymaktadır (Tablo: 9).

TABLO : 9

Genişliklerine Göre İşletmelerin Alanı ve Sayısı (1963)

İşletme grubu (dönüm)	Aile sayısı			İşlenen alan			İşletme başına ortalama arazi	
	Sayı	%	Endeks (1952=100)	bin ha.	%	Endeks (1952=100)	ha.	Endeks 1952=100)
1-20	1268818	40,9	164	1176	7,0	141	0,93	84
21-50	863470	27,9	108	2903	17,4	104	3,36	96
51-100	561732	18,1	102	3995	23,9	100	7,11	97
101-200	291693	9,4	112	3973	23,7	106	13,62	95
201-500	99785	3,2	93	2842	17,0	88	28,48	94
500' den çok	15352	0,5	40	1844	11,0	36	120,14	95
TOPLAM	3100850	100,0	123	17143	100,0	86	5,40	70

Kaynak : 1963 Genel Tarım Sayımı Örnekleme Sonuçları, DİE

1952 yılında yoksul köylü ailelerinin oranı %62,1 ve bunların işlediği arazinin oranı %18,6 iken, 1963 döneminde bu oranlar, sırasıyla, %68,8 ve 24,4 olmuştur. Ve yine, 500 dönümden fazla toprağa sahip olan ailelerin oranı %1,5'dan %0,5'a, bunların ellerindeki toprağın oranıysa %24,8'den %11'e «düşmüştür.» Buradan çıkan sonuç: 1) Büyük toprak sahiplerinin azaldığı, 2) Ancak, «zirvede kalanlar»ın ekonomik gücünün oransal bakımdan daha da arttığıdır. Bunların sayıları ve ellerindeki ortalama toprağın alanı azalmışsa da, sayılarının daha hızla (1952'de 100 iken 1963'de 40) azalması karşısında, ellerindeki arazinin azalması (1952'de 100 iken 1963'de 95) pek önemsiz kalmaktadır. Üstelik tarımın geliştiği, tarımsal girdilerin arttığı, yani tarımın entansifleştiği de (yoğunlaştığı) gözönüne alınırsa, tarımda hayli hızlı bir merkezleşme ve yoğunlaşma olduğu söylenebilir. Bu nokta, tarımsal gelirlerin 'toprak sahipliği kategorileri'ne göre incelenmesiyle de bulunabilir.

1970 yılındaki görünüm de, tarımın gelişmesindeki bu bellibaşlı eğilimi barındırmaktadır. 1970 yılına ait kesinleşmemiş tarım sayımı sonuçlarından alınan Tablo: 10, bize bu konuda açık ipuçları verebilecektir.

TABLO : 10

İşledikleri Toprak Genişliğine Göre Tarım İşletmeleri (1970)

İşletme büyüklüğü (dekar)	İşletme sayısı (bin)	%	İşlenen alan (bin dekar)	İşletme başına (%)
1-5	459	14,9	1422	1,0
6-10	405	13,1	3290	2,4
11-20	622	20,2	8722	6,2
21-30	375	12,2	9603	6,8
31-40	259	8,4	9265	6,8
41-50	196	6,4	9009	6,5
51-100	453	14,7	32329	23,2
101-200	221	7,1	30429	21,8
201-500	78	2,5	19912	14,3
501-999	13	0,4	8039	5,8
1000-2500	1,4	0,04	2064	1,5
2501-4999	0,5	0,02	1863	1,3
5000 ve daha büyük	0,4	0,01	3639	2,6
TOPLAM	3083	99,97	139586	100,0

Kaynak : İ.Yasa, Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Temel Sorunları

Tabloya göre, 1-50 dekar toprağa sahip tarımsal işletmeler toplam tarımsal işletmelerin %75,2'sini bulmaktadır. Bunların işledikleri alan ise, toplamın ancak %29,7'sidir. 500 dekardan fazla olan işletmeler için bu oranlar, sırasıyla, %0,47 ve %11,2'dir. Tablodan anlaşıldığı üzere, 5000 dekardan fazla olan 389 işletme, yani toplam tarımsal işletmelerin %0,01'i, işlenen alanın %2,6'sını ellerinde tutmaktadırlar.

Ayrıca, aynı yıllarda, tarımdaki hane halkı sayısının %17,5'ini bulan bir kitlenin de hiç toprağı olmayan köylüleri oluşturduğu biliniyor.

Bu süreç, yani, tarımda bir yanda yoksullaşma ve giderek proleterleşme ile, öte yanda merkezileşme ve yoğunlaşma süreci, hâlâ sürüp gitmektedir ve ülke, geri kalmış, çarpık, bağımlı kapitalizmin burgacından çıkmadıkça, sosyalizme yolları açacak demokratik bir iktidar işbaşına gelmedikçe de sürecektir. Konferans Raporu'ndaki veriler de bu tezi doğrulamaktadır :

«Köyişleri Bakanlığı'nın 1973 verilerine göre, Türkiye'de 4 milyon 121 bin köylü ocağı vardır. Bunlardan topraksızlar 1 milyon 268 bindir. Yaklaşık, bu 7 milyon köylüdür. Fakir ve orta köylü ocağı: 2 milyon 222 bindir. Bu, 10 milyon eder. 500 dönüm-

den yukarı toprağı olan, ya da zengin denilen, köy burjuvazisi: 243 bin ocaktır. Büyük toprak ve çiftlik sahipleri, Köyişleri Bakanlığı'nın verilerine göre, 350'dir.»

Durum böyle olduğuna göre, şimdi, bu mülkiyet rejimi üzerinde temellenen kırsal sınıfları ve sınıf savaşımını kısaca özetlemek gerekecektir.

3. KIRSAL TÜRKİYE'DE SINIFLAR

Kırsal alandaki sınıflar, genellikle, tarım işçileri, yoksul köylüler (yarı - proleterler), küçük köylüler, orta köylüler, zengin köylüler (kırsal burjuvazi) ve büyük toprak ağaları olarak ele alınabilir.

a) Tarım işçileri :

Esas olarak, hiç toprağı olmayan köylülerdir. Bununla birlikte, bazı az topraklı köylüler tarım işçisi olarak çalıştığı gibi, bazı hiç topraksız köylüler de (tarım işçisi dışında ele alınan) ortakçı ya da kiracı konumunda bulunurlar.

Köy Envanter Etüdleri'ne dayanan bir araştırmacıya göre, topraksız ailelerin oranı %30,7 olup, bunların %93'ü tarım işçisi, %6'sı ortakçı ve %1'i de kiracıdır (C. Geray, Planlı Dönemde Köye Yönelik Çalışmalar). Ayrıca, bazı yazarların da belirttiği gibi, çoğu kez, «ortakçılık şekli altında çalışanlar bile gerçekte birer tarım işçisinden başka birşey değildir» (Y. Kanbolat, Türkiye Ziraatinde Bünye Değişikliği).

Öte yandan, bazı az topraklı köylüler de tarım işçisi olarak çalışmaktadırlar. 64 ili gözönüne alan Köy Envanter Etüdleri'ne göre, 4.125.817 çiftçi ailesinin 1.268.100'ü topraksız olup, bunların da 72.783'ü ortakçı, 12.672'si kiracı ve 1.182.645'i tarım işçisidir.

Ayrıca, 0-30 dönüm toprağa sahip olan köylülerin, en azından bunların önemli bir kısmının, başka topraklarda ücretle çalışmak zorunda kalacağı anlaşılır birşeydir. Bu durumda, bu kategorideki tarımsal aileleri de tarım işçileri arasına katmak gerekir.

1970 yılına ait kesinleşmemiş sonuçlara göre, 0-30 dönüm toprağa sahip olan işletmelerin toplamı 1.860.911 olduğundan, bunlar aile işletmesi olarak kabul edilerek, tarım işçisi ailelerin sayısı 1.182.645 + 1.860.911 = 3.043.556, yani yaklaşık 3 milyon olarak bulunur.

Köylülükteki yoksullaşma ve makinalaşmanın yaygınlaşması, kır proletaryasının doğuşunu hızlandıran ve bu hızı «besleyen» başlıca etmenlerdir. Her yıl hayli büyük sayıda küçük ve yoksul köylü ocağının yıkılarak, elden çıkarak büyük toprak sahiplerinin, toprak ağalarının arazisine katıldığı bilinmektedir. Toprağını elden çıkaran yoksul köylü, ya kırsal alanda kalıp tarım işçisi ya da

bazı hallerde, ortakçı olacak, ya da kentlere göç ederek kentlerdeki birtakım sosyal oluşumları (kent nüfusunun büyümesi, gecekondu sorunu, lumpen proletaryanın artması, ücretlerin düşürülmesi yönündeki eğilimlerin güçlenmesi, vb, vb.) yaratacaktır.

Kırsal alandaki yoksullaşma olgusu ile kırsal alanlardan kentsel alanlara göç sorunu arasındaki bağlantı gecekondu sorununda somutlaşmakta olduğundan, bu sorunun boyutları hakkında bir fikre sahip olmak, kırsal alandaki yoksullaşmanın bir yanı hakkında fikir verebilir. 1965 yılında Ankara'daki gecekonduların kentteki toplam konutlara oranı %65, buralarda yaşayanların toplam kentli nüfusa oranı %59; Adana'daki gecekonduların kentteki toplam konutlara oranı %49, buralarda barınanların toplam kentli nüfusa oranı %45; İstanbul'daki gecekonduların kentteki toplam konutlara oranı %40, buralarda oturanların toplam kentli nüfusa oranı %45 idi. 1970 yılında, toplam gecekonduların %72' si 4 büyük ilde (Ankara, İstanbul, İzmir ve Adana) toplanmıştı. Bu sonuncu olgu, kırsal alanlardan gelenlerin hangi koşullar altında ve ne için göç ettiklerini de açıklamaktadır. Köylerden dışarı doğru işgücünü iten, hayli etkin bir merkezkaç eğilim vardır. Fakat, çarpık kapitalistleşmenin, montajcılığın ülke sanayiindeki egemenliği, bu eğilimi özümseyecek, bu eğilime yanıt verecek, aşağı yukarı aynı etkinlikteki bir merkezcil (kentler yönünde) eğilimin ortaya çıkamamasına yol açmıştır. Kırsal alanlardan kentlere ve özellikle büyük sanayi yörelerine yönelen iç göç hareketi, hemen bütün araştırıcıların kabul ettiği gibi, kentlerin çekmesinden değil, kırların itmesinden doğmaktadır. Bu durumda, kentlere gelenler, genellikle vasıfsız işçiler oldukları için, iş bulmakta zorluk çekmekte ve son derece kötü koşullarda yaşamaktadırlar. İşbirlikçi burjuvazi, bu unsurları işçi sınıfının bütününe karşı kullanmaya özel bir çaba harcamaktadır (ücretlerin düşürülmesi, sendikal faaliyetin zayıflatılması, grev kırıcılığı, vb.).

Kırsal alandaki yoksullaşmayı makinalaşma derecesine bakarak da anlayabiliriz. Kendi başına önemi tartışılamayacak olan makinalaşma, toprak ağalarının ve büyük burjuvazinin elinde, geniş kitlelerin yoksullaştırılması için bir araç olarak kullanılmaktadır. Makinalaşma, kırsal alanda :

1) Proleterleşmeyi hızlandırmaktadır. Küçük ve verimsiz bir toprak parçasına bağlanmak (ve çoğu kez, bunun da elden çıkması korkusuyla yaşamak), yoksul köylü için hiç de çekici gelmemektedir.

Her yıl tarımsal girdiler yükselmekte, makinalı tarımla rekabet etmek biraz daha olanaksızlaşmakta, girilen borçların faizi giderek kabarmaktadır;

2) Tarım proleterlerine, kısmen de olsa, iş alanı sağlamaktadır. Tarımda makinalaşmanın gelişmesi, bu makinaları kullanacak, onaracak elemanlara gereksinimi de arttırmaktadır. Özellikle belli dönemlerde, büyük toprak sahiplerinin böyle elemanlara ivedi gereksinimi olduğu görülmekte ve verilen ücret, bazı hallerde, küçük ve verimsiz bir toprak parçasından «sağlanan gelir» den daha fazla olmaktadır;

3) Tarımın entansifleşmesi (yoğunlaşması) eğilimlerini güçlendirmenin yanısıra, tarımsal merkezileşmeyi de hızlandırmaktadır. Belli bir ölçeğin altındaki arazilerde makina kullanılması ekonomik bakımdan zararlı olduğu için, sözkonusu toprak parçalarının birleştirilmesi zorunluğu doğmakta, yıkıma uğrayan köylülerin toprakları çevredeki büyük toprak sahiplerinin arazilerine eklenmektedir;

4) Geri bölgelerdeki bazı ilişkilerin (ortakçılık, vb.) çözülmesine ve yeni ilişkilerin doğup güçlenmesine yol açmaktadır;

5) Bunlarla bağlantılı olarak, kırsal alandaki emekçilerin örgütlenmesine, dışa daha fazla açılmalarına, «kendisi için sınıf» bilincinin gelişmesine ve sonuç olarak, kırsal sınıf savaşımının genel sınıf savaşımı dalgasına katılmasına büyük bir katkıda bulunmaktadır.

Topraklarından kopan ve kırsal alanda kalan yığınlar, sürekli ya da geçici işçi haline dönüşüyorlar. Sürekli işçiler, bütün bir üretim yılı işletmede çalışan tarım proleterleridir. Bunlar, proletaryanın kırsal alandaki uzantısı olarak kabul edilebilirler. Ancak örgütlenme ve bilinç düzeyi bakımından, kentlerdeki işçilere göre, genellikle daha geri durumdadırlar. Çoğunlukla, kollektif davranış ve örgütlü eylemlere geçişleri, kent proletaryasının gerisinden gelir. Özellikle, ülkemizde olduğu gibi, genel ve kitlesel bir tarım işkolu sendikasının bulunmadığı ülkelerde, hemen bütün haklarından yoksundurlar. Örgütsel zayıflıkları, bu yolda güçlü çıkışlar yapmalarının başlıca engelidir.

Yanaşma, azap, «hizmetkar», ırgat, marabacı gibi değişik adlar alan tarım işçilerinin, «çeşitli tarım kollarına göre ücretleri genellikle 15-20 TL arasında değişmekte, pek mahdut işletmelerde 35-40 TL'nı bulmaktadır.» (TZOB, Zirai ve İktisadi Durum Raporu, 1974-75). Ülkede, tarım işçilerinin durumunu iyileştirecek hiçbir ciddi yasal önlem olmadığı için, asgari ücretin çok altında bir ücretle çalışmak zorundadırlar. Hemen tümüyle, hiçbir yazılı sözleşmeye dayanmadan işe başladıklarından, işverenle ilerde ortaya çıkacak anlaşmazlıklarda zor durumlara düşer, yasal yollara başvuramazlar. Zaten bu yolda çaba harcayabilecek ölçüde ne bilgileri, ne de örgütleri vardır.

Geçici işçiler, tarım proletaryasının daha az istikrarlı kesimlerini oluşturur. Ya gündelikçi, ya da mevsimlik işçi olarak çalışırlar. Gündelikçiler, işlerin yoğun olduğu mevsimlerde günübirliğine kiralanan tarım işçileridir. Mevsimlik işçiler de, aynı şekilde, sıkı çalışma gerektiren zamanlarda, örneğin hasat mevsimlerinde tutulan ve çoğu kez, bölge bölge dolaşan proleterlerdir. Mevsimlik işçi tutulması, özellikle, sanayi ürünlerinin yetiştirildiği bölgelerde (Ege ve Çukurova, vb.) pamuk, tütün, pancar, vb. alanlarında yoğun olarak gerçekleştirilen bir uygulamadır.

Marabacılığa gelince; «Derebeylik artığı» olan bu sistemde her türlü üretim aracı ve tohum arazi sahibinin, yalnızca işgücü marabanındır*. Elde edilen ürünün genellikle 2/3'ü arazi sahibine, 1/3'ü marabacıya verilir. Marabacı, toprak sahibinin tüm kişisel hizmetlerini de görür ve kendisine (tasarrufuna) ortalama 100 dönümlük bir alan verilir. Bu açıdan marabacılık, serflik ilişkilerine çok yakınlaşmaktadır. Ücretli olmakla birlikte, ücret belirsizdir. Bundan dolayı, köylü maraba olarak kalmaktansa, tarım işçisi olmayı ya da başka alanlarda çalışmayı yeğlemektedir. Gerçekten de, bunların durumları, hatta köydeki fiziki varlıkları ağaların denetimindedir. «... Çalışmayarak toprakların terkedilmesi veya hırsızlık veyahut rezillik gibi vak'anın zuhuru veya **sadece toprak sahibinin keyif ve arzusuna göre**, hukuki hiçbir sıfatları olmayan bu ortakçılar **, oturdukları evden ve **köyden** kovulabilirler.» (Ö. L. Barkan, «Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu», İÜİF Mecmuası, Ekim 1944-Ocak 1945).

Ayrıca, bazı kaynaklarda, çakan, karakullukçu, hodak ve majgar gibi isimlerle anılan tarım işçilerinden de sözedilmektedir.

Çakanlar, özellikle şeker pancarı tarlalarında hasat zamanı çalışan kadınlı, erkekli, çocuklu işçilerdir. Sabahleyin kentten arabalarla gelip, akşama yine kente dönerler.

Karakullukçular, hiç tarla sahibi değillerdir ya da pek az bir toprakları vardır. Köy ve kentlilerin tarlalarını sürerler.

Hodak ve majgar da, daha çok Kars yöresinde ve sürme zamanlarında tutulan işçilerdir. Hodak nadasta hayvanların sürücüsü olarak çalışır, majgar ise pulluğu kullanır. Bunların toplam 5000 aileye yakın olduğu, işledikleri toprağın da toplam tarım arazisinin % 0.2'sini bulduğu söylenebilir.

Tarım işçileri elçi, dayı, vb. gibi adlar alan aracılar tarafından da sömürülürler. İşçilerin işe yerleştirilmesi, çalışma koşullarının

---

* Biz, bundan ötürü, marabayı tarım işçisi olarak alıyoruz.

** Barkan, çoğu araştırmacılar gibi, marabacılığı bir ortakçılık biçimi olarak almaktadır.

ve ücretlerin belirlenmesi, hep bunlar ile işveren arasındaki görüşmelerle sağlanır.

Grev, toplu sözleşme gibi haklardan yoksun olduktan başka, iş kazalarına, sağlığı tehdit eden koşullara karşı da güvencesiz olan tarım işçilerinin barınma ve yaşama koşulları inanılmayacak kadar güçtür. Aslında, köy konutlarının çoğunda barınma ve yaşama koşulları zaten kötüdür: Köy konutlarının % 76'sında hela, % 88'inde musluk suyu, % 99'unda elektrik yoktur.

b) Yoksul köylüler :

Çok az toprağı olan (1-50 dönüm) ya da topraksız köylülerdir. Geçimlerini salt kendi topraklarından sağlamaları aşağı yukarı olanaksız olduğu için, kendi topraklarını işlemelerinin yanısıra, büyük toprak sahiplerinin topraklarında da çalışırlar. «Kısmen, tarımsal ve endüstriyel kapitalist işletmelerde ücretli işçi olarak ve kısmen de, —kendi ailelerinin geçim araçlarını ancak kısmen sağlayan— kendi toprak parçalarını ya da kiraladıkları toprak parçalarını işleyerek yaşamlarını sağlayan yarı proleterler ya da köylülerdir» (Lenin, Toplu Eserler, C. 31, s. 153).

1970 Tarım Sayımının kesinleşmemiş sonuçlarına göre, 0 - 50 dekar toprağa sahip işletmelerin sayısı 2.316.243 olup, bu sayı toplam tarım işletmelerinin %75,2'sidir. Buna karşın, sözkonusu işletmeler, işlenen toprağın ancak %29,7'sini ellerinde tutarlar. Yoksul köylü işletmesi, aynı istatistiklere göre, ortalama, 41.311.087 / 2.316.243 = 18 dönüm kadardır.

Topraktan sağladığı gelir son derece düşük olan yoksul köylü, genellikle ücretli işçi olarak çalışmak zorundadır.

1952, 1963 ve 1970 yıllarına göre, yoksul köylülüğün ve yoksul köylülerce işlenen arazinin, toplama oranları şöyle bir evrim geçirmiştir (Tablo: 11).

TABLO : 11

Yoksul Köylülüğün Durumu

Yıl	Tarımsal işletmelere oranı(%)	İşlenen alana oranı(%)	Ortalama işletme büyüklüğü
1952	62,1	18,6	23 dönüm
1963	68,8	24,4	24 "
1970	75,1	29,6	18 "

Buradan, ilk bakışta görülen olgular şunlardır: 1) Yoksul köylü işletmeleri %13, işledikleri alan ise %11 kadar artmıştır. Yoksul köylülüğün elindeki toprak azalmak eğilimindedir. 2) Nitekim,

ortalama, yoksul köylü işletmesi 23 dönümden 18 dönüme düşmüştür. Bu durum, onların «dışarda» çalışmasını zorunlu kılar.

Yoksul köylüler, kiracı ve özellikle ortakçı olarak çalışırlar. «Kiracılığın esas karakterini, kiralayanın toprağını, kiracının işletme sermayesi ile birleştirmesi teşkil etmektedir. Böylece, kiracılık götürü bir usulü gerçekleştirmiş olmaktadır. Bu usulle, kiralayan, işletmenin muhtemel risklerini kiracıya yüklemektedir» (S. Aksoy, Tarımda Ortakçılık ve Kiracılık).

İstatistik veriler, Türkiye'de kiracılığın yeterince gelişmiş olmadığını göstermektedir. Bu, esas olarak, yarı feodal bir mekanizma sayılması gereken ortakçılık nedeniyle, göreli bir gerilik içinde kalmıştır. Ancak kırlarda kapitalizmin egemenliğini giderek daha da pekiştirmesiyle birlikte, kiracılık da yeni olanaklar bulmaktadır.

Yine istatistik verilerden gözlenebildiği kadarıyla, kiracılık şöyle bir evrim geçirmiştir (Tablo: 12).

TABLO : 12

Kırsal Alanda Kiracılığın Durumu

Yıl	Kiracı aile(işletme) sayısı	Bunların toplam çiftçi ailelerine oranı (%)	Bunların topraksız çiftçi ailelerine oranı (%)
1950(1)	14815	0,6	10
1970	47000	1,5(2)	9(3)

(1) 63 il için hesaplanmıştır (M.Keten, Tarım İşletmelerinin Yapısı)

(2) 1970 yılına ait toplam tarımsal aile sayısı, "işletme sayısı+topraksız aile sayısı" şeklinde hesaplanmıştır. Bulunan sayı (3.562.687), SBFD 1966 Mart sayısında B.Hamitoğulları'nın verdiği sayı (3.026 bin) ile -zaman farkı gözönüne alınarak- uyuşmaktadır.

(3) Bulutay, Timur, Ersel, Türkiye'de Gelir Dağılımı, 1968 ile 1970 Tarım Sayımı (Kesinleşmemiş Sonuçlar)'dan yararlanılarak hesaplanmıştır.

Görüldüğü gibi, toplam çiftçi aileleri açısından kiracı ailelerin oranı artarken, topraksız çiftçi aileleri açısından bu oran hemen hemen aynı kalmıştır. Bu durumda: 1) Yoksullaşma hızlanmıştır; 2) Bu yoksullaşma, kırsal alanda kapitalist ilişkilerin gelişimine uygundur; 3) Bu yoksullaşmanın hızı, proleterleşmenin hızına aşağı yukarı eşit, ona yakındır.

Kiracılık ilişkilerinin en çok İzmir, Manisa, Tunceli, Bingöl, Urfa ve Erzurum yörelerinde yaygın olduğu görülmektedir. Sözkonusu ilişkilerin hem kapitalizmin gelişmiş, hem de görece daha az gelişmiş olduğu bölgelerde görüldüğü sanılabilirse de, ikinci grup bölgelerde rastlanan kiracılık ilişkilerinin hayli farklı olduğu araş-

tırmacılar tarafından ortaya çıkarılmıştır. Örneğin, «Güneydoğu Anadolu'da maktu ücretli kiraya, yani asıl kiracılıkla işletme şekline nadiren tesadüf edilmektedir. Burada 'tarla kirasız, para faizsiz' denilen ve mülk sahibinin kendisine borç para verecek kimseye araziyi ipotek mukabili teslim etmesi şekline rastlanmıştır. Arazi vergisini mülk sahibi öder. Bunun anlamı, mülk sahiplerinin ödeme kabiliyetlerinin üstünde borçlanması demektir. İpotek edilen toprak genel olarak, elden çıkma tehlikesine maruzdur.

«Bölgede karakteristik olan işletme şekli ortakçılıktır» (S. Aksoy, age)

Kırsal alanda yaygın olan ortakçılık, başka bir geri işletmecilik biçimidir. Burada, toprak sahibi toprağın yanısıra bina, hayvan ve bir kısım işletme sermayesini de ortakçıya vermekte, elde edilen ürün belli oranda paylaşılmaktadır. İcare, cariyet, vb. biçimleri almakla birlikte, ortakçılıkta en yaygın olan şekil yarıcılıktır. Bu biçimde, «mal sahibi toprak, bina, tohum, bazı durumlarda borçlandırma yoluyla işletme sermayesi sağlamaktadır. Öbür tarım araçları, emek ve harcamalar ortakçıya aittir» (M. Sencer, Türkiye'de Köylülüğün Maddi Temelleri). Ürün yarı yarıya paylaşılır. Ortakçıya verilen tüm demirbaş ve işletme sermayesi, sonunda geri alınır. Yapılan sözleşmenin dışında, ortakçıya, toprak sahibinin yüklerini taşımak, vb. şeklinde bazı angaryalar da yüklendiği görülmektedir. Ayni ödemeler ve angarya, ortakçının yaşam düzeyinin daha da düşmesine yol açar. Zira aynî kira, nakdi kiradan çoğu kez daha «tuzluya» malolur.

Ayrıca, kiracılık gibi, ortakçılık da yazılı hiçbir anlaşmaya dayanmadığı için köylü her türlü yasal güvenceden yoksul olarak çalışır ve çoğu kez, toprak sahibiyle pederşahi bir ilişki içine girmek zorunda kalır.

Özellikle Güneydoğu Anadolu'da ortakçı işletmelerin pazarla ilişkileri hayli sınırlıdır. 1956'larda durumu inceleyen A. Aras şöyle yazmaktadır: «Güneydoğu Anadolu'da ortakçı aile işletmeleri otarşik bir iktisat rejimi tatbik ederek çalışırlar. Bu tip işletmelerin pazarla olan münasebetleri son derece mahduttur. Aile ihtiyaçları gözönünde tutularak istihsalde bulunmaktadır» (A. Aras, Güneydoğu Anadolu'da Arazi Mülkiyeti ve İşletme Şekilleri).

Ortakçı - yarıcıların gelişim çizgisini incelemek, ortakçılık hakkında genel bir fikir verebilir (Tablo: 13).

Tablodan çıkarılabilecek sonuçlar şunlardır :

1) Toplam çiftçi ailelerine göre ortakçı - yarıcı ailelerin oranı hemen hemen değişmemiştir. Ortakçılık ilişkilerinde gelişme değil, bir gerileme görülüyor.

2) Topraksız çiftçi ailelerine göre ortakçı - yarıcı ailelerin oranı hayli düşmüştür. Bu, topraksızların, ortakçılıktan ziyade, yavaş

TABLO : 13

Ortakçı-Yarıcıların Durumu

Yıl	Ortakçı-yarıcı aile (işletme) sayısı	Toplam çiftçi ailelere oranı (%)	Topraksız çiftçi ailelere oranı (%)
1950[1]	57161	2,4	41,8
1970	78000	2,1	16,2[2]

(1) 63 il için (M.Keten)

(2) Bulutay, Ersel, Timur, age. ve 1970 Tarım Say.(kes.son.) yardımıyla hesaplanmıştır.

yavaş proleterleşmeye yöneldikleri anlaşılmaktadır. Bu açıdan, kiracılığın, bir tür «tampon mekanizma» görevi gördüğü söylenebilir.

Ortakçılık ilişkilerinin en yaygın olduğu iller, sırasıyla, Urfa, Diyarbakır, Adana, Adıyaman, Mardin, Erzurum ve Antalya'dır. Yarı - feodal bir ilişki kalıntısı olan ortakçılığın yanısıra, başka tür bir «ortakçılığın» varlığından da sözetmek gerekir. Bu, traktör ve öteki tarım araçlarına sahip olan müteşebbisin yaptığı ortakçılıktır. Aynı kiracılıkta belirtilen ayrım gibi; ortakçılıkta da, «hayatın zenginliği, bunları 'ortakçı' adı altında çıkarmasına rağmen, (...), geleneksel anlamda (ortakçı) olmaktan çok uzak» olan bir kategoriyi ayırmak gerekir (Aksoy, age). Yukarda, ortakçılığın en yüksek düzeyde olduğu iller sıralanırken adı geçen Adana ve Antalya'nın durumu bu anlamda değerlendirilmelidir.

Kiracılık ve ortakçılık, çoğu kez, yoksul köylülerin daha da yoksullaşmasına ve durumlarının daha da kötüleşmesine yol açar: Köylünün kredi olanakları olmadığından, mülk sahibinden yüksek faizle aldığı kredi, elindeki (varsa) küçük toprağın da yokolmasını getirir. Ayrıca, gelirin mülk sahibiyle paylaşılması, üretimin artırılması çabasını frenler. Planlama ve işletmecilik açısından ortakçı tek başına hareket edemediği ve malsahibi de işletmenin gelişmesi yolunda nadiren yatırıma razı olduğu ya da çaba gösterdiği için —çünkü durumu az çok güvencelidir, ayrıca da riski azalmıştır— üretim süreci sınırlı olarak gelişir. Ortakçı ya da kiracı, yasal güvenceden yoksundur. İşletmenin terkedilmesi halinde mal sahibinin yapılan yatırımları ödeyip ödemeyeceği, ya da, yapılan yatırımların işletme değerini artırmasından yararlanarak, aldığı kirayı artırmaya kalkışıp kalkışmayacağı tümüyle mal sahibine bağlıdır ve kiralar da genellikle artmak eğilimindedir. Bu durum, kiracı ve özellikle ortakçının «emirkulu» haline gelmesine yol açar. Nihayet, işletmecilik bilgisi çoğunca zayıf ve ampirik olan köylünün, işletmenin zarar etmesi halinde, zarara katılması gerekecektir. Oy-

sa kârlı yıllarda, kâra katılması, zarar eden yıllarda zarara katılma oranında asla olmaz, daha düşük olur.

c) **Küçük köylüler :**

Az bir toprağa (51-100 dönüm) sahip olan, kendi ilkel araçlarıyla bu toprağı işleyen ve genellikle de ürettiğini tüketen köylülerdir. Lenin, bunları, «kendi ailelerinin ve kendi çiftliklerinin gereksinimlerini karşılamalarına [ancak] olanak veren küçük toprak parçalarına sahip olan ya da bunları kiralayan ve dışardan işçi tutmayan küçük ölçekli üreticiler» olarak tanımlamaktadır (Lenin, age, C. 31, s. 154).

Tablo: 14'de, Türkiye toplumunda küçük köylülüğün gelişimi özetlenmektedir.

Küçük köylü işletmeleri, bu dönemde %7,2'lik bir azalış göstermiş, oysa bu işletmelerin işlediği alan %2,4 artmıştır. Buradan anlaşılan şey, küçük köylü işletmelerinin hızla yıkıma uğrayarak topraklarını yitirdikleri, ancak az bir kısmının topraklarını genişletme olanağı bulduğudur. Bu «genişleme»nin oranının, 20 yıllık bir dönem açısından hiç denecek kadar küçük olmasının yanısıra; tarımın entansifleşmesi (yoğunlaşması) gözönüne alınırsa, bu «genişleme»nin pek bir anlamı olamayacağı da ortaya çıkar, zira küçük köylü işletmeleri tarımsal makinaların optimal kullanımına elvermeyecek kadar küçüktür. Bu olgu, çeşitli kapitalist mekanizmaların etkisiyle birlikte düşünülürse, küçük köylünün yıkımının boyutlarını daha canlı bir şekilde betimlememize olanak sağlar. Pazar koşullarına giriş, yıkım sürecinin bir başka yanıdır. Küçük köylü, tüketim malları almak için tefecilere borçlanmak zorunda kalır. Bu da, elindeki toprağın yokolmasının ilk basamaklarından birini oluşturur.

TABLO : 14

Küçük Köylülüğün Durumu

Yıl	Küçük köylü işletmelerinin toplam tarımsal işletmelere oranı (%)	Bunların işlediği alanın toplam tarım arazisine oranı (%)	Küçük köylü işl. başına ortalama büyüklük (dö.)
1952 (1)	21,9	20,7	73
1963 (2)	18,1	23,9	71,1 (4)
1970 (3)	14,7	23,1	77,1

(1) 1952 Sonbahar Anketi

(2) Yasa, age.

(3) 1970 Tarım Sayımı (Kesinleşmemiş Sonuçlar)

(4) Aksöz, Zirai Ekonomiye Giriş

Küçük köylü, çoğu kez, toprağını kiralayarak yada yok pahasına satarak kırsal ya da kentsel alanda iş bulup çalışmayı, bu koşullar altında yaşamaya yeğ tutar. 1963 Sayımları'na göre, toprağını tümüyle kiraya veya ortağa veren küçük işletmelerin sayısı 104.347'dir. Köylü, başka bir alanda iş bulsa da, gelir güvencesini «sağlayana» (daha daha, bunu varsayana) dek, toprağını elden çıkarmamaya özel bir çaba gösterir. Bu durum, küçük köylülüğün küçük burjuva akımlara açık olmasının maddi temellerinden biridir. Ücretli işçi olarak çalışmasına ve geleceğinin, hemen tümüyle işçilikte yatmasına karşın, küçük köylü, elinde özel bir çabayla tuttuğu bu küçücük arazi parçası nedeniyle, kendisini «mülk sahibi» saymak eğilimine girebilir. Ancak, bir yandan içinde bulunduğu maddi koşullar, öte yandan da işçi sınıfı partisinin köylüler arasındaki örgütsel - propagandif - ajitatif çalışması, son çözümlemede ağır basar ve küçük köylü, proletaryanın bağlaşıkları arasındaki doğal yerini alır.

Bu bakımdan, yoksul ve küçük köylüler, Marksist yazında, işçi sınıfının doğal bağlaşıkları olarak kabul edilirler. İşçi - köylü bağlaşıklığının «köylü cephesi»ndeki ana temelleri bunlardır (Köy proletaryası, işçi sınıfının zaten bir parçasıdır). Yoksul ve küçük köylülüğün, proletaryanın doğal bağlaşıkları olması, bu bağlaşmanın «kendiliğinden» sağlanıvereceği anlamına gelmez. Bu yolda, işçi sınıfı partisi devrimci sınıf savaşı ülkülerini köye yaymak, köylüyü örgütlemek, köyde örgütlenmek için büyük bir çaba harcar. Bu yolda, tarım işçileri (kırsal proletarya) bir tür «bağlantı kayışı» görevi görürler.

Yoksul ve küçük köylüler, tarımda geniş bir yer tutarlar. Bunların bir bütün olarak durumu, Tablo: 15'de ifade edilmektedir.

Tablo'daki nottan anlaşılacağı gibi, istatistik veriler hayli tartışmalı ve kuşku vericidir. Ancak, tarımsal işletmelerin %90'ının küçük ve yoksul köylülerden oluştuğu, bunların toplam tarım arazisinin ancak yarısını işledikleri ve sözkonusu işletmelerin, giderek, toprak yitirdikleri (40 dönümden 27 dönüme düşüş) söylenebilir.

d) Orta köylüler

«Orta köylüler'den, ekonomik anlamıyla; 1) küçük olmakla birlikte, kapitalizm koşullarında, genellikle, yalnızca ailenin geçimini ve çiftliğin ayakta kalması için gereken asgariyi sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda, en azından iyi yıllarda, sermaye haline çevrilebilecek belli bir artık üretmeye de elverişli olan küçük toprak parçalarının sahibi ya da kiracıları olan; 2) sık sık (örneğin 2-3 çiftlikten birinde) ücretli emek kullanmaya başvuran küçük çiftçiler anlaşılmalıdır» (Lenin, age, C. 31, s. 156)

Türkiye koşullarında, genel olarak 101-200 dönüm toprağa sa-

TABLO : 15

Yoksul ve Küçük Köylülüğün Durumu

Yıl	Yoksul ve küçük köylü işletmelerinin toplam tarım işletmelerine oranı (%)	Bunların işlediği alanın toplam tarımsal alana oranı (%)	Ortalama büyüklük (dönüm)
1952	84	39,3	40 (1)
1963	86,9	48,3	–
1970	89,8	52,7	27 (2)

(1) Aktan, Tuncer, "Türkiye'de Arazi Parçalanması Meselesinin İktisadi Cephesi Hakkında Rapor", Türkiye'de Toprak Reformu-I'den hesaplandı.
K.Köylü'nün, 46 ilde yapılan ve 1950 Sayımı esas alınarak yaptığı araştırmasına göre, küçük köylü işletmesine, yani bize göre yoksul + küçük köylü işletmesine (0-100 dönüm) ait aile başına verdiği sayı 179'dur (zikr. O.Türkdoğan, Türkiye'de Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları).

(2) 1970 Tarım Sayımı (Kes.Sonuçlar)'a göre hesaplandı.

hip olan köylüleri 'orta köylüler' olarak kabul etmek olanaklıysa da, bu sınırların bölgeden bölgeye değişebileceği hatırda tutulmalıdır. *

Orta köylülük, bir yandan mülkiyet ilişkilerindeki yeri dolayısıyla, öte yandan da zengin köylülerin, ağaların ekonomik tehditlerinden ötürü, hem ilerici hem de gerici nitelikler barındırır (Tablo: 16).

e) Zengin köylüler

«Genellikle birkaç ücretli işçi çalıştıran ve yalnızca, kendi düşük kültürel düzeyleri, yaşam alışkanlıkları ve kendi çiftliklerinde harcadıkları kol emeği bakımından 'köylülük'le bağlantılı olan, tarımdaki kapitalist müteşebbislerdir» (Lenin, age, C. 31, s. 157).

Tarımsal alet ve makinalardan oldukça geniş olarak yararlanan bu unsurlar, önemli miktarda artık - değere el koyar, orta, küçük ve yoksul köylülerin topraklarını tehdit ederler. Belirli sayıda da olsa, orta köylülerden zengin köylülüğe geçiş olanaklıdır. Makinalaşma bu olanağa yol açan etmenlerden biridir. Bununla birlikte, özellikle doğal koşulların ve genel ekonomik durumun olumsuzlaştığı dönemlerde, tersine geçişler de görülmektedir.

Tarımsal makinalardan en fazla yararlanan kategorilerin başında zengin köylü çiftlikleri gelir. «... Türkiye'de tarımsal makinalaşmayla birlikte artan toprak yoğunlaşması özellikle zengin köylü işletmeleri için sözkonusudur. Başka bir deyimle, 1950'lerden başlayan ve ortakçılık ve kiracılığın tasfiyesi, toprak satınalma,

* Bazı araştırmacılar (örneğin C. Geray), bu sınırları, 100 - 500 dönüm olarak vermektedirler.

TABLO : 16

Orta Köylülüğün Durumu

Yıl	Orta köylü işletmelerinin toplam tarımsal işletmelere oranı (%)	Bunların işlediği alanın toplama oranı (%)	Ortalama işletme büyüklüğü (dönüm)
1952(1)	10,3	19,3	152(4)
1963(2)	9,4	23,7	136(5)
1970(3)	7,1	21,8	138

(1) 1952 Sonbahar Anketi

(2) İ.Yasa, age.

(3) 1970 Tarım Sayımı (Kes.Son.)

(4) Aktan, Tuncer'den hesaplanmıştır. (K.Köylü, 100-250 dönüm için, bu sayıyı 363 olarak vermektedir) (??)

(5) İ.Aksöz, age.

toprak kiralama, boş alanların sürülmesi ve devlet topraklarına elkoyma yollarıyla hızla gelişen toprak yoğunlaşmasına sahne olan bu zengin köylülerdir» (Sencer, age.).

Zengin köylüler, genellikle (ve Türkiye koşullarında) 201 - 500 dönüm araziye sahip olan çiftçiler olarak kabuledilegelmiştir. Ancak bazı kaynaklarda, 500 - 5000 dönüm araziye sahip çiftçiler «zengin köylü» olarak anılmaktadır. Bununla birlikte, **özellikle yoğun tarım yapılan yörelerde**, ilk olarak belirtilen sınırlama daha gerçekçi bir sınırlama olarak gözükmektedir. Buna göre, 1952, 1963 ve 1970 yıllarında, zengin köylü işletmelerinin gelişimi Tablo: 17' de gösterilmiştir.

İstatistik verilerin kuşkulu olmasına karşın, tablodan bazı sonuçlar çıkarmak mümkündür. Önce, işletmelerin oranının azalması, bize göre, büyük köylü çiftliklerinin kısmen merkezileştiğini, kısmen de büyük toprak ağalarının denetimine geçtiğini göstermektedir. Nitekim, bu işletmelerin 1952'de tüm tarımsal arazinin %16,6'sını işlerken, 1970'de %14,3'ünü işlemesi, yani ellerindeki toprağın pek az bir kısmını yitirmeleri (kuşkusuz, çoğunlukla, büyük toprak ağalarına), oysa bunların sayılarında, göreli olarak daha önemli sayılması gereken bir düşüşün olması, merkezileşme sürecinin etkinliğini açıklamaktadır. Bu arada, yoğunlaşmanın etkisi de hesaba katılırsa, zengin köylülüğün daha da güçlenmiş olduğu ifade edilebilir.

Ancak, toprakların meyil durumu, tarımsal girdilerinin görece azlığı, verim düşüklüğü, vb. dikkate alınarak, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ve hatta Orta Anadolu'nun bazı yöre-

TABLO : 17

Zengin Köylülerin Durumu

Yıl	Toplam tarımsal işletmelere oranı (%)	Toplam işlenen alana oranı (%)	Ortalama büyüklük (dönüm)
1952 (1)	4,2	16,6	354 (4)
1963 (2)	3,2	17,0	284 (5)
1970 (3)	2,6	14,3	253

(1) 1952 Sonbahar Anketi.

(2) Yasa, age.

(3) 1970 Tarım Sayımı (Kes.Son.)

(4) Aktan, Tuncer'den hesaplanmıştır.

(5) Aksöz, age.

lerinde zengin köylü çiftliklerinin sınırları 500 - 5000 olarak alınabilir. Bu durumda, zengin köylülerle kimi toprak ağaları aynı kategori içinde ifade edilmiş olacaktır. Fakat böylesi bir «genişletme», özellikle sözkonusu bölgeler için, zengin köylülerin durumunun daha gerçekçi bir şekilde izlenmesine olanak verebilir. Böylelikle Tablo: 18 elde edilir.

Zengin köylü işletmeleri, belirttiğimiz gibi, tarımsal girdilerden geniş olarak yararlanırlar. 1963 hesaplarına göre, toplam traktörlerin %32'sini (500 - 5000 dönüm sınırlaması kabul edilirse, %22'sini), kimyevi gübrelerin %32'sini (500 - 5000 dönüm sınırlaması kabul edilirse, %28'ini) bunlar kullanmaktadırlar.

e) Toprak ağaları

Bunlar, «... kapitalist ülkelerde —doğrudan doğruya ya da kiracı çiftçileri aracılığıyla— ücretli emeği ve civar küçük köylüsünü (ve çoğu kez de, orta köylülüğün bir kısmını) sistemli olarak sömüren, kendileri kol gücü kullanmayan ve esas olarak feodal bey-

TABLO : 18

500-5000 Dönüm Araziye Sahip İşletmelerin Durumu

Yıl	Toplam işletmelere oranı (%)	Toplam işlenen alana oranı (%)	Ortalama büyüklük (dönüm)
1970	0,46	8,6	854

Kaynak : 1970 Tarım Sayımı (Kes.Son.) ; gayri resmi verilerdir.

lerden (Rusya, Almanya ve Macaristan'da soylulardan, Fransa'da restore edilmiş senyörlerden, İngiltere'de lordlardan ve Amerika'-da eski köle - sahiplerinden) gelen, ya da zengin parababaları, yahut da bu iki sömürücü ve asalak kategorinin karışımı olan büyük toprak sahipleri»dir (Lenin, age, C. 31, s. 159).

Türkiye'de ağalık mekanizması, hem feodal, yarı - feodal kalıntıların özelliğini, hem de, en azından kısmen, kapitalist çiftçiliğin niteliklerini barındıran bir oluşum halindedir. Türkiye'deki kırsal kapitalistleşmenin özelliklerine uygun olarak, büyük toprak sahipleri ücretli işçi tutarak, makinalaşmayı geliştirerek, pazara daha çok yönelerek, vb. tarım kapitalisti, kır burjuvazisi haline gelmektedirler. Devrimci yöntemlerle sağlanmış olmayan kırsal çarpık kapitalizm, feodal ve yarı - feodal anlamdaki ağalık mekanizmasının pek çok tortusunun kapitalist büyük çiftçilik mekanizmasıyla —çok çeşitli biçimler altında— kaynaşmasına, çitişmesine yol açmıştır. Bundan ötürü Türkiye'deki (ve benzeri kapitalist ülkelerdeki) ağalık mekanizması hem feodal ve yarı - feodal ve hem de, kapitalist özellikleri içerebilir. Ancak tarihsel eğilim, dengenin kapitalist niteliklere doğru kaydığını ortaya koymaktadır.

Bir yandan, özellikle de Doğu ve Güneydoğu Anadolu yöresinde sözkonusu olan geri, kapitalizm - öncesi ilişkilerin kalıntıları, çözülme sürecinde olmakla birlikte, hâlâ belli bir direngenlik gösterebilmektedirler. Egemen çevrelerin, bu ilişkilerin kapitalizmle daha bir hızlı bütünleşmesi ve kapitalizmin kırsal alandaki gelişiminin hızlandırılması yolunda yaptıkları kısır girişimler dahi, bölgedeki büyük toprak ağalarının sert engelleriyle karşılaşmakta ve emekçi halkın tam desteğine de sahip olamadığı için, çıkmaza girmektedir.

Köy Envanter Etüdleri'ne göre, 67 ilde bulunan 35.640 köyün 265'i kişilere, 259'u ailelere, 210'u da sülalelere olmak üzere, toplam 734'ü kişi/aile/sülale'lere ait bulunmaktadır. Bu sayı, tüm köylerin %2,1'idir.

Öte yandan, büyük toprakları ellerinde bulunduran ağaların, yavaş da olsa, kapitalistleşmeye yöneldiği, kentte bazı «işlere» giriştiği, hatta kısmen hisse senedi, vb. sahibi olduğu da görülmektedir. Bunların takipçisi kuşaklar, bugünün ya da geleceğin (çoğu kez) kapitalist müteşebbisleridir.

Genel olarak, Türkiye'de toprak ağalarının arazileri olarak 500 dönümden büyük olan araziler gösterilir. Ancak **bazı yörelerde** 1000 dönümden, hatta 5000 dönümden büyük arazilerin ağaların toprağı olarak sayılması doğal karşılanmalıdır. Bu ölçülere göre, büyük toprak sahiplerine ait işletmelerin geçirdiği evrim, Tablo: 19'da gösterilmiştir.

TABLO : 19

500 Dönümden Fazla Toprağa Sahip Olan İşletmelerin Durumu

Yıl	İşletmelerin oranı			İşlenen alanın oranı			Ortalama büyüklük		
	500+	1000+	5000+	500+	1000+	5000+	500+	1000+	5000+
1952[1]	5,3[a]	4,3	—	24,8	14,7	—	1081[b]	2649	—
1963[2]	0,5	0,14	—	11	6,5	—	1201	—	—
1970[3]	0,47	0,07	0,01	11,2	5,4	2,6	1032	3200	9000

(1) Aktan, Tuncer, age.

(2) İ.Aksöz, age. 1000+ dönüme ait sayılar : Yasa, age.

(3) 1970 Tarım Sayımı (Kes. Son.)

(a) 1952 Sonbahar Anketi'ne göre bu sayı 1,5'dur.

(b) Aynı kaynağa dayanılarak, 1270 olarak hesaplanmıştır.

Bu tablodan, özellikle 1000 dönümden büyük olan işletmelerin yoğun bir merkezileşme ve yoğunlaşma sürecine girdiği söylenebilir. 1952'de toplam tarımsal işletmelerin %4,3'ü (yani 1000 dönümden fazla olanlar) toprağın %14,7'sine sahipken, 1970'de tarımsal işletmelerin yalnızca %0,07'si toprağın %5,4'üne sahiptir. Bu dönem içinde, sözkonusu işletmeler, ortalama 2.649 dönümden, ortalama 3.200 dönüme çıkmışlardır.

500 dönümden büyük olan işletmelerde ise, 1963 verilerine göre, toplamın %0,5'ini bulan bu işletmeler, toprağın %11'ini ellerinde tutmaktadırlar. 1970 yılında bu oranlar, sırasıyla, %0,47 ve %11,2 olmuştur. Açık olan şey, 500 dönümden fazla olan işletmelerin oranının (çok az da olsa) azaldığı (%0,5'den %0,47'ye), ellerindeki toprakların ise arttığıdır. Her durumda, şu tez ileri sürülebilir: Gerek 500 dönümden fazla olan arazilere, gerekse (ve çok daha net olarak) 1000 dönümden fazla olan arazilere sahip işletmeler, oran bakımından azalmak eğiliminde, ellerinde tuttukları toprağı ise genişletmek eğilimindedirler. Bu kategorilere dahil işletmelere «aşağıdan» geçişler hemen hemen donmuştur; bu doğrultuda dikey bir (sınıfsal) hareketlilik gözlenmemektedir.

Son olarak önemle belirtmek gerekir ki, bu kategorideki çiftliklerin tümünü (sözün tam anlamıyla) «toprak ağası» saymak hatalı olacaktır. Bu kategoride, büyük kapitalist çiftçiler de yer almaktadır. Ve bunlar, birçok bakımdan farklı bir konumdadırlar. «Başka deyişle, her büyük toprak sahibini, feodal kalıntılara dayalı ilişkiler içinde bulunan 'ağa' olarak nitelendirmemelidir. Bu nedenle, doğu ve güneydoğu illerindeki büyük işletmeleri

batıdaki modernleşmiş, kapitalist işletmelerden ayırt etmek gereklidir» (Geray, age.). Fakat sınıfsal çıkarları açısından, farklı yöntemlerle olsa da, işçi sınıfını, emekçileri sömürmeleri bakımından bunları aynı kategori içinde sınıflandırmak zorunlu gözükmektedir. Bu bakımdan, bunları, «barikatın öte yanında» saymak gerekir.

3. KIRSAL ALANDA SINIF SAVAŞIMI

Ülkedeki genel sınıf savaşımının kızışmasına paralel olarak, kırsal alandaki sınıfsal çelişkiler de keskinleşmekte ve bu süreç bütün hızıyla sürüp gitmektedir. Ancak, kırsal alandaki sınıfsal çelişkiler, sanayi kesimindeki çelişkilerden çok daha karmaşıktır ve genellikle farklı biçimlerde ve farklı hızlarda gelişmektedir. Örneğin tarımdaki yoksullaşma, mutlak anlamıyla, sanayi kesimindeki kadar, bir proleter - burjuva kutuplaşmasıyla sınırlanmamıştır. «Mutlak anlamıyla mülksüz bir tarım emekçisi nadirdir, çünkü tarımdaki kırsal ekonomi, tam anlamıyla, ev ekonomisiyle bağlantılıdır. Bütün ücretli tarım işçileri kategorileri, toprak sahibidirler ya da bunu kiralamışlardır. Küçük üretim çok büyük ölçüde ortadan kalktığı zaman, **büyük toprak sahipleri, toprak satışıyla ya da kiralayarak, onu güçlendirmeye ya da canlandırmaya çalışırlar.**» (Lenin, age, C. 4, s. 136). Gerçekten de, tarımda, tam anlamıyla proleterleşmiş (toprak dahil, bütün üretim araçlarından kopmuş) işçilerin oranı, sanayide olduğundan daha düşüktür. Tarım işçisi olarak çalışanların önemli bir kısmı (yaklaşık %62'si) az da olsa bir toprak parçasına sahiptirler (0 - 30 dönüm). Bu durum; ekonomik olguların, bazen, politik olgular halinde gelişmesini frenleyebilir. Ayrıca, «tarımın en güçlü, en enerjik ve en bilgili işçilerinin endüstriye kayması» (Lenin, age, C. 4, s. 152), politik bilincin kökleşmesini yavaşlatıcı yönde etki yapmaktadır. Kapitalist dünyada köylülüğün geniş kitleleri çoğunca dağınık, örgütsüz durumdadırlar.

Tarımsal istatistikler, çoğunlukla yanlış, tutarsız, çelişkili olduğu gibi, yoğunlaşma olgusunun gözden uzak tutulması halinde, yanlışlara da yol açabilmektedirler. Örneğin, zengin köylü işletmelerinin ellerindeki toprakların %16,6'dan (1952) %14,3'e (1970) düşmesi, bu işletmelerin zayıfladığı şeklinde değil, tersine, yoğunlaşma (estansif tarım) yoluyla, daha da güçlendikleri şeklinde yorumlanmalıdır. Gerçekten de, zengin köylü çiftliklerinin önemli bir yer tuttuğu Ege Bölgesi'nde 1933'de 313 traktör var ve hiç biçerdöğer yokken, 1973'de aynı yörede, 34.338 traktör ve 351 biçerdöver vardır. Ülkede kullanılan tüm yapay gübrenin %50,6'sını bu bölge ile Çukurova yöresi kullanmaktadır (Tarım İstatistikleri 1928-36 ve, İ. Arel, T. Cemal, «Türkiye 1975», **Cumhuriyet**

4.6.75). Yine aynı şekilde, 200 dönümden büyük olan işletmeler (zengin köylü ve toprak ağası işletmeleri), tüm buğday üreticilerinin ancak %3'ü olduğu halde, tüm buğday ekim alanının %31'ne sahip bulunmakta ve yılda pazarlanan tüm buğdayın da %41'ni üretmektedirler. (**Cumhuriyet**, 14.6.1975). Bu olgular, zengin köylülerin, entansif tarım yoluyla daha da güçlendiklerini ortaya koymaktadır.

Nihayet, tarımsal yaşamımızda etkin bir yeri olan toprak ağalığının çok yanlı işlevleri üzerinde de durmak gerekir. Prusya tarzı kapitalistleşme yöntemine uygun olarak burjuvalaşan toprak ağaları, köylülükle ilişkilerini yeni biçimlerde, ama kendi ayrıcalıklı konumlarını koruyup, güçlendirerek geliştirmektedirler. Bu ayrıcalıkları, salt ekonomik ayrıcalıklar değildir. «Ağaların köylü üzerinde etkin olmasında salt ekonomik gücün payını aramak yanlıştır. Belirgin ekonomik gücü pekiştiren işlevsel durumdan da söz edilmelidir» (İ. Yasa, age.). Bu bakımdan, giderek burjuvalaşan toprak ağaları eski «saygın», pederşahi konumlarını da yitirmemeye çabalamaktadırlar. İpotek, vb. zorunluluğu, bürokratik işlemlerin bıktırıcılığı, rüşvet, vb. nedeniyle borç parayı bankalardan sağlayamayan küçük ve orta köylülere, tefecilik koşullarıyla kredi sağlamakta, onların devletle ve devlet yetkilileriyle olan ilişkilerini düzenlemekte, köylünün durumunun daha bir kötü olduğu yıllarda onun ürününü daha tarladayken, yok pahasına kapatmaktadırlar. Köylü ile bu şekilde ilişkiler kuran ağaların gerçek niteliğinin anlaşılabilmesi farklı etmenlere bağlı olmakla birlikte, her zaman kolay olmamaktadır. Ayrıca, angarya, vb. feodal kalıntısı işlevlerin de belirli ölçüde olumsuz etkileri vardır.

Kısacası, tarımsal yapıdaki ekonomik ve sosyal dengesizliğin bilincine varma, köylülük açısından, genellikle, sanayideki gelişmelerin daima gerisinde kalmaktadır.

Bu durum, özellikle tarım proletaryasına, tarım işçilerine özel görevler yüklemektedir. Genel proletaryanın ayrılmaz bir müfrezesi olan tarıma proletaryası, partisinin öncülüğü altında, bu gelişimi hızlandırmak, yönlendirmek ve buna öncülük etmek görevleriyle karşıkarşıyadır. Sömürüyü, baskıyı tümüyle ortadan kaldırmayı amaçlayan, bu yolda savaşan işçi sınıfı ve partisi, kırsal alandaki sömürü ve baskıya karşı savaşımı örgütlemeksizin, buna öncülük yapmaksızın edemez.

Öte yandan, köylülüğün genel demokratik istemleri de işçi sınıfının başını çektiği demokrasi savaşımının, ileri demokratik bir düzen savaşımının genel programıyla uyuşma halindedir. Bu açıdan, yoksul, küçük ve orta köylülerin geniş kesimlerinin zengin

köylülüğe ve özellikle toprak ağalarına karşı savaşımı, işçi sınıfının, işçi sınıfı partisinin haklı desteğini kazanır ve parti, örgütleri aracılığıyla bu savaşıma öncülük eder.

Genel olarak proletaryanın, özel olarak da kırsal proletaryanın, gerek acil (ileri demokratik) erekler, gerekse uzun erimli (sosyalist) erekler uğruna savaşımında tüm halka ve bu arada köylülüğe öncülük etmesi kaçınılmazdır. Ancak, özellikle demokratik istemlerin gerçekleştirilmesi için yürütülen savaşımda, çeşitli gerekçeler (proletaryanın sayısal azlığı, bu istemlerin doğrudan «sosyalist» istemler olmayışı, vb.) göstererek, proletaryanın değil de, köylülüğün öncülüğünü öneren tezlerle karşılaşılmaktadır. Bu, başlıbaşına ayrı bir yazı konusu olabileceği için, burada ayrıntılarıyla bunun üzerinde durmayacak, ancak, doğru bir gözleme işaret ederek geçeceğiz: «Köylüler, dünya devrim sürecinde, dünya sosyalizminin, uluslararası işçi sınıfının ve ulusal kurtuluş hareketinin yanısıra başlıbaşına bir devrim kolu oluşturmuyor, genellikle ya devrimci güçlerin yönetimi altında, ya da burjuvazinin yönetiminde eylem gösteriyorlar» («Köylüler Sosyal Değişimler Savaşımında», Yeniçağ, Aralık 1976).

Demokratik istemler için köylülüğün yürüttüğü savaşım, tam anlamıyla kitlesel bir savaşımdır. Kırsal alandaki ailelerin %97'sinin bir safta, %3'nin de diğer safta yer aldığı bir savaşım sözkonusudur. Bu savaşımın sonucunda, topraksız ve az topraklı köylülere toprak verilmesi; elverişli koşullarla tarım aletleri, gübre, kredi, tohumluk ve teknik bilgi sağlanması; devlete, ağalara, tefecilere, tarım tekellerine olan borçlarının silinmesi; köyde demokratik bir yönetimin kurulması; kooperatifçiliğin doğru bir çizgi üzerinde geliştirilmesi; köysel zanaatların geliştirilmesi; vb. gerçekleştirilir. Bu olumlu atılımlar, kapitalizmi tümüyle ortadan kaldırmamakla birlikte, gelişimini sınırlandıracak, denetim altına alacak ve (genel gelişime uygun olarak) sosyalist bir düzenin kurulması yollarını açacaktır.

Demokratik bir toprak ve tarım reformunun uygulanması, kırsal nüfusun %97'sinin, en azından buna yakın bir kısmının eylem birliğiyle gerçekleştirilebilir. 1973 yılı Köyişleri Bakanlığı'nın verilerine göre, büyük toprak ve çiftlik sahiplerinin sayısının 350 olması, böylesi bir eylem birliğinin olanaklarının maddi bakımdan var olduğunu göstermektedir. Böylesi bir eylem birliği, yoksul ve küçük köylülerin ve bir kısım orta köylülerin, çeşitli kırsal demokratik örgütlerde birleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu örgütlemeyi başarmada, işçi sınıfına ve onun partisine, bu partinin kırsal alandaki örgütlerine büyük görevler düşmektedir. Ancak böylesi bir örgütlenmeyle, geniş yığınların seferber edilmesi mümkün olacaktır.

«Türkiye'de Demokratik Haklar İçin Savaşım»

Struggle for Democratic Rights in Turkey

M. Halil Ataman

Dünya Barış Konseyi'nin organı «New Perspectives» dergisinin Mart 1977 sayısında «Türkiye'de Demokratik Haklar İçin Savaşım» başlıklı bir yazı yayınlanmıştır. Yazıda genel olarak Helsinki Sonuç Belgesi karşısında Türkiye'nin durumu ele alınmakta, ulusal gelirine oranla NATO ülkeleri arasında en yüksek askeri harcamaları Türkiye'nin yaptığı belirtilmekte, Kıbrıs ve Ege sorunlarına değinilmektedir.

Yazıda Türkiye'de barış hareketinin güçlendiği, gösteri ve yürüyüşlerde binlerce kişinin «savaşsız ve sömürüsüz bir dünya» özlemini dile getirdiği, Yeni Stockholm Çağrısı'na binlerce imza toplandığı, 1 Eylül 1976'da üç büyük kentte düzenlenen Uluslararası Barış Günü törenlerine 30 bin kişinin katıldığı yazılmaktadır.

Türkiye'deki tüm ilerici ve yurtsever güçlerin somut istemlerinin sayıldığı yazıda, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü önündeki tüm engellerin kaldırılması, Türkiye Komünist Partisi'nin yasal çalışma hakkına kavuşması çağrısı yapılmaktadır.

BARIŞ DERNEĞİNİN ÇALIŞMALARI

3 Nisan 1977'de kurulan Barış Derneği'nin, türkçe «BARIŞ HABERLERİ» ve ingilizce «PEACE NEWS» adlı organları yayınlanmaya başlamıştır.

Ayrıca Barış Derneği, «Dünya Barış Günü» olan 1 Eylül'ü kitlesel olarak kutlama hazırlıklarına başlamıştır.

——— «•» ———

Türkiye'de Ücretler ve Sömürü

Ayhan YILMAZ

40 bin DİSK - Maden İş üyesinin MESS'e karşı dev bir grev sürdürdükleri şu günlerde ücretler konusu daha bir önem kazanıyor. MESS yöneticileri ücretlerin çok yüksek olduğunu ileri sürerek işçilerin geçen yıllardaki kazanımlarını bile ellerinden almak istiyorlar. Ücretlerin çok hızlı yükseldiğini, bunun da enflasyona neden olduğunu ileri sürüyorlar ve bunu kanıtlamak için bir sürü rakamlar veriyorlar. Karalama kampanyalarını sözde «bilimsel» temele dayandırıyorlar. Bu konuda geleneksel burjuva iktisadı yardımlarına koşuyor.

Yalnızca sayılarla uğraşan, toplumsal ilişkileri ve sınıf savaşımını gözönüne almaktan dikkatle kaçınan burjuva iktisadıyla aynı kefeye düşmemek için konuyu daha değişik bir yaklaşımla ele almamız gerekir. Günümüzden yüz yıl önce Engels bu konuda şunları söylüyordu :

> «Marks, ücretleri belirleyen yasaların çok karmaşık olduğunu, koşullara göre bazen birinin, bazen diğerinin egemen olduğunu ve bu yüzden hiç bir şekilde kesin olmadıklarını, tersine son derece elastik olduklarını ve konunun hiç bir şekilde birkaç kelime ile geçiştirilemeyeceğini **Kapital**'de detaylı olarak gösterdi.» (**Seçme Mektuplar**, S. 274)

*
* *

Kapitalist toplumda, işçinin ücretini belirleyen temel etken, işçinin kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayacak geçim araçlarının değeridir. Ücretlerdeki her artış, geçim koşullarında bir iyileşme anlamına gelmez. Eğer geçim araçlarının fiyatları ücretlerden daha hızlı artıyorsa, gerçek ücretler düşüyor, demektir. Ancak bunun tersi bir durumda gerçek ücret artışlarından söz edilebilir. Örneğin Türkiye'de 1963 ve 1976 yılları arasında, parasal ücretlerde % 500 oranındaki bir artış, gerçek ücretlere ancak % 75 olarak yansımıştır.

Ücretler ve fiyatlar arasındaki ilişki **Ürün**'ün 34. sayısında geniş olarak gösterilmişti. Burada değineceğimiz konu ise gerçek ücretlerdeki artışın işçi sınıfının sömürü koşullarında bir değişiklik yaratıp yaratmadığıdır.

Gerçek ücretlerdeki artış işçilere ne getirmektedir? Örneğin 1963 yılında aldığı ücretin tümü ile geçim araçları satın almak zorunda olan bir işçi, 1977 yılında gerçek ücretinde, yani satın alma gücünde % 75'lik bir artış olduğu zaman değişen şey ne olmuştur? Oturduğu evin sahibi olabilmiş midir? Aylığının yarısını

kiraya ayırmaktan kurtulabilmiş midir? Veya geleceğini güven altına almak için bir miktar para biriktirebilmekte midir? Durum, bütün bunların tersini gösteriyor. 1963 yılında ücretinin tümünü gerekli geçim araçlarına harcayan bir işçi, 1977'de, % 75'lik gerçek bir artışa rağmen yine hiç bir şey biriktirememekte, yine ücretinin tümünü geçim araçlarına harcamaktadır. Yani, işçi yine, ancak kendisinin ve ailesinin asgari geçimini sağlayabilmektedir. Değişen şeyin ne olduğu konusunda Karl Marks şunları söylüyor :

> «Ancak kapitalist üretim biçiminin ortadan kaldırılmasıyla iş gününün uzunluğu, gerekli emek süresine indirgenebilir. Ama bu durumda (Kapitalizmde) bile bu süre sınırlarını genişletecektir. Bunun nedeni bir yandan gerekli yaşama araçları kavramının büyük ölçüde genişlemesi, işçinin tamamen farklı bir hayat düzeyine ulaşma çabasıdır. Öte yandan bunun nedeni, şimdi artı - emek sayılanın daha sonra gerekli emek sayılmasıdır.» (**Kapital**, C. 1, S. 558)

Kapitalist toplumda iş günü, emekçinin ücretini karşılayacak miktarda değer yaratmak için harcadığı gerekli emek zamanı ve sermayedarın el koyduğu artı - değeri yarattığı artı - emek zamanı olarak ikiye bölündüğüne göre, toplumsal üretim geliştikçe bu iki emek zamanının birbirlerine oranı da değişecektir. Ama işçi, 1963 yılında da, 1976 yılında da, kapitalizm ortadan kalkana kadar da, ücretinin tümünü gerekli yaşama araçlarına harcamaktan kurtulamayacaktır. Ancak, satın alınması gerekli olan yaşama araçları miktarı günden güne artacaktır. Örneğin, 1963 yılında, elde edilmesi aşırı lüks sayılan televizyon, şimdi gerekli yaşama araçları arasına girmektedir. Artık, emekçinin televizyon almak için çalıştığı süre gerekli emek süresine ait olmaktadır. Bütün bunlar, 1963 yılından bu yana, emekçiler hesabına değişen tek şeyin gerekli yaşama araçları miktarındaki % 75'lik bir artıştan başka bir şey olmadığını ortaya koymaktadır.

Öte yandan, Karl Marks'ın yüz yıl önce söyledikleri gerçekleşmiş, dünyanın bir bölümünde yaşayan emekçiler için iş günü ikiye bölünür olmaktan çıkmış ve gerekli iş zamanıyla çakışmıştır. Sosyalist ülkelerde, emekçilerin artı - emek zamanı harcamaları söz konusu değildir. Çünkü kendi emeklerine el koyacak sınıfları ortadan kaldırmışlardır.

Bazı burjuva iktisatçıları, sosyalist ülkelerdeki emekçilerin de sömürüldüğünü, yarattıkları değerin ancak küçük bir bölümünü ücret olarak aldıklarını, dolayısı ile artı - değer sömürüsünün onlar için de geçerli olduğunu ve sömürücünün devlet olduğunu ileri sürmektedirler. Bütün bunların, marksist sözcük-

lerle kafa bulandırmaktan başka bir anlamı yoktur. Çünkü sosyalist ülkelerde sömürgen sınıflar ortadan kalkmıştır. Emekçilerin artı - değer yarattıkları, artı - emek zamanı harcadıkları doğru değildir. Çünkü, kapitalist ülkelerdeki emekçiler, nasıl gerekli emek zamanında ürettikleri ücretlerinin bir kısmını, kışlık yakacak, giyim, vb. için bir kenara ayırıyorlarsa, sosyalist ülkelerdeki emekçiler de tüm çalışma sürelerinde yarattıkları değerin bir kısmını kendi ekonomilerinin daha da iyileştirilmesi, kendi iktidarlarının emperyalist saldırganlara karşı savunulması için bir kenara ayırmaktadırlar. Sosyalist ülke emekçileri için artı - emek zamanı söz konusu değildir. İşte, bu yüzden, üretici güçlerin hızla gelişmesine paralel olarak iş gününün sınırları giderek daralmaktadır. Örneğin Sovyetler Birliği'nde, işçilerin sürekli gelişen yaşama ve iş koşulları yanında, maden iş kolunda iş günü 6 saate inmiştir.

*
* *

Kapitalist üretimde sermaye sınıfının işçi sınıfından daha fazla artı - değer elde edebilmek için baş vurabileceği belli başlı iki yol vardır. Birincisi, iş gününün uzatılması yolu ile emekçinin daha fazla değer yaratıp, daha fazla artı - değer üretmesini sağlamaktır. Bu yoldan yaratılan artı - değere mutlak artı - değer diyoruz. İkincisi ise, iş günü sabit kalmak şartı ile emekçinin ücretini karşılayan değeri daha kısa bir zamanda üretmesini sağlamak ve böylelikle artı - değer üretilen zamanı uzatmaktır. Bu yoldan üretilen artı - değere ise nisbi artı - değer diyoruz.

Türkiye'de sermaye sahiplerinin el koydukları artı - değer miktarını artırmak için 1950'lere kadar baş vurdukları başlıca yol mutlak artı - değer sömürüsüydü. Türkiye'de 1936 yılına dek bir iş yasasının çıkarılmayışı, 1936 yılında çıkarılan yasanın işlerliğe kavuşturulmaması ve II. Dünya Savaşı yıllarındaki «milli çıkarlar» teranesi sermaye sahiplerinin iş gününü istedikleri kadar uzatmalarını ve böylelikle kolayca mutlak artı - değer sömürüsü yapabilmelerini sağladı. 8 saatlik iş gününün yasalaşması ve işçi sınıfının bu yasaya ardıcıl biçimde sahip çıkması sonucunda sermaye sınıfı giderek bu yola baş vuramaz oldu. Ancak, günümüzde, mutlak artı - değer sömürüsü sorunu tekrar gündeme gelmiştir. İşçi sınıfımız ücret artışı talepleri yanında, çalışma haftasının 40 saate indirilmesi için de sendikal savaşım vermektedir.

Türkiye'de 1960'lardan bu yana gözlenen olgu ise nisbi artı - değer sömürüsünün ön plana çıkmış olmasıdır. Bu tür sömürünün artırılmasının başlıca iki yolu vardır; İlki, emek yoğunluğunun artması, ikincisi ise emek üretkenliğinin artması. Emekçinin iş süresi içinde daha fazla çalıştırılması yoluyla emek yoğunlu-

ğunun artırılması ve böylelikle nisbi artı - değerin artırılması, sermaye sahipleri tarafından öteden beri kullanılan bir yöntemdir. Özellikle, sendikal hakların çok kısıtlı olduğu ve geri bir kapitalizmin hüküm sürdüğü, üretim araçlarının gelişmesinin emperyalist sermaye tarafından sürekli engellendiği ülkemizde bu yöntem alabildiğine yaygındır. Ancak, emek yoğunluğunun artması geniş ölçüde emek üretkenliğinin artmasına bağlıdır. Belirleyici olan üretkenlik artışıdır.

Emeğin üretkenliğinin artmasından kast edilen üretim teknolojisindeki ilerlemedir. Bir işçinin 8 saatlik iş gününün 4 saatinde kendisi için, geri kalan 4 saatinde işveren için çalıştığını varsayalım. İşçi, eskiden 4 saat içinde ürettiği değeri, şimdi modern bir makinayla 3 saatte üretebiliyorsa, emeğinin üretkenliği artmış demektir. İşveren, yeni makina getirdim diye işçinin ücretini artırmayacağına göre, işçi bundan böyle 8 saatlik iş gününün 3 saatini kendisi için, 5 saatini ise işveren için çalışacaktır. Dolayısı ile eskisinden daha fazla sömürülecektir. Üretim yöntemindeki bir gelişmeyle nisbi artı - değer sömürüsü artırılmış olacaktır.

Bütün üretim dalları göz önüne alındığında, Türkiye'de 1963 - 1976 yılları arasında % 100 oranında bir üretkenlik artışı olduğu gözlenmektedir. Yani, bu süre içinde, Türkiye'de emeğin üretkenliği ortalama iki kat artmıştır. Aynı süre içinde gerçek ücretler % 75'lik bir artış gösterdiğine göre, artı - değer sömürüsünün % 25 oranında arttığını ve bunun da başlıca nisbi artı - değerdeki artışla sağlandığını söylemek mümkündür. Görüldüğü gibi, gerçek ücretlerde mutlak bir artış olsa bile, bu hiç bir zaman işçi sınıfının, kapitalist toplum içindeki görece konumunun iyileştiği anlamına gelmez. Eğer, sömürücü sınıfların konumları daha hızlı iyileşiyorsa, işçi sınıfının konumu kötüleşiyor demektir.

Sömürü oranının artmakta oluşunun bir başka göstergesi de, işçi sınıfımızın her geçen yıl sayısal olarak büyümesine rağmen toplam üretimden aldığı payın giderek düşmesidir. Örneğin, 1963 - 1971 yılları arasında, ücretlilerin çalışan nüfus içindeki oranı %74 arttığı halde toplam ücret gelirleri ancak % 55 artmıştır. Emek üretkenliğindeki artışlar hiç de işverenlerin ileri sürdükleri gibi işçileri ilgilendirmiyor değildir. Kapitalist toplumda, emek üretkenliğindeki her artış artan sömürü demektir, işçi sınıfımızın toplam toplumsal zenginlikten aldığı payın düşmesi demektir.

Emek üretkenliğinin artışı, farklı üretim kollarında farklı hızlarda olur. Her ne kadar emeğin üretkenliği arttıkça sömürü oranı da artmaktaysa da, bundan, emek üretkenliğinin yüksek olduğu dallarda ücretlerin düşük olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Veya Karl Marks'ın söylediği gibi, «... ücretlerin emeğin üretkenliği ile ters orantılı olduğu düşünülmemelidir. Emeğin üretkenliğinin yük-

sek olduğu yerlerde, ücretler de yüksektir.» (**Artı - Değer Teorileri, Cilt: II, S. 17**)

Gerçekten de, farklı üretim dalları gözönüne alındığında, üretkenlik artışlarının büyük farklar gösterdiği gözlenir. Örneğin 1963-1976 yılları arasında üretkenlik artışları madeni eşya kolunda % 370 ve petro - kimya kolunda % 200 gibi oranlarla genel ortalamanın çok üstüne çıkarken, gıda kolu % 58 ve metal üretim kolu % 47 oranlarıyla ortalamanın altında kalmışlardır. Üretkenlik artışlarının en yüksek olduğu üretim kolları aynı zamanda ücret artışlarının en yüksek olduğu üretim kollarıdır da. Ancak bundan, daha fazla kâr eden sermayedarların işçilere gönüllü olarak daha fazla ücret verdikleri sonucu çıkarılmamalıdır. Günümüzde, teknolojik gelişmenin belli başlı sonuçlarından biri de üretimin yoğunlaşması ve gittikçe daha fazla sayıda işçiyi biraraya getirmesidir. Bu yüzden teknolojinin daha hızlı yenileştiği üretim kollarında işçi sınıfımız daha iyi örgütlenmekte ve güçlü bir sendikal savaşımla ücret artışları sağlayabilmektedir. **Ama sonuç olarak ücret artışları, yine de üretkenlik artışlarının gerisinde kalmakta ve sömürü oranı artmaktadır.**

***

Çok iyi bilindiği gibi, kapitalizmde, sömürü oranı yalnızca teknolojik ilerleme yoluyla artırılmamaktadır. Tek amaçları daha fazla kâr olan sömürgen sınıflar gerektiğinde kendi demokrasilerini bile ayaklar altına alarak işçi sınıfının sendikal ve politik hareketini bastırmaya çalışırlar. Türkiye'de bunun bir örneğini «12 Mart Ara Rejimi» sırasında gördük. Diğer yıllarda sürekli ve düzenli bir artış gösteren gerçek ücretler 1972 ve 1973 yıllarında önemli bir düşüş göstermiştir. Sömürgen sınıfların «normal» zamanlarda bile kârlarını sürekli olarak artırabildiklerini düşünecek olursak bu tür «ara rejim»lerin veya faşizmin, kâr oranlarını, yani sömürüyü ne denli artırabileceği ortaya çıkar. Bütün bunlar, işçi sınıfımızın ekonomik savaşımının politik savaşımıyla nasıl iç içe geçtiğini ve geçmesi gerektiğini gösteren tarihi olgulardır.

İşçi sınıfımızın ekonomik savaşımını yakından ilgilendiren bir konu henüz sendikal birliğini sağlayamamış oluşudur. Üretkenlik artışlarının farklı olduğu üretim kollarında olduğu kadar, kamu kuruluşları ve özel kuruluşlar arasında da ücret farkları vardır. Türkiye'de 1963 yılından bu yana her yıl, kamu kesiminde çalışan işçilerin ücretleri özel kesimde çalışanlardan daha hızlı artmıştır. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri, özel kesim işverenlerinin işçi dolaşımını hızlandırmaları, böylelikle işçilerin büyük bir bölümünü taban ücretle çalıştırmaları ve kıdem tazminatı, vb. gibi ödentilerden kaçınmalarıdır. Diğer bir neden de daha çok kamu

kesiminde örgütlenmiş olan TÜRK - İŞ'in tabanını kaybetmesini engellemektir. Bu kesimde işveren durumunda olan devlet, işçi aristokrasisi yaratmak ve sarı sendikacılığın çöküşünü geciktirmek için ücret düzeyini her zaman DİSK'in sağladığı ücret artışlarının üstünde tutma politikası gütmektedir. Bu nedenle, işçi sınıfımızın tek sendikal ve sınıf örgütü DİSK'in kopara kopara elde ettiği ekonomik kazanımlar, henüz kendi içinde örgütlenmemiş olan işçilerin yaşam düzeyinin yükselmesindeki başlıca etkendir.

İşçi sınıfımızın ekonomik savaşımı açısından önemli olan bir başka konu ise, diğer emekçi sınıf ve tabakaların durumudur.

1 — İşsizlik. Ülkemizde işsizlik oranının çok yüksek oluşu ücretler üzerinde ters bir baskı yaratmaktadır.

2 — Tarım emekçilerinin ağır sömürü koşulları ve buna karşı örgütlenmelerinde ortaya çıkan zorluk. Bunun yanında tarımsal üretimin makinalaşması büyük miktarda işgücünü gereksiz kılmakta ve bu da yedek sanayi ordusunu sürekli büyütmektedir.

3 — Grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkından yoksun geniş memur ve teknik eleman kitlesinin genel ücret düzeyindeki düşüklük.

4 — Küçük üretici, esnaf ve zanaatkarların gelir düzeyinin giderek düşmesi.

İşçi sınıfımızın örgütlü kesiminin yaşama koşullarının yukarıda özetlenen diğer emekçi tabakalarından daha hızlı iyileştiği bir gerçektir. Egemen sınıflar buna dayanarak, işçi sınıfımızın bileğinin gücüyle elde ettiği kazanımları çok ve aşırı gibi göstererek, emekçi sınıfların birliğini parçalamaya çalışmaktadırlar. Ama tarihin akışı, bunun boş bir çaba olduğunu ortaya koymaktadır. Ekonomik durumlarını düzeltmek için gerekli olan koşullardan yoksun bulunan emekçi tabakaları, giderek kendi kurtuluşlarının işçi sınıfının örgütlü mücadelesiyle gerçekleşebileceğini kavramakta ve bu yolda saf tutmaktadırlar.

MAOİZM, ANTİ - KOMÜNİZMİN YENİ TÜRÜ VE ANTİ - SOVYETİZMİN EN AZGIN ÇIĞIRTKANIDIR. MAOİZME KARŞI SAVAŞ, AMERİKAN EMPERYALİZMİNE, İŞBİRLİKÇİ BURJUVAZİYE VE FAŞİZME KARŞI SAVAŞTAN AYRILAMAZ!

BÜYÜK SOSYALİST EKİM DEVRİMİ'NİN 60. YILI

«Literaturnaya Gazeta» muhabiri Vladimir Aleksandrov'un, Sovyet Sendikaları Merkez Konseyi Sekreteri Aleksandra BIRYUKOVA ile «SSCB'de Kişi Hakları» konusunda yaptığı röportaj (SOCIALISM - Theory And Practice, Aralık 1976)

Çalışma hakkı olmadan özgürlükler de olmaz

Tarih inandırıcı bir biçimde göstermiştir ki, biçimsel özgürlükler, bunların kullanılma olanağı yoksa ve toplum, insanın insan tarafından sömürüsü ile toplumsal eşitsizlikten kurtulmuş değilse, bir aldatmacadan öte bir şey değildir. Gerçek özgürlük, ancak her bir yurttaş çalışma, dinlenme, eğitim ve yaşlılıkta güvenlik gibi temel haklardan ve kendi kişiliğini tam olarak geliştirme hakkından adamakıllı yararlanabildiği zaman vardır. Bu koşullar yalnızca sosyalizmde meydana gelebilir.

Çalışma hakkı hiç kuşkusuz tüm toplumsal hakların en önemlisidir. Sosyalizmde bireyin çalışma hakkı bir gerçektir. Bu hak yalnız ilan olunmakla kalmamıştır, güvencelenmiştir de. Lütfen bize bu hakkın Sovyet toplumunda nasıl sağlandığını anlatabilir misiniz?

Kısa yanıt, bunun sahip bulunduğumuz herşeyle sağlanmakta olduğudur. Bizim tüm yaşam tarzımız sağlar bunu. Bu, üretim araçlarının sosyalist mülkiyetini, ne bunalım ne de çöküntü tanıyan ulusal ekonomimizin sosyalist yapısını ve emek isteminde sürekli bir artışa yol açan üretici güçlerin düzenli gelişimini anlatır. Bu yolla, çalışabilir tüm nüfus için tam istihdam güvencelenmiştir, yaşam güvenliklidir ve her bir kişi geleceği konusunda güvenlidir. «Boş yerler... boş yerler...» Hemen hemen tüm fabrikaların kapısında boş işleri belirten uzun listeleri görebilirsiniz. Biz Sovyet yurttaşları pek çok yıldır işsizlik nedir görmedik ve bundan sonra

da hiç bir zaman işsizler kuyruğuna girmeyeceğimizden güvenliyiz.

Eminim ki, bir çok genç okuyucu şunu soracaktır: «Sovyet iktidarı sırasında bir zamanlar işsizlik nasıl olabilmişti?»

Evet işsizlik vardı, ama bunun sorumlusu hiç de Sovyet iktidarı değildi. Sovyet ekonomisindeki ağır hasar ve doğal olarak işsizlik, genç Sovyet Cumhuriyeti'nin göğüslemek zorunda kaldığı İç Savaş ile yabancı müdahalesinin sıkıntılarının sonucuydu. Yaralarımızı sarmamız, ekonomiyi yeniden inşa etmemiz ve üretim ilişkilerini yeni baştan yapılandırabilmemiz birçok yıl aldı. 1926 nüfus sayımında, son olarak bir milyon kişi işsiz kayıtlarına geçmişti. Üç yıl sonra birinci beş - yıllık plan uygulamaya kondu ve 1930'da SSCB'de iş değiştirmeleri sonsuza dek kapandı. Daha sonra 1936'da, genel olarak tüm Sovyet yurttaşlarının çalışma hakkı SSCB Anayasası'nda somutlaştırılınca yasal güce kavuşturuldu. Her yurttaşın çalışma hakkı, emeğinin, yapılan işin miktar ve niteliğine göre değerlendirilmesiyle birlikte güvencelenmişti.

Biz şimdi bugüne dönelim. SSCB'de, hem ülkenin farklı bölgeleri arasında hem de her bölgenin sınırları içinde iş kaynaklarının planlı bir dağılımı vardır. İşletmelerde okul mezunlarına iş ayrılabilir ve istihdam koşulu, başka bölgelere emek aktarımını öngören sözleşmeler yoluyla da sağlanabilir. Yine çalışmayı güvence altına almanın bir başka yolu da, eldeki işgücü hesaplanarak işletmeler kurmaktır. Sovyet cumhuriyetlerinde emek kaynaklarının kullanımından sorumlu devlet komiteleri oluşturulmuştur ve tüm illerde, bölgelerde ve kasabalarda benzeri daireler bulunmaktadır. Bu temsilcilikler işgücünün toptan kullanımı ve planlı dağılımı ile sorumludurlar. Bunların faaliyeti de yine Sovyet yurttaşına çalışma hakkı sağlamanın bir öteki aracıdır.

Politik ve ekonomik güvencelerden söz ettiniz. Yasal güvenceler hakkında da lütfen bazı şeyler söyler misiniz?

Tüm yurttaşların çalışma hakkı yasa tarafından titizlikle korunmaktadır. Bu, SSCB Yüce Sovyeti'nce onaylanan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği ve Birlik Cumhuriyetleri'nin Çalışma Yasası Esasları'nda açıkça tanımlanmıştır. İstihdam koşullarına ilişkin bu ulus çapındaki yasa, Sovyet Sendikaları Merkez Konseyi'nin girişkenliği ve katılması ile hazırlandı.

Sovyet yasaları, bir yurttaşın çalışma hakkına, cins, ırk, milliyet, dinsel inanç ya da toplumsal kökeninden dolayı herhangi bir tecavüzde bulunulmasını yasaklar. Buradan, tüm toplum üyelerinin —erkek - kadın, genç - yaşlı— çalışma ve yaratma yeteneklerini geliştirme hakkını kullanmakta eşit fırsata sahip olduğu ortaya

çıkar. Sosyalist toplum bazı emekçi gurupları için, işyerinde harcanan zamanı azaltmak, değerlendirme düzeyini yükseltmek ve fazladan tatil sağlamak gibi daha elverişli çalışma koşulları yaratır. Bu guruptaki kişiler arasında çalışan analar, hastalıklı kişiler, gençler, zorlu koşullarda veya Kuzey uçta ya da Sibirya'da çalışanlar ve ayrıca aynı işletmede uzun yıllardır çalışan emekçiler yer alır.

Emekçi Saylavları Sovyetleri, mahkemeler ve halk savcıları bürosu ve özel yetkili devlet daireleri gibi yurttaş haklarına sahip çıkan ve tüm çalışma yasalarına uyulmasını gözeten pek çok organ vardır; sendikalar, tam - gün çalışan altı bin denetçisi ve üç milyon aktif militanıyla, emek yasalarının uygulanmasını gözetip kollamaktadırlar.

Özel bir durumu ele alalım. Diyelim ki, bir kişi, şu ya da bu nedenden ötürü işten çıkartılıyor. Sendika bu durumda ne yapabilir?

Çalışma hakkının çok önemli bir yasal güvencesi, bir kişinin bağlı bulunduğu sendika komitesinin önceden onayı alınmadıkça işten çıkartılmasının yasaklanmış olmasında yatar. Bu kural, işçi çıkarma girişiminin yönetimden geldiği durumlarda geçerlidir.

Yerel sendika komitesi, ancak haklı bir gerekçe varsa ve yalnızca yönetimin gösterdiği kanıt tüm yönleriyle incelendikten sonra, bir işçinin işten çıkartılması için olurunu verir. Eğer yerel komite, çıkarma gerekçesini geçerli saymazsa, çıkarma kararını geri çevirebilir. Bu durumda, yönetimin, söz konusu işçinin iş sözleşmesini feshetme hakkı yoktur. Sendika komitesinin işçi çıkarılmasına rıza göstermeme kararı bağlayıcıdır ve çiğnenemez.

Ancak, yönetimdeki herkes sendikaların hakkını dikkate alır mı? Hiç «yasanın dinlenmediği» olmaz mı?

Yönetimin, yerel sendika komitesinin reddetmesine karşın, yine de kendi bildiğini okuyup bir işçiyi atması pek ender raslanır bir durumdur. Bunun nedeni, böylesi bir hareketin var olan yasaları açıktan açığa çiğnemek olması ve sorumlulara sonuçların ödetilmesidir.

Yönetimin, sendikanın olurunu almadan bir kişiyi işten çıkarması da yasa dışıdır. Böyle bir olay meydana gelirse, çıkarılan işçi mahkemeye başvurabilir; mutlaka eski işine yerleştirilecektir. Böyle bir olayda, mahkeme, işten çıkarmanın haklı olup olmadığını araştırmaya kalkmaz bile: sendikanın oluru alınmamışsa bu yasa - dışı bir şeydir. İşletme, işine geri döndürülen işçiye, işsiz bıraktırıldığı süre için ortalama gelirini öder. Mahkeme, işletmeye düşen ödemeleri, sorumlu görülen memurdan tahsil etmeye yetkilidir.

Görüyorsunuz ki, yasa, tüm işçileri ve çalışanları kapsayan ça-

lışma yasasını çiğneyen aşırı gayretkeş yöneticilere karşı ciddi önlemler getiriyor.

Sorunun bir öteki yanına, insan gücünün açığa alınmasına bir göz atalım. Çalıştıkları yerde yeniden düzenlemeye gidilmesi sonucunda açığa alınan kişilerin çalışma hakkı nasıl korunuyor? Sosyalist toplumun bu kişilere ilişkin yükümlülükleri nelerdir?

Sovyet ekonomisi yüksek bir hızla gelişmektedir, dolayısıyla herhangi bir işletme veya örgütte işgücünde bir azaltmaya pek ender raslanır. Yine de, bazen —üretimin yeniden teknik donatımı, personelin yeni baştan atanması, yönetimde aşırı harcamaların kısılması, fazlalık yapan bölümlerin kaldırılması, vb. gibi nedenlerle— buna gereksinim doğmaktadır. Emekçilerin çıkarlarını koruyan yasa, insan gücünün açığa alınmasından ötürü çıkartılan tüm işçilere güvenceler sağlar.

Bu gibi durumlarda, iş bulmak doğrudan doğruya yönetimin sorumluluğudur. Dahası var, işçilerin açığa alınmasından ötürü işten çıkartılan kişiye, nakledilebileceği örgütte hazır bir iş olmaması halinde bile iş sağlamak zorunludur. Yönetim, işten çıkarılan kişinin rızasıyla, iş bulmakla sorumlu bölge ya da kent büroları aracılığıyla işçiye iş sağlayacak önlemler almak zorundadır. Eğer işçi isterse, yeni iş yerine taşınmanın getirdiği bütün masraflar karşılanarak, başka bir yörede işe sokulabilir. Yerleşmesi için de kendisine para ödenir ve kolaylıklar sağlanır.

Yönetimde en fazla verimi sağlamak için önlemler alınmasından dolayı bir işçi fazla gelirse, yönetim bu işçiye üretimle doğrudan ilgili bir iş bulma yönünde adım atmak ve gerekiyorsa, mesleki bir nitelik edinmesine yardımcı olmak zorundadır.

Bu gibi durumlarda, işçinin çalışma kayıtlarında bir kesinti olmaması için özel bir geçici - kayıt yapılır. İlerde işçinin emekli maaşı bu kayıtlara göre belirleneceğinden, bu, özel bir önem taşır. Önceleri yönetimde yer alırken, üretimdeki işlere sevkedilen işçiler, yeni bir meslek öğrenirken, saptanan bir süre için önceki ortalama gelirlerini alırlar.

Yasanın haksız çıkarmalara karşı ek güvenceler sağladığı belirli işçi gurupları vardır. Özel olarak, hamile kadınları ve bebek yetiştiren ya da bir yaşından küçük çocuğu olan kadınları işten çıkarmak yasa - dışıdır.

İşgücünde bir azaltmaya gidileceği zaman, tek tek işçi çıkarımında şu etkenler dikkate alınmak zorundadır: ailesi ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler, sözkonusu işyerindeki hizmet kaydı, nitelikleri ve diğer ilgili bilgi. Çalışma kayıtları ve nitelikleri eşitse, bir ailesi (iki ya da daha fazla bakmakla yükümlü bulunduğu kişi) olan, ailesinde bağımsız bir gelir kaynağına sahip hiç bir üyesi

bulunmayan ve ayrıca çalışırken yüksek öğrenim okullarında ve orta meslek okullarında okuyan kişilere, savaş sakatlarına ve sözkonusu işletmede çalışırken sakatlananlara öncelik hakkı verilir. Bir işçiyi çıkarma kararına varılmadan önce, yönetim ve yerel sendika komitesi tarafından bu koşullar dikkatle araştırılmalıdır.

Bir işçi yeni bir meslek edinmeyi isterse, ne gibi haklara sahiptir ve önünde ne gibi açık yollar vardır? Sözgelimi, bir işçi herhangi bir masrafa girmeden mesleki niteliğini yükseltebilir mi? Bunun ödemesini kim yapar?

Üretimin yeni baştan teknik donatımı nedeniyle, sık sık, bir işçinin daha çok gelecek vaadeden ve daha yüksek mesleki nitelikler isteyen yeni bir meslek edinmesi zorunlu hale gelir.

Sovyetler Birliği'nde tüm işçilerin, bilimsel ve teknik ilerleme hızını artırmaya dirimsel bir ilgi gösterdiğini vurgulamak isterim; zira bu ilerlemenin kazanımları, işi hafifletmek ve daha çekilir hale getirmek için, ağır fiziksel emeği, niteliksiz emeğin tüm biçimlerini ortadan kaldırmak için kullanılmaktadır.

Başka ülkelerde olduğu gibi, Sovyetler Birliği'nde de bilimsel ve teknik ilerleme işçilerin işlerinden uzaklaşmasına yol açar. Fakat bizim ülkemizde, ekonominin tüm dallarının dinamik gelişimi sayesinde, tam istihdam vardır. İşçilerin mesleki yeterliklerini yükseltmek ve yenilerini elde etmelerine yardımcı olmak için pek çok şey yapılmaktadır. Bu temel üzerinde, ayrı ayrı işletmeler ve sanayi kolları arasında çalışma gücünün yeri değiştirilmektedir. Sonuçta, tüm emekçilere iş güvencelenmiş olmaktadır.

İşçiler yeni meslekler öğrenebilsinler diye özel kurslar düzenlenmektedir. Eğitim doğrudan doğruya işletme ve fabrikalarda yapılmaktadır. Mesleki niteliğini yükseltmek ve yenilerini öğrenmek, işçiye masraf çıkarmaz; işletme tarafından bu amaçla para ayrılmıştır. Bu süre boyunca işçi üretime katılmayı sürdürebilir, ya da işini tümüyle bırakabilir (bu durumda da kendisine yapılan ödeme sürer). Aşağıdaki rakamlar bu uygulamanın ne ölçüde yaygın olduğuna açıklık getirecektir. SSCB'de her yıl yaklaşık 24 milyon insan mesleki niteliğini yükseltmektedir, bunların 16,5 milyonu sanayi işçisidir. Her yıl, 1.8 milyonu aşkın kişi ikinci ya da bileşik bir mesleği öğrenme kurslarını bitirmektedir.

Her işçi, üretimin yürütülmesine yetkili bir biçimde katılabilmek, çeşitli alanlarda tasarruf edebilmek ve incelikli aletleri ustaca işletebilmek için, meslek yetisine sahip olmanın yanısıra, aynı zamanda ekonomi hakkında da sağlam bilgi sahibi olmalıdır. Bunun sağlanması için, mesleki eğitime ek olarak, ekonomi dersleri veren okullar, sendikaların yönetiminde halk üniversiteleri ve ekonomi kurumlarında üretimi örgütleyenler için fakülteler vardır. Toplam olarak, tüm ülkede her yıl maddi üretim alanındaki her

üç işçiden biri şu ya da bu biçimde ekonomi öğrenimi görmektedir. Ve doğaldır ki, bu da parasızdır.

Batı basınında sık sık, bir bunalım dolayısıyla bir işletme beklenmedik bir biçimde üretimi durdurmak ya da son derece azaltmak zorunda kalınca, bir veya iki işletme bulunan küçük kasabalarda bunun herkes için bir trajedi olduğu türünden haberler okursunuz. Böyle bir kasabadaki çalışabilir nüfusun çoğunluğu, dolayısıyla işsiz kalıverirler, ki bu durumun aileleri üzerindeki yıkıcı etkileri çok ağır olmaktadır. SSCB'de böyle bir durum meydana gelebilir mi?

Böyle bir şey tümüyle ortadan kaldırılmıştır. Bu, yalnızca planlı ekonomi koşullarında bir işletmenin iflas etmesi ve kapanmak zorunda kalması mümkün olmadığı için değil, aynı zamanda burada üretimin amacı temelden farklı olduğu için böyledir. Bizi ilgilendiren, mülk sahibinin kârları değil, emekçinin refahıdır. Bir işletmeyi yeni baştan kurmak, imal edilen malların niteliğini değiştirmek, vb. gerekiyorsa, bu, emekçilerin zararına değil, aksine çıkarına ve onların da etkin katılışıyla yapılır.

Batı'da üretimin rasyonalizasyonuna geniş ölçekli işten çıkarma eşlik eder. Üstelik, kendilerini sokağa atılmış bulanlar genellikle öyle genç kişiler olmuyor. 40 - 45 yaşında iş bulmak çok zor. Sovyetler Birliği'nde bu işler nasıl gidiyor?

SSCB'de kişinin çalışma hakkını gerçekleştirebilmesinin güvencesi, nüfusun yüksek istihdam düzeyinde yatar. Bu güvence, çalışabilecek durumda iseler, yaşlılar da içinde tüm yaş gurupları için sözkonusudur. İş bulmaya gelince, önlerine engeller dikilmez. Aslında tam tersi geçerlidir. Devlet, emektarların bilgi ve deneylerini aktarabilmeleri için çalıştıkları yerlerde kalmalarını sağlamaya ilgi gösterir. Maddi üretim alanında bu özellikle geçerlidir.

Hükümet, çalışmaya devam eden yaşlı emeklilere ve çürüklere tam ya da kısmi emekli maaşları ödenmesini öngören önlemleri yasalaştırmış ve böylece bir başka gelir kaynağı yaratmıştır. Çalışma yasaları yalnızca bir kişinin işe başlamasının tüm yönleriyle değil, aynı zamanda bir iş yerinden ayrılmasıyla da ilgilenmektedir. Tek başına yaş, işten çıkarmak için bir gerekçe sayılamaz; böyle bir durumda sendika kesinlikle onayını vermeyecektir.

Bu durumda açıktır ki, tüm pratik amaçlarla bile olsa SSCB'de bir kişi işsiz kalamıyor. Bu daha ilk anda sendikanın itirazıyla karşılaşacağından, yüksek makamdaki bir memur hoşlanmadığı bir işçiyi «kapı dışarı etmek» gibi bir yetkiye asla sahip değildir. Diyelim ki bir işletme yönetimi, sendika komitesinin rızası olmadan başka ne gibi sorunlarda karara varamaz?

İşten çıkarmalar konusunda konuşmuştuk. Buna ek olarak, bir işletme yönetimi, sendika komitesinin rızası olmaksızın, bir iş-

çinin çıkardığı mal kotalarını gözden geçiremez, ödeme oranı (parça başı ya da saat hesabıyla) ve çalışma derecesi saptayamaz, yahut çalışma derecelerini karşılaştıramaz ve belli bir bölüm için gereken işçi sayısını belirleyemez. Bir sendika, yeni bir fabrika atelyesinde bile çalışma koşullarını çalışanlar için tehlikeli bulur ve belirli bir alet parçası üzerinde çalışmayı yasaklarsa, yetkileri dahilinde hareket ediyor demektir.

İşçilerin çıkarlarına ilişkin pek çok önemli sorun, yönetim tarafından, ancak sendika komitesinin rızasıyla veya onunla birlikte karara bağlanabilir. Bu konular arasında çalışma koşulları, tatiller için zaman cetveli, maddi özendirme fonlarından ödemeler, toplumsal - kültürel önlemler ve konut yapımı, sanayi güvenliğini artırmaya ayrılan paranın harcanması ve katların dağıtılması ve yerleştirilmesi.

Bir yönetici «kuralları çiğnemeye» kalkarsa ne olur?

Sendika komiteleri, çalışma yasalarını, yönetmeliklerini veya tüzüklerini çiğnemekten sorumlu olanlardan hesap sorulması yönünde uygun örgütlere önerilerde bulunmaya yetkilidir.

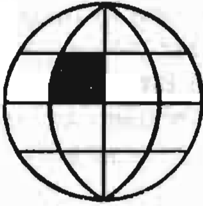
Yetkili konumlarda bulunan bireylerin işçi haklarını çiğnemeleri halinde, (bölge komitesinden aşağı olmayacak) bir sendikal kuruluş, yönetimle arasındaki iş sözleşmelerinin iptalini ya da işgal ettikleri makamlardan alınmalarını isteyebilir. Sendikalar bu hakka, sorumlu mevkilerde bulunanlar çalışma yasalarına uymadıkları, bürokratik bir yaklaşım benimsedikleri ve toplu sözleşmede belirtilen taahhütleri yerine getirmedikleri zaman başvurur.

***

Çalışma hakkından ve bunu gerçekleştirme güvencelerinden söz ederken, Sovyet halkının büyük çoğunluğu için, çalışmanın, epeydir yaşantılarındaki gündelik bir gereksinim, yüksek ahlak ödevleri ve sosyalist toplum karşısında kutsal yükümlülükleri haline gelmiş olduğunu belirtmek isterim.

Büyük Ekim Devrimi'nin ülkemizde sömürü ve baskıyı ortadan kaldırmasından bu yana yaklaşık altmış yıl geçti. Sosyalist toplumumuz tarafından güvencelenmiş bulunan sömürüsüz çalışma özgürlüğü, bireyin özgürlüğü için zorunlu olan temel koşuldur. Emekçi insan, kendi yazgısının efendisi, toplumun mülkiyetindeki herşeyin sahibi olmuştur. Biz burada sosyalist yaşam tarzının belirleyici üstünlüğünü görmekteyiz.

«•»

dünya işçi sınıfı partileri üzerine bilgiler

Kurtuluş Savaşımına Katılma Zamanı Geldi*

Brezilya Komünist Partisi'nin 55. Kuruluş Yıldönümünde Brezilya Komünist Partisi M.K. Genel Sekreteri L.C.Prestes'in Demokratlara Yaptığı Çağrı

Brezilya Komünist Partisi, 25 Mart'ta kuruluşunun 55. Yıldönümünü kutladı. Özgürlük ve emekçi halkın çıkarları için verilen çetin savaşımın bu 55 yılında gericilik, örgütümüzü tümüyle yoketmek amacını tekrar tekrar ileri sürerek bizi polis baskılarına maruz bıraktı. Bizi amansız bir saldırı karşısında bırakan bu savlara karşın Partimiz, her kampanyada yeni deneyim kazanarak güç ve sayıca büyüdü. Bugün, Partimizin yıldönümünde Komünistlerin ülkemizdeki etki ve saygınlığının herzamankinden daha büyük olduğu haklı olarak söylenebilir.

Bu fırsattan yararlanarak, ülkemizin tüm yurtsever ve demokratlarına, halkımızı ezen, yabancı ve ulusal tekellere onları sömürmek için izin veren şimdiki askeri - faşist rejime karşı daha iyi örgütlenmeleri, daha büyük birlik ve direnç göstermeleri, daha güçlü muhalefet etmeleri ve savaş vermeleri için çağrıda bulunuyorum. Politik, dini ve felsefi görüşlerine bakmadan hem sivil hem de asker tüm yurtsever ve demokratlara çağrıda bulunuyorum. Acı deneyimimizden, askerlerin bir çoğunun Partimizin en iyi evladlarının katledilmesine ve öteki suçlara bulaşmayı sürdürdüklerini biliyoruz. Ancak, askerlerin çoğunluğunun demokrat ve yurtsever olduklarına inanıyorum. Böyle bir durum onlar için onur kırıcıdır. Onlar, ulusal zenginliği çokuluslu tekellere teslim etme ve ulusal egemenliği Vaşington'daki yöneticilere tabi kılma politikasına öfke duyuyorlar. Aynı zamanda, bazı liderlerinin, ör-

* INFORMATION BULLETIN, 1977/7

neğin Senatör Teotonio Vilela'nın, çabalarını açıkça ve hiddetli bir biçimde dile getirdikleri ARENA ** partisindeki yurtsever ve demokratlara sesleniyorum. Tüm bu yurtsever ve demokratlara, şimdiki rejime karşı birleşik eylemlere girişmeleri için çağrıda bulunuyorum. 1964 askeri darbesinden bu yana 13 yıl geçmiş olmasına karşın, demokrasi ve ilerleme vaadleri sabun köpükleri gibi sönmektedir.

Ancak, herşeyin üstünde, hayat pahalılığından en sert bir biçimde ezilen emekçi halka, kucaklarındaki aç çocuklarıyla kahraman kadınlara çağrıda bulunuyorum.

Aynı zamanda, onları eğitim ve bir meslek edinme fırsatından yoksun bırakan şimdiki rejimin en çok ezdiği Brezilya gençliğine çağrıda bulunuyorum. Şimdiki rejim, gençliği umutsuz bir geleceğe, işsizliğe ve yabancı sömürücülerin tam köleliğine mahkum ederek onların politik yaşama katılmalarını engellemektedir.

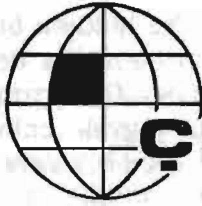
Sıkıyönetimin alay etmeye çalıştığı halkın ve aydınların, uzun yıllardan beri süren suçlara ve sessizliğe bir son vermeleri zamanı gelmiştir. Bir genel af, özgürlük temelinde halkın büyük çoğunluğunun ulusal uzlaşması, grev hakkı, sendikaların özgürce örgütlenmesi ve bağımsızlığı, nüfusun önemli bir kesimini temsil eden Komünist Partisi de içinde olmak üzere politik partilere özgürce örgütlenme hakkı uğrunda ortak savaşımın zamanı gelmiştir. Komünistlerin politik yaşama katılmaları hükümetin inkar edemeyeceği bir olgudur; ancak bunu tanırken hükümet Komünist «sızma»dan sözetmektedir. Bununla birlikte Komünistlerin istedikleri, açık ve yasal faaliyet hakkıdır. Biz sosyalistler için, demokrasi için savaşım temel bir konudur. Maceracılığı ya da intikam peşinde koşmayı savunmuyoruz. Anti - komünizm günümüz dünyasında tarihsel bir hatadır. Kıtamızdaki büyük güçlerden demokratik devletlere, faşizmin zincirini kırmış olan Portekiz'e ve Salazar rejiminin eski sömürgeleri de içinde gelişmekte olan ülkelere dek tüm ülkelerde, işçi sınıfının Marksist - Leninist partilerine politik yaşama katılma hakkı tanınmıştır.

Biz de anayurdumuzun, Brezilya'nın, onu gerçekten özgür ve egemen bir ülke yapacak hakiki ilerlemesi için, ülkemizde ve tüm dünyada kurtuluş ve barış uğrundaki savaşımın saflarına katılalım.

** Resmi hükümet partisi - Editör.

(Voz Operaria, No. 132, Mart 1977)

«•»

çeviriler

«Avrupa'da barışın ve sosyalizmin çıkarlarına karşı»

Moskova'da yayınlanan «Yeni Zamanlar» dergisinde, İspanya Komünist Partisi Genel Sekreteri Santiago Carillo'nun «Avrupa Komünizmi ve Devlet» kitabı üzerine, Yazı Kurulu'nca kaleme alınmış bir yazı çıktı. Tüm dünya işçi sınıfı hareketi ve kamuoyunda geniş yankılar uyandıran bu yazının tümünün çevirisini okurlarımıza aynen sunuyoruz.

Çağımız, büyük toplumsal dönüşümler çağıdır. İnsan toplumunun sosyal dönüşüm süreci gitgide büyük ilerlemeler gösteriyor. Sosyalizm, demokrasi ve ulusal kurtuluş bayrağı altında yeni yeni ülkeler, halklar ve toplumsal gruplar toplanıyor. Günümüz dünyasında herkes bu önemli değişimlerin itici gücünün, motorunun kim olduğunu biliyor: Sosyalist ülkeler, uluslararası işçi sınıfı, ulusal ve sosyal kurtuluş savaşçıları, bu arada Asya, Afrika ve Latin Amerika'da paktlara bağlı olmayan ülkelerin hareketi. Barış, demokrasi ve sosyalizm uğrunda başarılı bir savaş verebilmek için, çekirdeği dünya komünist hareketi olan bu üç devrimci ana gücün büyük önemi vardır.

Açıkça anlaşılacağı gibi, kendi birliği ve bütünlüğü ne ölçüde sıkıysa, anti - emperyalist devrimci güçlerin birleşmesine de o ölçüde katkıda bulunabilirler. «Sınıf savaşımının tüm deneyimlerinden bütün ülkelerin komünistlerinin çıkardıkları sonuç, önlerinde duran zor, karmaşık sorunların çözümü için en önemli ön koşulun, dünyadaki tüm kardeş partilerin savaşkan birliğini, beraberliğini ve aktif işbirliğini güçlendirmek» olduğunu belirten L. Brejnef, «dünya komünizmi ancak uluslararası hareket bütünlüğü içinde yüce amaçlarına ulaşabilir» diyor.

Bu arada, kapitalist ilişkileri süpürmüş, yeni toplumun kuruculuğunu yöneten komünist partileriyle, dünyanın sosyalist olmayan kesiminde çalışan komünist partilerinin birliği özellikle önem-

lidir. Oktobr Devrimi'nden bu yana geçen 60 yıl içinde bu partilerin sıkı bağlaşıklık ve işbirliğinin emekçilerin çıkarlarını, barış ve ilerleme davasını savunmada taşıdığı önem yüzlerce defa kanıtlanmıştır. Avrupa'daki gelişmeler de bunu açıkça gösteriyor. Ana karamızdaki önemli değişimler de, Batı ve Doğu Avrupa komünistlerinin işbirliğinin doğrudan sonuçlarıdır.

Avrupa komünistlerinin İkinci Dünya Savaşı'nda kurdukları anti - faşist savaş birliğini, komünist ve işçi partilerinin soğuk savaş döneminde karşılıklı aktif ve etkin yardımlaşmalarını, Vietnam'a destek olmak için ortak eylemlerini, Doğu ve Batı Avrupa komünistlerinin yumuşama ve bütün Avrupa devletleri arasında daha geniş bir işbirliği uğrunda kararlı ortak savaşını, emperyalizmin ve gericiliğin kurbanları için, kelimenin tam anlamıyla, dünya çapında dayanışma kampanyalarını hatırlayalım.

Fakat şunu gözden kaçırmamak gerek: Tekelci sermayenin politik konumları sarsıldıkça, komünist ve işçi partilerinin etkinlikleri arttıkça, komünizmin düşmanları da, anti - emperyalist güçlerin arasına kama sokmak, komünist hareketi bölmek ve dağıtabilmek için o ölçüde kurnaz ve sinsice davranıyorlar.

Doğal olarak, kardeş partiler, emperyalizmin bölücü stratejisine karşı gereken karşılığı veriyorlar. Bu açıdan, Avrupa Komünist ve İşçi Partileri'nin Berlin Konferansı ve bu konferansın komünistlerin enternasyonalist dayanışma ilkelerine bağlılıklarını kanıtlayan fikir ve sonuçları önem taşıyor.

Ne yazık ki, bu yakınlarda komünist saflarda da bu ilkelere taban tabana aykırı konumlar alan insanlar ortaya çıkıyor. İspanya Komünist Partisi Genel Sekreteri S. Carillo'nun özellikle bu yılın nisan ayında yayınlanan «Avrupa Komünizmi ve Devlet» adlı kitabı buna çarpıcı bir örnektir.

Bu kitapta ele alınan sorunları iki grupta toplayabiliriz. Birinci gruba, Batı Avrupa komünistlerinin savaşımının strateji ve taktiğini ilgilendiren sorunlar giriyor.

Burada gerçekten incelenmeleri komünistlerin doğrudan doğruya görevi olan ilginç ve ciddi sorunlar vardır. Bu sorunlar karmaşık ve çok yönlü oldukları için, hem teori, hem pratiğe dokundukları için, çeşitli komünist partilerin temsilcilerinin bu konularda fikir değiştokuşunda bulunmaları büyük değer taşıyor. Ama bu defa, ayrı ve başlıbaşına bir konu olan bu sorunlara değinmeyeceğiz.

İkinci gruba, günümüzde uluslararası duruma, sosyalist ülkelerin ve politikalarının belirleyici çizgilerine ve komünist hareketin birlik ve beraberliğine ilişkin sorunlar giriyor. Bunlar pratikte bütün kardeş partilerin, bu arada elbette SBKP'nin çıkarlarına

değgin sorunlardır. Bu yüzden bu konularda tavır alma, hakkımız ve görevimizdir.

Özellikle «Avrupa Komünizmi»ne karşı.

Başlangıçta, Carillo'nun bu sorunda, daha birçok sorunda olduğu gibi, son derece tuhaf bir evrim geçirmiş olduğunu belirtelim. Daha bir yıl önce, Berlin Konferansı'nda «Avrupa Komünizmi»nin olmadığını söylüyordu. Bugün ise, kendini doğrudan doğruya bir «Avrupa komünisti» olarak, hatta dünyaya yeni bir inancın ana dogmalarını duyuran bir peygamber olarak gösteriyor. Carillo'nun «Avrupa komünizmi» hakkındaki görüşlerini gerçekten açık - seçik ortaya döktüğünü kabul etmek gerekir.

Carillo'nun kitabındaki başlıca görüşlerin objektif bir analizi şu sonuca varıyor. Yazar bu terimi (ya da kavramı) şu amaçlarla kullanıyor :

Birincisi, Batı Avrupa'daki kapitalist ülkelerin ve sosyalist ülkelerin komünist partilerini karşı karşıya getirmek için,

İkincisi, reel sosyalizmi, yani yeni toplumu kurmuş olan ülkeleri, başta Sovyetler Birliği'ni karalamak için,

Üçüncüsü, Avrupa komünistlerinin vardıkları ortak sonuçları, onların işçi sınıfı ve tüm emekçilerin çıkarları için, barış, demokrasi ve toplumsal ilerleme için verdikleri savaşın ortak hedeflerini inkar etmek için. Bu sonuçların, bu hedeflerin karşısına büsbütün başka, özünde Avrupa'nın birbirine zıt askeri bloklara ayrılığını kemikleştiren, hatta saldırgan NATO paktını güçlendiren bir program çıkarılıyor.

Böyle bir tutumun ne barışa, ne de sosyalizme hizmet etmediği açıktır.

II

Ama Carillo'nun görüşlerine geçmeden önce, «Avrupa komünizmi» terimi ve değişik yorumlanma biçimleri üzerine birkaç söz söylemek herhalde yararlı olur.

Terim oldukça yenidir. Burjuva - politik düşüncesinin bir ürünü olarak ortalıkta dolaşıyor, kimin onu kullandığına, yorumladığına göre şu ya da bu biçime bürünüyor.

Sol güçlerin temsilcileri, bu arada komünist partiler, genellikle bu terimi komünistlerin ortaya atmadığını vurguluyorlar, ama birçok yazar da bunu kapitalist endüstri ülkeleri komünist partilerinin günümüzdeki stratejilerinin —demokrasi ve sosyalizm için savaş stratejilerinin— bazı ortak yanlarını belirten toplayıcı bir kavram olarak kullanıyorlar.

Kuşkusuz, bazı Batı Avrupa ülkelerindeki partilerin, daha geniş anlamda yüksek bir sosyo - ekonomik düzeydeki kapitalist ülkeler partilerinin stratejik amaçlarının ortak temelleri vardır. Bu,

uzun zamandan beri bilinmekte ve kabul edilmektedir. Lenin'in yaşadığı zamanlardan bu yana SBKP, komünistlerin, devrimci savaşın stratejisini çizerken, çalıştıkları özgül koşulları gözönüne almalarının ne derece önemli olduğunu sürekli vurgulamıştır. Mantıksal olarak kapitalist endüstri ülkelerinin komünist partileri ve ötekiler de bunu yapmaya çalışıyor.

Ama sözü geçen terimin bu biçimde yorumlanmasına bile şöyle karşılık verilebilir :

Birincisi, kapitalist endüstri ülkeleri yalnızca Avrupa'da yoktur. Örneğin bir ABD, Japonya, Kanada ve Avustralya vardır. Dolayısıyla «Avrupa Komünizmi» çok dar bir kavram oluyor.

İkincisi, Batı Avrupa'da bile olsa, bütün komünist partileri bir çuvala sokmak, sorunu fazlasıyla basitleştirmek demektir. Batı Avrupa ülkeleri, ne doğal olarak, ne de ekonomik ve sosyal bakımdan, birbirine eş tutulamaz. Örneğin, İngiltere ile İspanya'yı ya da Yunanistan'la Norveç'i karşılaştıralım. Tarihsel gelenekleri, görenekleri, alışkanlıkları bakımından daha da farklıdırlar. Bu yüzden değişik Batı Avrupa ülkeleri partilerinin sosyalizm uğrunda verdikleri savaşın stratejisi, bazı —ilkesel önem taşıyan— ortak görüşlere dayansa da, özlü farklılıklar gösteriyor.

Üçüncüsü, «Avrupa Komünizmi» kavramı, sanki bazı ülkelerdeki komünist partilerin stratejilerinde, bu partilerin belgelerinde de yer alan ve yasallıklara dayanan özellikleri değil de, özel bir komünizmi içeriyormuş kanısı uyandırabileceği için de yanlıştır.

Gerçekten bilimsel komünizmden söz ediliyorsa, böylesi bir komünizm tektir. Marks, Engels ve Lenin'in kurduğu ve ilkelerini günümüz komünist hareketinin izlediği komünizm.

Burjuva dünyasının temsilcilerinin, asıl onu çıkaran kaynakların, «Avrupa Komünizmi»ni başka türlü, çok daha yaygınlaşmış bir anlayışı vardır. İtalyan dergisi **«Europeo»** 25 Nisan 1976 günlü sayısında, Avrupa Komünizminin, birincisi, Komünizmi «çoğullaştırmak» için, yani onu birbirine karşıt bölüklere ayırmak için bir araç ve ikincisi, «uluslararası politik durağanlığın», yani emperyalizmin, ABD'nin amaçlarına hizmet eden politik statüko'nun çıkarlarına uygun bir politik eğilim olduğunu yazıyor.

Değişik ülkelerin burjuva ideologları «Avrupa Komünizmi» teriminden ne anladıklarını bugüne kadar tekrar tekrar açıkladılar. Sonunda bütün bu açıklamalar çok basit bir sonuca dayanıyor. Onların istediği, Batı Avrupa Komünist ve İşçi partilerinin komünist partiler olmaktan çıkmaları, Marks, Engels ve Lenin'in kurmuş olduğu bilimsel komünizme karşı durmaları ve daha önemlisi, Avrupa sosyalist ülkeler komünist ve işçi partileriyle her türlü bağlılığa son vermeleri, onlarla çatışmaya girmeleridir.

Bazı sosyal demokrat partilerin temsilcileri de benzer tutum takınıyorlar. Avusturya Sosyalist Partisi Başkanı Bruno Kreisky geçen yıl partisinin aktivistleri önünde, Alpbach'da, «Avrupa Komünizmine uygun» partileri nasıl düşündüğünü anlattı. Bu partiler sosyalist devrim fikirlerinden, işçi sınıfının erki eline almasından, proletarya enternasyonalizminden, en başta da Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerle dostluk ve dayanışmadan vazgeçmeliymişler.

Bu yakınlarda Ferenç Varnai, Macar **«Nepszabadsag»** gazetesinde haklı olarak şunları belirtti: «Avrupa komünizmi kavramının politik savaş alanına sokulması çok açık bir manevradır. Tekellere karşı savaş saptırılacak, 'Avrupa komünizmi' etiketinin yapıştırıldığı bazı Batı Avrupa komünist partileri anti - sovyetik olarak gösterilecek ve kardeş partiler, özellikle erki elinde tutan ve erk için savaşan partilerin arası açılacak.»

Carillo'nun kitabı okunduğu zaman, önce okuyucu onun değişik ülkelerdeki komünist partilerinin strateji ve taktiği arasındaki farklardan söz ettiğini sanıyor. Yazar, gelişmiş kapitalist ülkelerin komünist partilerinin stratejilerinin bazı özellikleri hakkında bilinen bazı görüşleri sıralıyor. «Avrupa komünizmi», «başlıbaşına bir stratejik plan»mış, en başta Avrupa'daki deneylere dayansa da «her gelişmiş ülke»ye uygulanabilirmiş.

Fakat kitap böyle bir başlangıçtan sonra tamamen başka türlü sürüyor. Carillo kitabın gerisinde «Avrupa Komünizmi»ni komünizmin emperyalist karşıtlarının anladığı gibi ele alıyor.

Gerçekten de, Carillo bir keşifte bulunuyor: «Avrupa komünizmi», «birleşik bir Avrupa»yı oluşturmada «belirleyici bir etki»de bulunabilir, bu, ana karanın böylece şimdi bölgelere ayrılmış dünyada uyum yaratmada başlıbaşına bir rol oynamasını sağlayabilirmiş. Gerisinden, yazarın burada Avrupa'dan değil, yalnızca Batı Avrupa'dan sözettiği anlaşılıyor.

Yaptığı açıklamalara göre, bu terim onun için, Batı Avrupa ülkelerini, başta sosyalist devletlere karşı duran bir «güç» olarak bir araya getirme planıyla eşanlamlıdır.

Yazar böyle bir şeyi asla yazmamış olduğunu söyleyebilir. Carillo, açıkça NATO'culuğu savunan ve sosyalizme düşman olan bir izlenim yaratmamak için sosyalizmden de sözediyor, hatta arada sırada Batı Avrupa ülkelerinde sosyalizmi kurmaya çağrıda bulunuyor. Ancak bu, onun diğer açıklamalarıyla, örneğin «Avrupa düzeyinde savunmanın örgütlenmesindeki belirli bir aşamadan» sözetmesiyle nasıl bağdaşır? Bunun ne anlama geldiği açıktır: Batı Avrupa'nın dünya sosyalizmine karşı silahlanması yolunda emperyalist politikanın, Avrupa gericiliğinin ABD gericiliğiyle bağlanma politikasının sürdürülmesi. Böylesi düşünce zincirlerinin sosyalizm

kuruculuğu fikirleriyle hiçbir ortak yanı olmadığı açık değil midir?

Bu arada Carillo'nun bir zaman önce, İspanya'nın NATO'ya girmesini desteklediğini belirtelim. Evet, başlıca amacı Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelere karşı savaş hazırlığı olan bu saldırganlık paktına.

Kitapta bu tuhaf görüş yer almıyor. Ama yer alan görüşler yeter de artar. Çünkü söylenenlerden, yazarın ana fikrinin, temelde anti - sovyetik bir platformda Batı Avrupa'yı birleştirmek olduğu anlaşılıyor. Carillo'nun bu planlarını, burjuva propagandacıları ve ideologlarının candan benimsemelerine şaşmamak gerek.

«Bütünsel Avrupa», «SSCB ve ABD'den bağımsız» bir Avrupa fikrinin bir diğer yanı da şudur. Aslında bu, karanın komünist hareketini, demokratik güçlerini iki parçaya bölme fikridir. İstenen şey, Batı Avrupa demokratik ve komünist hareketini, kapitalizm ve sosyalizm arasında bir yerlerde, ne olduğu belirsiz «üçüncü» veya «orta» bir yola sokmaya çalışan bir bölünmedir. Bunun Sosyalist Enternasyonal'in geçen yılın kasım ayında ortaya koyduğu fikirlerle benzerliği çarpıcıdır.

İkiye bölme fikrinin, Avrupa komünist hareketini bölme fikrinin Carillo'yu pek sardığı anlaşılıyor. Bu fikri başka bir amaca yönelmesi durumunda daha onur vereceği muhakkak olan bir heyecanla savunuyor ve propaganda ediyor. Carillo daha 1975 yılının aralık ayında İtalya'da çıkan gerici **«Stampa»** dergisine verdiği demeçte şöyle diyordu: «Kapitalist ülkeler komünist partileri ve Doğu Avrupa ülkeleri partilerinin ortak bir çizgisi olamaz... Bizler (**Yazı Kurulu**: Bizler de kim ola?) eylemlerimizi Batı Avrupa işçi hareketinin öteki güçleriyle uyumlaştıracak biçimde enternasyonalizm ilkelerinin gözden geçirilmesini düşünüyoruz. Doğu Avrupa partileriyle ilişkiler ve işbirliği sürebilir. Ama öncelik batınındır.»

Elbette, Batı Avrupa komünist partilerinin eylemlerini uyumlaştırmaya hakları olması, bunun onların görevi olması, Batı Avrupa sermayesinin çoktan beri işçi hareketine karşı tek cephe olarak hareket etmesinden çıkıyor. Ancak böyle bir koordinasyon için sosyalist ülkeler komünist partileriyle işbirliğini elden bırakmaya ve «enternasyonalizmin ilkelerini gözden geçirmeye» neden gerek duyulduğu açık değildir. Şimdiye kadar Batı Avrupa komünist partilerinin işbirliği ve komünistlerin Avrupa çapında eylem birliği yıllarca pek iyi bağdaşmıştır.

Carillo'nun «Avrupa Komünizmi»ni yorumlayışı, hiç kuşkusuz, yalnızca emperyalizmin, saldırgan ve gerici güçlerin çıkarına uygundur. Bu anlayışın gerçekleşmesi ağır, olumsuz sonuçlar doğuracak, bunların ağırlığının derecesini ise başta kapitalist ülkelerin

komünistleri, bu arada İspanya komünistleri bizzat duyacaklardır. Bunun gerçekleşmesi, sonunda uluslararası komünist hareketi bölecek, yani gerici, emperyalist güçlerin onca yıldır güttükleri amacı gerçekleştirecektir.

III

Carillo'nun tezlerinde «Avrupa komünizmi», onun gittikçe artan anti - sovyetizmiyle bağlanıyor. Sovyetler Birliği'nin ya da SBKP'nin çalışmaları üzerine konuşurken, son zamanlarda en gerici gazetelerin bile sık sık kullanmaya cesaret edemedikleri deyimleri kullanıyor.

Bu sorunlarda da Carillo son yıllarda şaşılacak bir evrim yaptı.

Carillo bir zamanlar Lenin'in partisiyle, dünyanın ilk sosyalist devletiyle dayanışma içindeydi, o zamanlarda sözleri de başka bir anlam taşıyordu. Carillo, İsKP 6. Kongresinde (Ocak 1960) okuduğu raporunda şunları açıklıyordu: «Marks, Engels, Lenin'in ortaya koyduğu ilkelerin savaş deneyimlerinden çıkardığımız, yüce SBKP'den aldığımız ilkelerin uygulayıcısıyız.»

7. Parti Kongresinde (Ağustos 1965) Carillo şunları söyledi: «Halkların kurtuluşları yolunda en güvenilir dayanakları, Büyük Sosyalist Oktobr Devrimi'nin ürünü SSCB'dir.»

1970 Eylülünde Carillo İsKP MK Plenumunda şu açıklamayı yaptı: «Sovyetler Birliği'ni, hele sosyalizmin sovyet biçimini düşman olarak görecek sosyalistler düşünülemez.»

Burada bir noktayı da belirtelim. Ekim 1974'de Carillo'nun başkanlığında bir İsKP delegasyonuyla bir SBKP delegasyonu görüşmelerde bulundular. Bildiri'de şöyle deniyordu: «İsKP, Sovyetler Birliği'nin başarıları karşısında derin bir memnunluk duyar ve uluslararası alanda SSCB'nin otoritesinin artmasını selamlar... İsKP, Sovyet barış politikasını, devletler arasında barış içinde yanyana yaşama politikasını, emperyalizme karşı, ulusal bağımsızlık için savaşan halklara yardım politikasını destekler. SBKP'nin bu politikanın gerçekleşmesinde ve dünya çapında devrim sürecinin gelişmesindeki büyük katkısına yüksek değer biçer.»

Şu soru akla geliyor: Carillo'nun bugünkü açıklamaları, onun kendi başkanlığındaki İsKP delegasyonunun iki yıl önce resmen ve tüm olarak onayladığı görüşleri resmen ve tüm olarak inkar ettiği anlamına mı gelmektedir?

Her objektif gözlemci, Carillo'nun partisinin yakın zamandaki birçok değerlendirmesini revize ettiğini açıkça görür.

Gerçekten de 1976 yılı boyunca Carillo, İsKP'nin, devlet olarak Sovyetler Birliği ve onun politikasıyla hiçbir ilişkisi olmadığını tekrarladı durdu. Evrimini sürdüren Carillo bu yılın ocak ayında

UPİ'ye verdiği demeçte şunları ekledi: «Sovyetler Birliği'nin şimdiki politikasıyla dayanışma içinde bulunmuyoruz.» Yani kısa bir süre önce söylediğinin tam tersi.

İşte o, asıl bu görüşlerini «Avrupa Komünizmi ve Devlet» adlı kitabında geliştirmektedir. Burada Sovyetler Birliği'ni nasıl tanımlıyor? Sovyetler Birliği'nde yapılanlar, marksçı - leninci fikirlere uymuyormuş. Oktobr Devrimi «gerçi burjuva olmayan, ama örgütlü proletaryanın egemen sınıf olduğu işçi demokrasisinin devleti de sayılamayacak» bir devlet tipi ortaya çıkarmış.

Carillo bunları işçi sınıfının toplumun öncü gücü olduğu ve köylülükle, aydınlarla birlikte erki elinde tuttuğu bir ülke için söylüyor. Devlet yönetiminin yüzde 50'sinden fazlasını işçi sınıfından gelen kişilerin oluşturduğu bir ülke için söylüyor. Politik yönetimini SBKP'nin, işçi sınıfının kurduğu, onun çıkarlarını ve görüşlerini savunan ve ülkeyi komünizme doğru götüren bir partinin gerçekleştirdiği bir ülke için söylüyor. Attığı her adımı emekçilere, başta işçi sınıfına göre atan, tüm çabasını çalışan insanlara adayan bir ülke için söylüyor.

Carillo bütün bunları bilmez mi? Elbette bilir, Sovyet toprağında yaşayan, Sovyet halkıyla birlikte Hitler faşizmine karşı çarpışan, sonra Sovyet insanlarıyla onca yıl omuz omuza komünist toplumun kuruculuğuna katılan binlerce İspanyol komünisti gibi, o da bunları bilir.

Şimdi de Carillo'nun «Sovyet yoldaşlara» Sovyet devletini değiştirmek üzere tavsiyelerine gelelim. Birincisi, birkaç sayfa önce bizzat kendisinin de emperyalizmi geri püskürtmede ve güçler oranının değişmesinde önemli bir rol oynadığını kabul etmek zorunda kaldığı Sovyet erkini, Sovyetler Birliği'ni pratik olarak zayıflatma çağrısında bulunduğu için kendi kendisiyle çelişiyor. İkincisi, böylesi tavsiyeler ancak başka bir partinin işlerine karışmak olarak nitelendirilebilir, bir de üstelik yanılma sonucu değil, Sovyet halkına hakaret anlamı taşıyan değerlendirmelerden çıkıyorlarsa.

Carillo sosyalizmi, Sovyetler Birliği'ni bilmediğinden dolayı karalamıyor. Bu, daha çok bilinçli bir anti - sovyetizmdir. Bunun başka bir kanıtı da, Carillo'nun Hamburg'da çıkan **«Spiegel»** dergisine verdiği demeçtir. Carillo burada devletimizin yalnızca kendini sosyalist, demokratik bir devlet olarak tanımlamaya hakkı olmadığını iddia etmekle kalmıyor, aynı zamanda onu «değiştirmeye», yani varolan düzene karşı savaşa çağırıyor. Bu görüşlerin ülkemize karşı taşıdığı derin düşmanlık derhal göze çarpıyor.

Carillo'nun Sovyetler Birliği'nin bir «süper güç» olduğu, silahlanma yarışının sorumlusu olduğu ve büyük güç şovenizminin amaçlarına yöneldiği yolundaki akıl almaz açıklaması, anti - sovyetizm değilse, nedir? Sovyetler Birliği'nin sınıf savaşını ve enter-

nasyonalizmi bu amaçlara ulaşmak için kullandığı yolundaki karalayıcı taşkınlıklarına ne demeli?

Sovyet erkinin 60 yılı, bu iddiaların mutlak yalanlığını gözler önüne seriyor. Bu 60 yıl içinde Sovyet devlet ya da parti yönetimi, Sovyetler Birliği'nin gücünü bir kez bile bencil amaçlar için, barış ve sosyalizmin zararına, başka devletlerin ulusal çıkarlarına karşı kullanmamıştır. Bu süre içinde, Sovyetler Birliği bir kez bile enternasyonalist görevlerini yerine getirmekten kaçınmamıştır. Vietnam ve Laos, Küba ve Angola'nın yöneticileri, Güney Afrika ve Latin Amerika'nın ulusal kurtuluş hareketi önderleri, Şilili, Uruguaylı yurtseverler bu konuda çok inandırıcı bir biçimde —ve herkesin duyabileceği gibi— konuşuyorlar. Dahası da var; açık ve yüksek sesle, duyulacak gibi, kendi deneyimlerinden Sovyetler Birliği'nin enternasyonalizm fikirlerine ne derece bağlı olduğunu bilen İspanyol komünistleri de bunu açıklıyorlar.

Carillo'nun sosyalizme, Sovyetler Birliği'ne karşı neden böyle bir tutum aldığı sorulabilir? Bu tutumun kökleri nerededir? Herhalde ileride bu soruya daha kesin bir yanıt verilebilecektir. Ama Carillo'nun kendisi şimdiden bazı unsurları yeterli bir açıklıkla ortaya koyuyor.

Yukarıda «enternasyonalizm ilkelerini gözden geçirmek» istediği yolundaki sözlerini aktarmıştık. Dahası var. Defalarca enternasyonalizme «kalıntı» demiştir. 1976 Şubatında Carillo daha da ileri gitti ve marksist - leninist teoriyi gözden geçirdiğini açıkladı. Bu bir komünist için tuhaf bir uğraşı. Ama bunu geçen yılın temmuz ayında bizzat kendisi açıklıyor. Bir ABD muhabiri bu görüşlerle neden kendisini hâlâ komünist saydığını sorunca, «bu sadece bir deyiştir» yanıtını veriyor.

Normal düşünen herkes (Carillo'nun bildiğimiz kadarıyla hiçbir yerde tekzip etmediği) böylesi bir açıklamanın Marksizm - Leninizm'in inkarı, bilimsel komünizmin devrimci öğretisinin temellerine sırt çevirme olduğunu anlar.

Carillo bu pek hoş gözükmeyen tutumunu haklı gösterebilmek için, kitabında sayfalarca, ama acemi bir biçimde, revizyonist olmanın onurlu bir şey olduğunu ispatlamaya çalışıyor. Böylesi saçma bir sonuca varabilmek için de, yazar, Marks, Engels ve Lenin'i revizyonist olarak gösterme durumuna düşüyor. Carillo, herhalde okuyucularını, Marksizm - Leninizm'in yaratıcı bir biçimde geliştirilmesiyle, onun temel, ilkesel fikirlerini revizyonist bir biçimde elden bırakma arasındaki farkı göremeyen saf insanlar sanıyor. Varsın öyle sansın. Onlar Carillo'nun fikirleri ve bu fikirlerin karakteri hakkında doğru bir yargıya varacaklardır.

Eğer Carillo bağlayıcı komünist kavramını yalnızca «bir deyiş» olarak görüyorsa, bu, tüm Avrupa komünistlerini kendi yo-

lunda yürümeye çağırmadığı sürece, kendi özel sorunu olur. Ama o işte bunu yapıyor.

Burjuva propagandasının Carillo'nun görüşleri için nasıl geniş reklam yaptığı göze çarpıyor. Bu arada, bu yeni fikirlerin Ispanya burjuvazisinin gözünde «saygınlık» kazanabilmek, onlara kendini onlardan biri olarak saydırmak, egemen durumlarını, ayrıcalıklarını tehlikeye düşürmeyeceğini gösterme çabalarının ürünü olduğu görüşü sık sık ileri sürülüyor. Fakat SBKP'nin 25. Kongresi'nde de belirtildiği gibi, «oportünizme ödün vermek, geçici bir avantaj sağlasa da, sonunda partinin zararına olur.» Yaşam bunu tekrar kanıtlamıştır.

Enternasyonalist konumların terkedilmesi, geçici taktik kazançlar için ilkeleri elden bırakma ve dünyanın ilk sosyalist ülkesine açık düşman bir tutum takınma kararı, anti - sovyetik eylemlerini uluslararası çapta aktif bir biçimde uyumlaştıran sınıf düşmanına iyi bir hizmet oluyor.

Bütün bunlar kime yarıyor o halde? S. Carillo eğer Lenin'in **«Bir adım ileri, iki adım geri»** adlı klasik yapıtındaki özlü sözleri hâlâ hatırlıyorsa, bunun üzerinde düşünmelidir. Lenin, işçi hareketinin düşmanlarının «oportünizme doğru en küçük, en geçici biçimde olsa da, her yönelişi» her zaman selamladıklarını vurguluyor ve şöyle uyarıyor: **«Seni kimin övdüğünü söyle, hangi yanlışı yaptığını söyleyeyim.»** Burjuva basını, sütunlarını bol keseden Carillo'ya açıyor. Bu da bir kez daha yazdıklarının kime hizmet ettiğini gösteriyor.

SBKP ve İsKP çok uzun yıllardan beri dostluk, dayanışma ve karşılıklı destek vermeyle birbirine bağlanmıştır. Sovyet insanları ve öyle sanıyoruz ki İspanyol yoldaşlarımız da Asturya tarlalarında ve Stalingrad siperlerinde partilerimiz ve halklarımız arasındaki dostluğu kanlarıyla yazanları asla unutmayacaklardır.

Bugün de Sovyet halkı ve SBKP, İspanya komünistleri ve sol güçlerinin ülkede demokratik dönüşümler için, halkın hakları ve çıkarları için savaşımıyla derin bir dayanışma içindedir. SBKP bugün de partilerimiz arasındaki ilişkilerin dostluk, işbirliği ve ortak savaş ilkeleri temelinde yükselmesine taraftardır. Ama Carillo'nun apaçık anti - sovyetizminin bu ilişkilere büyük ölçüde zarar verdiği de gözden kaçırılamaz. Sorumluluk burada bütünüyle ona aittir.

Dünya komünist hareketi, bu arada Avrupa komünist hareketi son yıllarda önemli kazanımlar elde etti. Şimdi elde tuttuğu konumlardan barış, güvenlik, işbirliği ve toplumsal ilerleme savaşımında yeni utkulara doğru güvenç içinde yol alabilir. Emperyalist güçler bunu pek iyi görüyor ve bunun için demokrasi ve sosyalizm güçlerinin sağlam ilerlemesini durdurabilmek için her çareye baş-

vuruyorlar. Ama bu tarihsel gelişme aşamasında da sosyalizmin, komünizmin düşmanlarını yenilgiler bekliyor.

Sınıf savaşında utku kendiliğinden gelmez, bu açıktır. Burada da böyledir. Utku savaşarak kazanılacaktır: Hem bölücü fikirlerin burjuva yayıcılarına, hem de bu fikirleri komünist harekete sızdırmak isteyenlere karşı. Fakat mutlaka utkuya varılacaktır. Geçmişte de bazı çetin sınavlardan geçen Avrupa komünistleri sıralarını bölmeye yeltenen bu yeni çabaları da aşıp geçeceklerdir.

Ana karamızın komünist partileri sıkı bir işbirliği yaparlarsa, birbirlerinin iç işlerine gerçekten karışmadan ve birbirlerini gerçekten sayarak uluslararası dayanışmayı güçlendirirlerse, Marksizm - Leninizm'i yaratıcı bir biçimde uygular, devrimci dönüşümler için çağımıza uygun ve ulusal özgüllükleri gözönüne alan yeni araç ve yollar geliştirirlerse, emperyalizme karşı barış ve toplumsal ilerlemenin Avrupası için savaşımda birlikte koydukları hedeflere başarıyla erişeceklerdir.

TKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri İ.Bilen
Nazım Hikmet'in mezarı önünde saygı duruşunda